

Programmabegroting 2024

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	4
Welkom	5
Inleiding	6
Totaal financieel overzicht	8
Toelichting begroting 2024	13
Programma 1 Ruimte	15
Programma 2 Sociaal Domein	26
Programma 3 Bedrijfsvoering	40
Paragrafen.....	47
Paragraaf Bedrijfsvoering	48
Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing	53
Paragraaf Lokale heffingen	56
Paragraaf Financiering	60
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	63
Paragraaf Grondbeleid	66
Paragraaf Verbonden partijen	68
Paragraaf Wet Open Overheid.....	73
Bijlagen.....	74
Geprognosticeerde balans	75
Overzicht meerjarig EMU-saldo.....	76
Meerjarenoverzicht, overzicht van baten, lasten en resultaat	77
Overzicht van baten en lasten, ingedeeld naar taakvelden.....	81
Investeringschema.....	86
Overzicht algemene dekkingsmiddelen.....	87
Overzicht reserves en voorzieningen	88
Overzicht incidentele baten en lasten, structurele mutaties reserves en structureel begrotingssaldo	90
Overzicht verplichte BBV indicatoren waarstaatjegemeente.nl	93

Welkom

Inleiding

Het nieuwe hoogtepunt van het jaar?

Dat moet het toch niet worden, maar begint er wel op te lijken. We doelen dan op de meicirculaire en de algemene uitkering. De laatste jaren is dit wel heel erg belangrijk geworden in gemeenteland. We wachten het allemaal eerst af en gaan dan verder met de begroting. Dat was eerder nooit zo, maar eerder kwam er ook nooit zo veel geld (zeer nodig, maar nog te weinig) naar ons toe vanuit het Haagsche. Maar we zijn er wel knap afhankelijk van geworden. En iedereen heeft het erover, is ie er al??

Dat doet denken aan een oude conference van Wim Sonneveld. Even voor de jongeren onder ons, dat was vroeger een bekende cabaretier. Hij had een verhaal over het eerste kievitsei. Iedereen vroeg voortdurend reikhalzend is het eitje er al? Want we kunnen het ons niet voorstellen tegenwoordig, maar eerder werd het eerste ei officieel aangeboden aan de burgemeester of commissaris. En als het dan gevonden was, ging men snel weer over tot de orde van de dag.

Terug naar de huidige realiteit, wanneer de melding komt en het immer omvangrijke boekwerk gedownload kan worden, dan gaat iedereen los en heeft snel een mening. Het grappige daarbij is dat het echt voer voor specialisten is. Een leek kan er weinig mee en snapt er niet veel van. Veel te ingewikkeld. Er is maar een aantal experts in het land die het geheel kan doorgronden. Ook in onze organisatie zijn dat er maar een paar. Natuurlijk kan je het accres aflezen, weet je wellicht wat een punt uitkering in geld is, maar verder houdt het wel op. Bovendien is het voor iedere gemeente verschillend. Ook door de vele stelposten en andere afwijkingen is het gevaarlijk om te zeggen dat er weer een bak met geld aankomt en de begroting een makkelijke is. Het klonk echter alom wel weer, de miljoenen stromen weer binnen. Mooi toch?

Het lijkt op zich veel geld, maar dat is ook zo weer op aan verplichtingen voor Cao-lonen, inkoop zorg, tekort voorjaarsnota enzovoort. En ruim vier miljoen euro is ook zo weer in de min. En dat is dan later wel weer vervelend uitleggen. Temeer omdat de jaarrekeningen over 2022 overal forse overschotten lieten zien. Dan valt het met de begroting toch ook wel weer mee? Vindt de Tweede Kamer ook. En die wethouder en mensen van financiën lopen altijd te zeuren toch?

Nee dus, want meerjaren blijft een tekort en ook nog fors oplopend. We richten ons voorlopig eerst maar weer eens op het jaar 2024, want volgend jaar moet zeker sluitend zijn. En 2025 liefst ook. De VNG heeft daarnaast niet voor niets geadviseerd om 2026 (ravijnjaar) en 2027 in ieder geval niet sluitend te presenteren. De nood moet blijken! Daar houden we ons als Aalten aan.

Er blijven namelijk strubbelen met het Rijk bestaan over van alles en nog wat. Over de jeugdzorg, dat ravijn-jaar, opschalingskorting enzovoort.

En nog maar eens even over de opschalingskorting, hoe krom kan het zijn. We gaan de gemeenten groter maken en daardoor ontstaat veel voordeel (dat is niet zo, maar goed). Omdat gemeenten dan voordeel hebben, verlagen we de algemene uitkering. Klinkt op zich nog niet helemaal onlogisch. Maar nu komt het. De schaalvergroting van de gemeenten gaat niet door. Oh ja, maar we laten de korting wel in stand. Gelukkig zijn er steeds meer geluiden dat als de korting blijft, het gewoon een nieuwe bezuiniging betreft.

Waar liepen we bij deze begroting tegen aan?

De algemene uitkering viel weer mee, ruim vier miljoen. Maar daar gaat dan meteen weer drie miljoen aan indexaties vanaf. De OZB is ruim drie ton hoger en de versterking van de algemene reserve, vorig jaar geraamd, is gedeeltelijk achterwege gebleven. Dat kan ook alleen maar als er genoeg ruimte is. We hadden bij de voorjaarsnota natuurlijk al een fors tekort van ruim anderhalf miljoen. Verder vallen de bijdragen aan verbonden partijen zoals Laborijn, de ODA en de VNOG tegen en willen we toch wel graag de gemeenschapshuizen in onze gemeente versterken. Al met al komen we onder de streep wel weer uit, maar het is in 2024 een wankel evenwicht. 2025 gaf wat meer ruimte, maar dit wordt ingezet voor het noodzakelijk versterken van de algemene reserve, want daarna is het dramatisch. Maar dat laten we voorlopig maar even, niemand kan echt ver in de toekomst kijken. Verandert toch weer.

Extra risico's zijn er toch ook en dan met name in het sociaal domein. De loonkosten stijgen behoorlijk, krapte op de arbeidsmarkt en verder stijgende kosten ook bij de betreffende organisaties. We hebben een extra risico in de paragraaf geraamd, omdat de opgenomen budgetten onzeker zijn.

Andere risicoparagraaf en bepalen weerstandsvermogen

Op dit moment wordt een nieuwe nota weerstandsvermogen en risico's samengesteld. De financiële commissie van de raad is al om een eerste indruk gevraagd en wordt hierbij betrokken. Na verwerking van de opmerkingen kan het stuk naar het MT en het college. Dat doorkruist helaas net deze begroting. De paragraaf is nu dus nog niet aangepast, omdat eerst besluitvorming moet plaatsvinden

in oktober en in de novemberraad. Na verwerking wordt er een nieuwe risicoparagraaf in de begroting en jaarrekening opgenomen.

Ook de financiële verordening (212 Gemeentewet) en controle verordening (213 GW) komen rond deze tijd in de raad. Het college moet vanaf 2023 een verklaring van rechtmatigheid afgeven, dus ook de betreffende verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid (213a GW) is herzien. Daarmee zijn we weer helemaal bij voor de komende jaren.

Momenteel hebben we een demissionair kabinet. Dit draagt niet bij aan een vlotte voortgang van de vele zaken die spelen. De politieke onzekerheid neemt ook niet af en kan nog wel even duren. Maar liever in de periode daarna geen nieuw hoogtepunt van het jaar meer door de algemene uitkering. Dat moeten we met ons allen niet laten gebeuren. Er zijn leukere te bedenken. Gewoon weer zelf de begroting maken en niet te afhankelijk van het Rijk worden. Natuurlijk zijn het rare tijden en natuurlijk kunnen we niet zonder het Haagsche en zijn de middelen belangrijk.

Maar de autonomie van de gemeente moet nog steeds hoog in het vaandel staan en blijven staan. Dat was eerder zo en we hopen dat dit weer zo wordt.

Behandeling begroting

- woensdag 11 oktober Begrotingscafé
- maandag 23 oktober Oordeelsvormende raadsvergadering begroting 2024
- dinsdag 24 oktober Oordeelsvormende raadsvergadering begroting 2024
- maandag 30 oktober Vóór 09.00 uur (resterende) beleidsvragen indienen bij de griffie
- dinsdag 7 november Raadsbehandeling

Voorstel

We stellen u voor over te gaan tot het vaststellen van de programmabegroting 2024, meerjarenbegroting 2025-2027 en het investeringschema voor het jaar 2024.

Burgemeester en wethouders van de gemeente Aalten,

De burgemeester   De gemeentesecretaris

mr. A.B. Stapelkamp   drs. A.J.M. Gildhuis

Aldus vastgesteld in de vergadering van de raad van de gemeente Aalten op 7 november 2023
de voorzitter,   de griffier,

mr. A.B. Stapelkamp   M.A.J.B. Fiering

Totaal financieel overzicht

Totaal financieel overzicht

Hieronder staat het verloop van het begrotingssaldo met als uitgangspunt de door de raad vastgestelde cijfers uit de Voorjaarsnota 2023. Daaronder zijn de mutaties vermeld die zijn meegenomen in deze begroting met op de volgende pagina's de toelichtingen.

bedragen x € 1.000					
Nr.	Omschrijving (min teken houdt een voordeel in)	2024	2025	2026	2027
	Tekorten voor begroting 2024-2027	1.527	2.168	3.879	3.909
	Programma 1 Ruimte				
01.	Toeristenbelasting vanaf 2025 € 0,20 verhogen		-16	-16	-16
02.	Omgevingsdienst Achterhoek (ODA)	72	72	72	72
	Programma 2 Sociaal Domein				
03.	Vrijval dotatie voorziening wethouders	-246	-246	-246	-246
04.	Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland (VNOG)	88	89	183	248
05.	Crossfire werkbudget, dekking budget raadsprogramma	25			
06.	IHP fase 1 Triangel laag, dekking zie 21.		262	262	262
06.	IHP fase 1 Triangel laag, dekking vrijval kapitaallast Triangel hoog (na afwaardering)		-28	-28	-28
06.	IHP fase 1 Triangel laag, dekking verhuur kinderopvang		-84	-84	-84
07.	Koppelkerk	28			
08.	Erfgoedcentrum Noord en Oost-Gelderland (ECAL)	21	21	21	21
09.	Groot onderhoud subsidieregeling gemeenschapshuizen	139	139	139	139
10.	Laborijn	231	281	75	145
11.	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD)	29	49	68	88
	Programma 3 Bedrijfsvoering				
12.	Digitalisering burgerzaken	45			
13.	Digitalisering en doorontwikkeling van bedrijfsvoering	100			
14.	Hybride werken	26			
15.	Flexbudget piek reisdocumenten	56	70	93	102
16.	Rentebijstelling	79	320	434	555
17.	Hogere opbrengst OZB	-321	-321	-321	-321
18.	Algemene uitkering	-4.041	-4.139	-3.167	-2.391
19.	Dekking budget raadsprogramma 05. Crossfire werkbudget, zie programma 2	-25			
20.	Gedeeltelijk terugdraaien versterken algemene reserve	-500	-1.050		
21.	Verlagen toevoeging reserve Onderwijshuisvesting, dekking 06. IHP fase 1 Triangel laag		-150	-150	-150
	Algemeen				
22.	Indexaties	2.731	2.731	2.731	2.731
	Overige mutaties	-71	-206	-199	-201
	Totaal mutaties	-1.534	-2.206	-133	926
	Begrotingssaldo na alle mutaties	-7	-38	3.746	4.855
		overschot	overschot	tekort	tekort

Toelichting op de punten uit het financieel overzicht

Programma 1 Ruimte

01. Toeristenbelasting vanaf 2025 € 0,20 verhogen, structureel vanaf 2025 € -16.000

Voor het jaar 2024 worden de tarieven voor de toeristenbelasting niet verhoogd. Wel wordt nu al aangekondigd dat het tarief voor 2025 met € 0,20 wordt verhoogd van € 1,35 per persoon per overnachting naar

€ 1,55. Hiervoor is vanaf 2025 een meeropbrengst van € 16.000 geraamd. Door dit nu al aan te kondigen kunnen recreatieondernemers dit tijdig in hun bedrijfsvoering en communicatie opnemen. Hiermee vervullen we een langgekoesterde wens van de logiesverstrekken ondernemers. We laten voortaan een jaar vooruit het tarief door de raad vastleggen.

02. Omgevingsdienst Achterhoek (ODA), structureel € 72.000

De bijdrage van de ODA neemt in 2024 toe met € 72.000. Dit komt hoofdzakelijk door een stijging van het uurtarief als gevolg van de hogere CAO en stijgende lasten. Daarnaast heeft de ODA de uren van een aantal normproducten herzien. Dit zorgt ervoor dat er meer uren besteed worden aan vergunningverlening. Beide mutaties zijn ook in 2023 conform de 1e begrotingswijziging bijgesteld. Programma 2 Sociaal Domein

03. Vrijval dotatie voorziening wethouders, structureel € - 246.000

Tot en met 2023 hadden we jaarlijks € 246.000 opgenomen voor de dotatie aan de voorziening pensioen en wachtgeld wethouders samen. Bij de jaarrekening 2022 hebben we de voorziening voor wachtgeld vrij laten vallen, omdat er geen aanspraak op werd gemaakt. Voor de zittende wethouders mag pas een voorziening worden gevormd wanneer zij daadwerkelijk aanspraak maken op het wachtgeld. Daarnaast is de dotatie aan de pensioenvoorziening afhankelijk van het aantal (oud)wethouders dat per einde boekjaar recht heeft op pensioen, het standaardtarief rekenrente van De Nederlandsche Bank (DNB) en de sterftetabellen per einde boekjaar. Aangezien deze drie variabelen niet te begroten zijn en zowel positieve als negatieve effecten kunnen hebben, is besloten alleen jaarlijks op basis van werkelijkheid in de jaarrekening te verantwoorden.

04. Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland (VNOG), € 88.000 / € 89.000 / € 183.000 / € 248.000

De gemeentelijke bijdrage voor de VNOG stijgt in 2024 met € 88.000 door de loon- en prijsstijging. De vorig jaar door meerdere gemeenteraden ingediende zienswijze tegen de demarcatie heeft ertoe geleid dat de extra kosten voor Aalten met € 18.000 naar beneden zijn bijgesteld. In eerdere kadernota's en begrotingen is al aangegeven dat de kapitaallasten van de VNOG dusdanig gaan stijgen, dat deze op enig moment niet meer gedekt kunnen worden door een onttrekking aan de beschikbare egaliseringsreserve. Hierdoor is een verhoging van de gemeentelijke bijdrage op termijn noodzakelijk. Deze stijging is nu voorzien voor 2026 (€ 94.000) en 2027 (€ 159.000).

05. Crossfire werkbudget, incidenteel € 25.000, dekking budget raadsprogramma

Vertegenwoordigers van de gemeenten Bocholt en Aalten, de VNOG en de Brandweer Bocholt werken samen aan het project Crossfire. Een gezamenlijke locatie voor de brandweer en Feuerwehr wordt als een innovatieve oplossing gezien om aanzienlijke veiligheidsvoordelen voor de grensregio te creëren en tegelijkertijd de Europese gedachte uit te dragen. Het leidt uiteindelijk tot een kostenbesparing doordat er minder brandweerposten gebouwd hoeven te worden in de grensstreek. Medio 2023 is de locatiekeuze van de grensoverschrijdende brandweerkazerne (voorlopig) afgerond en zijn de verwervingsonderhandelingen gestart; dit proces wordt naar verwachting in 2024 afgerond. Parallel hieraan wordt onderzocht wat de stichtingskosten van de brandweerpost zijn bij realisatie aan Nederlandse dan wel aan Duitse kant van de grens. Tezamen vormt dit de input voor de definitieve locatiekeuze. Voor deze voorbereidende werkzaamheden wordt een werkbudget van € 25.000 opgenomen.

06. IHP fase 1 Triangel laag, vanaf 2025 structureel € 150.000 per saldo

De onderwijswetgeving stelt dat gemeenten moeten voorzien in adequate huisvesting voor het onderwijs. Momenteel wordt door het ministerie regelgeving voorbereid die gemeenten en schoolbesturen verplicht tot het opstellen van een Integraal Huisvestingsplan voor het onderwijs (IHP). Het IHP geeft zowel de gemeente als de schoolbesturen duidelijkheid over de toekomstige investeringen in onderwijsvoorzieningen. De gemeente Aalten heeft, vooruitlopend op deze nieuwe wetgeving, maar wel binnen de kaders van de huidige wetgeving, besloten tot het opstellen van een IHP.

Fase 1 van het IHP, de Triangel laag, is vanaf 2025 meegenomen in deze begroting. Deze investering wordt onder meer gedekt door de toevoeging aan de reserve Huisvesting onderwijs te verlagen met € 150.000. Daarnaast valt de huidige kapitaallast van de Triangel hoog vrij na afwaardering van het pand, dit zorgt structureel ook voor dekking van de nieuwe kapitaalslast.

In het IHP is tevens afgesproken dat, in het geval dat er extra m2 gebouwd worden voor kinderopvang, organisaties dit tegen een kostendekkende huurovereenkomst huren van de gemeente.

07. Koppelkerk, incidenteel € 28.000

De Koppelkerk ontvangt een jaarlijkse budgetsubsidie. Dit is bij de vaststelling van de cultuurnota

“Een warm bad voor cultuur” in 2019 besloten. De Koppelkerk heeft de afgelopen jaren een enorme groei doorgemaakt. De activiteiten en daardoor het aantal bezoekers zijn toegenomen. De organisatie heeft zowel in Aalten als de regio, maar ook buiten de regio inmiddels een goede naam opgebouwd. De groei brengt met zich mee dat een verdere professionalisering van de organisatie nodig is. Het afgelopen jaar bleek als ge-volg van langdurige ziekte van de directeur ook dat de organisatie kwetsbaar is. De Koppelkerk heeft veel vrijwilligers. Om het werk van de vrijwilligers in goede banen te leiden is een stevig professionele basis van de organisatie nodig. Een van de stappen hierin is de aanstelling van een zakelijk leider. Daarnaast zijn betaalde krachten nodig op een aantal cruciale functies zoals: PR, ICT-beheer, administratie en vrijwilligers-coördinatie. De Koppelkerk heeft de afgelopen jaren laten zien dat er sprake was van een gezond financieel beleid. Echter door de langdurige ziekte van de directeur en de bijbehorende perikelen heeft men flink inge-teerd op de financiële buffer. Ook is de Koppelkerk getroffen door kostenstijgingen als gevolg van de hoge energieprijzen. Naast de professionaliseringslag die gemaakt moet worden is ook de inventaris deels toe aan onderhoud, herstel of vervanging. Hiervoor is een meerjaren-investeringsplan opgesteld. Om beide ontwikkelingen te kunnen bekostigen is een hoger subsidiebedrag nodig van € 28.000 per jaar. De Koppelkerk verwacht door de professionaliseringslag zelf ook extra inkomsten te kunnen generen door in te zetten op een brede sponsoractie, geactualiseerde PR-strategie en bovenlokale projectsubsidies. In de loop van 2024 wordt bezien welke invloed deze ontwikkelingen en inspanningen hebben gehad op de financiële toekomst van de Koppelkerk en in hoeverre structurele herziening van de jaarlijkse budgetsubsidie nodig is. Dit ook mede in relatie tot andere culturele gesubsidieerde organisaties.

08. Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers (ECAL), structureel € 21.000

De gemeentelijke bijdrage voor de ECAL wordt in principe bepaald op basis van het aantal meters papier dat een gemeente in beheer heeft en wordt voor vier jaar vastgelegd. In de begroting 2023-2026 is deze meterprijs opnieuw vastgesteld. De afgelopen periode heeft echter uitgewezen dat de lasten danig zijn gestegen. Dat heeft het DB doen besluiten de meterprijs vanaf begrotingsjaar 2024 te verhogen.

De raad heeft een zienswijze ingediend, omdat zij vindt dat een dergelijke structurele verhoging ten aanzien van de energiekosten op dit moment voorbarig is. Om die reden is het verzoek gedaan om hun begroting voor de jaren 2025 en 2026 aan te passen. Vooral nog is deze hogere bijdrage wel opgenomen in onze begroting. Dit leidt tot een stijging van onze jaarlijkse bijdrage met € 21.000.

09. Groot onderhoud subsidieregeling gemeenschapshuizen, structureel € 139.000

In juni 2021 heeft de gemeenteraad de kadernota ‘Beleidskader gemeenschapshuizen 2021’ vastgesteld. Een belangrijk speerpunt uit dit nieuwe beleidskader is dat bij de financiële ondersteuning van de instandhouding van gemeenschapshuizen de focus duidelijk wordt verlegd. Een incidenteel investeringssubsidie in de kosten van nieuw- en uitbouw gaat naar een structurele (aanvullende) subsidiebijdrage in het groot-onderhoud. Om de huidige staat van onderhoud in beeld te krijgen (0-meting) heeft een extern bureau inspecties bij alle gemeenschapshuizen uitgevoerd. De uitkomsten van deze inspecties zijn verwerkt in een Rapportage. Ze vormen de grondslag voor een meerjarig onderhoudsplan (MJOP) per accommodatie. Deze plannen gaan ook de basis gaan vormen voor een nieuwe structurele subsidieregeling gericht op gemeentelijke financiële ondersteuning van het (groot-)onderhoud. Op dit moment is nog niet precies aan te geven welke omvang het hiervoor benodigde structurele subsidiebudget moet hebben. Voor de uitvoering van de vervallende incidentele investeringssubsidieregeling is nooit structurele ruimte in de gemeentebegroting opgenomen. Maar op grond van deze regeling is in het afgelopen decennium jaarlijks gemiddeld zo’n € 139.000 uitgegeven. Uitvoering van de nieuwe ‘groot-onderhoudssubsidieregeling’ gaat naar verwachting in de buurt van dit jaarlijkse gemiddelde komen. Een zodanige substantiële bijstelling van de gemeentebegroting is dan in de lijn van het raadsbesluit.

10. Laborijn, € 231.000 / € 281.000 / € 75.000 / € 145.000

De uitvoeringslasten van Laborijn zijn opgenomen conform de begroting van Laborijn. Deze uitvoeringskosten zijn gestegen ten opzichte van de meerjarenraming 2023 als gevolg van loon- en prijsstijgingen en niet beïnvloedbare ontwikkelingen. Zo waren de nieuwe CAO-gemeenten met een aanpassing van de lonen van het ambtelijk personeel met gemiddeld 7% en de toename van de energieprijzen voor gas en elektra met op een zeker moment ruim 300% nog niet meegenomen in de oorspronkelijke begroting. Vanaf 2024 wordt de uitvoering van de Wet Inburgering 2021 onderdeel van de gemeenschappelijke regeling. De financiële effecten hiervan zijn ook verwerkt in deze uitvoeringslasten. Onze bijdrage voor 2024 komt uit op € 2.414.000.

11. Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD), € 29.000 / € 49.000 / € 68.000 / € 88.000

Op basis van de loon- en prijsstijging, waarbij in 2024 rekening is gehouden met het indexcijfer van

5,99%, neemt de gemeentelijke bijdrage voor de GGD in 2024 toe met € 29.000. Onze bijdrage loopt in de volgende jaren op tot een toename van € 88.000 in 2027.

Programma 3 Bedrijfsvoering

12. Digitaliseren aktes burgerlijke stand, incidenteel € 45.000

In 2024 starten we met de digitalisering van de aktes geboorte, huwelijk en overlijden. Door dit proces te digitaliseren kunnen we de aktes efficiënter opslaan en beheren. Zo zijn er minder handmatige handelingen en minder papier nodig. De aktes zijn geschikt voor duurzame opslag. Schade als gevolg van eventuele inkschade is er niet meer zodat de akte in de toekomst leesbaar blijft. De kosten om dit te doen worden op dit moment geraamd op € 45.000. Daarmee zijn dan alle aktes gedigitaliseerd en gekoppeld aan ons systeem van Centric.

13. Digitalisering en doorontwikkeling van bedrijfsvoering, incidenteel € 100.000

De processen binnen onze organisatie vragen continu aandacht. Inwoners vragen steeds meer en (technische) ontwikkelingen bieden steeds nieuwe kansen om onze processen te optimaliseren. Wat kan bijvoorbeeld AI (Artificial Intelligence) betekenen voor onze processen in de toekomst en onze dienstverlening naar onze inwoners? Welke processen en dienstverlening kunnen we verder digitaliseren en hoe helpen we onze inwoners hierbij? De toegankelijkheid voor iedereen blijft hierbij uitgangspunt, waarbij we eventueel voordelen door middel van digitalisering willen inzetten voor het digitaal vaardig maken van al onze inwoners. Voor 2024 is incidenteel € 100.000 benodigd voor de inzet van externe expertise voor het verder optimaliseren van zaakgericht werken en het optimaliseren van onze bedrijfsvoering processen.

14. Hybride werken, cultuur en gedrag, incidenteel € 26.000

Wat betreft de onderlinge (hybride) samenwerking starten we verschillende initiatieven die dit verder ontwikkelen. Zo starten we voor alle leidinggevenden en teams met een programma hybride samenwerken. Daarnaast volgen we deze op met een digitale vaardigheden training die iedereen een stap verder brengt in zijn of haar ontwikkeling op het gebied van bijvoorbeeld hybride vergaderen, hybride communiceren en documenten maken en delen. Voor de inzet van externe expertise om onze medewerkers te trainen op deze vaardigheden is in 2024 € 26.000 benodigd.

15. Flexbudget piek reisdocumenten, € 56.000 / € 70.000 / € 93.000 / € 102.000

Sinds 2014 is de duur van een reisdocument verlengd van 5 naar 10 jaar. Dit heeft het effect dat om de 10 jaar gedurende een periode van 5 jaar de aanvragen reisdocumenten fors toenemen. Voor 2024 is dit bijna 2 maal zoveel als in 2023 oplopend naar 2,5 maal zoveel in 2027 en 2028. Om de dienstverlening aan onze inwoners te waarborgen vragen we daarom nu om een flexbudget burgerzaken in de begroting op te nemen. Deze extra last is niet meegenomen bij de eerdere bijstelling van de leges burgerzaken. Dit flexbudget wordt ingezet voor het inhuren van tijdelijk personeel om de pieken gedurende het jaar op te vangen. Het budget heeft jaarlijks de omvang van de extra legesopbrengsten ten opzichte van het begrotingsjaar 2023 (€ 64.000).

16. Rentebijstelling, € 79.000 / € 320.000 / € 434.000 / € 555.000

De rente bijstelling bestaat uit hogere lasten voor de langlopende leningen. In de loop van 2024 wordt voor 10 jaar een rente voorzien van tegen de 4%. Een gedeelte van deze hogere rente kan toegerekend worden aan het riooltarief. Daarnaast zijn de renteontvangsten van een aantal posten naar boven toe bijgesteld. Per saldo levert dit een hogere rente last op van € 79.000 (2024), € 320.000 (2025), € 434.000 (2026) en € 555.000 (2027). Verdere toelichting over de rente is te vinden in de paragraaf financiering.

17. Hogere opbrengst OZB, structureel € - 321.000

De OZB-opbrengst is in 2023 niet verhoogd om tegemoet te komen aan de sterk gestegen kosten van levensonderhoud in dat jaar. De inflatie is in de afgelopen periode echter sterk toegenomen. Om het voorzieningenniveau op peil te houden in de gemeente is het noodzakelijk om voor 2024 de OZB-opbrengst met 6% te laten stijgen. Voor een gemiddelde woning betekent dat een verhoging van de aanslag OZB van € 18,00.

18. Algemene uitkering, € - 4.041.000 / € - 4.139.000 / € - 3.167.000 / € - 2.391.000

De uitkomsten van de doorrekening van de Meicirculaire 2023 vormt de basis voor de berekening van de algemene uitkering voor 2024 en de jaren daarna. In de jaren 2024 en 2025 loopt de algemene uitkering op met ruim vier miljoen euro om vervolgens in 2026 terug te vallen naar 3,2 miljoen euro en in 2027 zelfs naar 2,4 miljoen euro. Zo doende blijft het ravijnjaar 2026 bestaan. Met name het lager vastgestelde volume-accrues vanaf dat jaar € 1,8 miljard is daar debet aan. Over de opschalingskorting en het herverdelingseffect naar aanleiding van de invoering van het nieuwe verdeelmodel is met geen woord gerept in deze meicirculaire. Voor een gedetailleerde verklaring van de cijfers verwijzen we naar de toelichting in raadsmededeling 91-2023 Meicirculaire 2023.

19. Dekking budget raadsprogramma 05 Brandweerkazerne Dinxperlo Suderwick Crossfire, incidenteel € 25.000

Zie toelichting in programma 2.

20. Gedeeltelijk terugdraaien versterken algemene reserve, 2024 € 500.000 en 2025 € 1.050.000

In de begroting 2023 is besloten om de algemene reserve te versterken in 2023 t/m 2025 met oog op het ravijnjaar 2026. In deze begroting blijkt dat er in 2024 en 2025 onvoldoende financiële ruimte is om de algemene reserve dusdanig te voeden. Om die reden draaien we het versterken van de algemene reserve gedeeltelijk terug. In 2024 wordt de volledige versterking van € 500.000 teruggedraaid. In 2025 wordt deze met € 1.050.000 verlaagd. Daarmee wordt de reserve in 2025 nog versterkt met € 750.000.

21. Verlagen toevoeging reserve Huisvesting onderwijs, dekking 06. IHP fase 1 Triangel laag, vanaf 2025 structureel € 150.000

Zie toelichting in programma 2.

Algemeen

22. Indexaties, structureel € 2.731.000

Onderstaand een overzicht dat inzicht geeft in de gebieden en hoogten van de diverse indexaties.

bedragen x € 1.000

Gevolgen van de indexatie	2024	2025	2026	2027
Loonindexatie 5,2%	765	765	765	765
Zorgbudgetten 5,2%	232	232	232	232
Externe kosten 3,9%	397	397	397	397
(Budget)subsidies diverse percentages	291	291	291	291
Opbrengsten huren leges rechten 6%	-85	-85	-85	-85
Huishoudelijke ondersteuning 13,55%	500	500	500	500
Inkoop zorg 7,5%	631	631	631	631
	1966	1966	1966	1966
Totale indexatie prijzen	2.731	2.731	2.731	2.731

De loonindexatie volgens de door de raad vastgestelde kaders voor de begroting 2024 is voor de loongerelateerde budgetten uitgegaan van de in de meicirculaire 2023 opgenomen 'loonvoet sector overheid'. Deze komt uit op 5,2 % en vertaalt zich naar een verhoging van de loonsom met € 765.000. Totale indexatie prijzen en inkomsten

De loongevoelige onderdelen zoals de zorgbudgetten zijn op basis van de loonvoet sector overheid geïndexeerd met 5,2%. Met betrekking tot de prijsindex zijn de indexcijfers uit de meicirculaire 2023 aangehouden van 3,9%. Sommige prijsstijgingen zoals die van afval en riolering worden doorberekend in de tarieven en betekenen geen budgettaire last voor de gemeentebegroting. De subsidies zijn verhoogd op basis van de indexaties volgens de subsidieafspraken. De leges en overige inkomsten zijn verhoogd met 6%.

Huishoudelijke Ondersteuning, hier is een extra indexatie op toegepast vanwege de nieuw vastgestelde CAO Verpleeg- Verzorgingshuizen en Thuiszorg.

Inkoop zorg, hier is een extra indexatie van 7,5% aangehouden. Deze indexatie komt boven op de eerder verwerkte indexatie van 5,3% voor inkoop zorg uit de begroting 2023. Op het moment van aanbieden van deze begroting bestaan er nog veel onzekerheden over de financiële effecten van de herijking van de regionale afspraken jeugdzorg en Wmo. Daarnaast is het op dit moment nog te vroeg om een goede inschatting te maken van het structurele effect van de dalende trend in de aantallen met betrekking tot jeugdzorg en Wmo. Naast deze indexatie van 7,5% bovenop de eerder verwerkte 5,3% kwantificeren we in de risicoparagraaf deze onzekerheden als extra risico.

Toelichting begroting 2024

In lijn met de door de raad vastgestelde Financiële verordening (Gemeentewet artikel 212), legt het college uiterlijk 31 mei de raad de kaders van de komende begroting voor. Deze voorlopige kaders voor de begroting zijn in de raadsvergadering van 30 mei 2023 vastgesteld.

Het college streeft dus naar een degelijk sluitende begroting voor 2024, zo mogelijk ook voor de jaren daarna maar dat is nogal afhankelijk van externe factoren zoals aangegeven. De volgende uitgangspunten worden voorgesteld: (vet gedrukt de aanvullingen hierop)

1. Het jaar 2024 wordt reëel sluitend gemaakt, eventueel via ombuigingen.

De jaren 2024 en 2025 zijn reëel sluitend.

2. De algemene uitkering wordt zoals gewoonlijk opgenomen op basis van de meicirculaire 2023, eventueel aangevuld met de meest actuele informatie over belangrijke richtlijnen/afspraken rondom het gemeentefonds.

3. In afwachting van duidelijkheid over de genoemde onderdelen van de algemene uitkering wordt gewacht met het starten van eventuele bezuinigingsoperaties voor de jaren vanaf 2026 en verder. De bezuinigingsoperaties zijn ten behoeve van deze begroting niet opgestart, de jaren 2024 en 2025 zijn sluitend.

4. Subsidies en bijdragen aan derden worden geïndexeerd op basis van de prijsindex overheidsconsumptie voor 2024 (zie hieronder als voorbeeld uit de meicirculaire 2022) uit de meicirculaire 2023, tenzij er budgetafspraken zijn gemaakt over de indexering.

Prijs overheidsconsumptie netto materieel 3,9%

Zorg

5,2%

Zie de toelichting op punt 22 bij financieel overzicht.

5. De budgetten die betrekking hebben op externe kosten worden eveneens volgens de onder 4 genoemde index geïndexeerd, tenzij er andere afspraken zijn gemaakt met leveranciers. Beoordeeld wordt waar er extra indexatie moet plaatsvinden zoals bij de inkoop zorg, energie en brandstof.

Prijs overheidsconsumptie netto materieel 3,9%

Zie de toelichting op punt 22 bij financieel overzicht.

Met betrekking tot de loongerelateerde budgetten wordt uitgegaan van de in meicirculaire 2023 opgenomen 'loonvoet sector overheid'.

Loonvoet sector overheid 5,2%

Zie de toelichting op punt 22 bij financieel overzicht.

6. Zoals gebruikelijk worden de afvalstoffen- en rioolheffing op een dekkingspercentage van 100% gesteld.

7. De overige leges en rechten worden voorlopig met 3% geïndexeerd.

De overige leges en rechten zijn, net als de OZB, met 6% geïndexeerd.

Met uitzondering van de toeristenbelasting die in 2024 niet wordt verhoogd. Wel wordt nu al aangekondigd dat het tarief vanaf 2025 met € 0,20 wordt verhoogd.

Zie toelichting punt 01 bij financieel overzicht.

8. Alle mutaties tot en met de besluiten uit de raadsvergadering van 4 juli zijn meegenomen ten behoeve van het opstellen de begroting 2024-2027.

Global Goals in de begroting

In 2015 is de agenda met 17 Global Goals for Sustainable Development aangenomen door alle lidstaten van de Verenigde Naties. Een ambitieuze agenda welke van alle lidstaten de nodige inzet eist. Ook op lokaal niveau is het nodig om ons in te zetten om de gezamenlijke doelen te kunnen bereiken. De eerste stappen hebben wij als gemeente al gezet en de komende jaren zetten we meer en meer stappen om de Global Goals in onze organisatie en in de projecten te borgen. Per programma is inzichtelijk gemaakt welke doelen we raken.

Programma 1 Ruimte

1. Ontwikkelingen binnen dit programma

Omgevingswet

Met de Omgevingswet zijn onder andere 26 wetten omgeschreven naar één wet. Hetzelfde moet de komende jaren bij gemeenten gebeuren door alle lokale regels op het gebied van de leefomgeving (bestemmingsplannen, verordeningen et cetera) om te schrijven naar één Omgevingsplan. Daarbij wordt opgeroepen kritisch te zijn op gebruik van het instrument regels en wordt opgeroepen zoveel mogelijk te doen met algemene regels en zo min mogelijk met een vergunningplicht. Voor het maken van dit Omgevingsplan (het moeilijkste onderdeel van het nieuwe stelsel) krijgen gemeenten tot 1 januari 2032 de tijd, dus 8 jaar vanaf datum inwerkingtreding Omgevingswet. Daarop zijn we ons volop aan het voorbereiden. Belangrijkste prioriteit voor 1 januari 2024 is de vergunningverlening. Niet alleen de Omgevingswet wijzigt het nodige aan vergunningverlening, tegelijk met de Omgevingswet wordt de Wet kwaliteitsborging bouwen ingevoerd en ook die wijzigt het nodige aan vergunningverlening.

De Omgevingsvisie voor de gemeente hoeft op 1 januari 2024 niet af te zijn. Gemeenten krijgen tot 1 januari 2027 de tijd voor het opstellen van een Omgevingsvisie die volledig voldoet aan de letter en de geest van de wet. De visie is vooral een fikse veranderopgave waarbij gekeken moet worden naar de lijn in relatie tot gebiedstypen en gebiedsgericht werken. Op basis van deze lijn wordt de komende tijd, samen met inwoners en ketenpartners, gewerkt aan een integrale Omgevingsvisie.

Actieplan huisvesting

Er ligt een enorme opgave voor de gemeente op het gebied van (volks)huisvesting. Een belangrijk onderdeel daarvan is het huisvesten van de diverse aandachtsgroepen die benoemd zijn in het programma "Een thuis voor iedereen" van de rijksoverheid. In dit programma zijn een flink aantal "aandachtsgroepen" vaak met een zorgindicatie) gedefinieerd, kort samengevat allerlei (groepen) mensen, veelal met zorgindicatie, die grotendeels afhankelijk zijn van huisvesting in de goedkope sector. Woonruimte in die sector is momenteel onvoldoende voorhanden. In 2023 is een projectgroep gestart met het opstellen van een actieplan voor deze opgave welke concrete acties bevat waar de komende jaren locaties en panden kunnen worden ingezet voor huisvesting.

Uitbreidingslocatie 't Beggelder

Op 4 juli heeft de raad ingestemd met het principeverzoek om de locatie "t Beggelder" in Dinxperlo te ontwikkelen tot woongebied. Hiervoor is een vervolgonderzoek nodig welke in 2024 wordt uitgevoerd. Op 23 februari 2023 is de Regionale Woonagenda Achterhoek 2023-2030 "Goed wonen in een vitale regio" vastgesteld. Deze agenda is mede gebaseerd op de uitgangspunten uit de Woondeal Achterhoek en het Nationaal Woon- en BouwAgenda (NWBA). Belangrijke uitgangspunten zijn een versnelling van de woningbouw en betaalbaar en levensloopbestendig wonen. Deze ontwikkeling past hierbinnen. Het proces wordt integraal benaderd waarbij naast ruimtelijke aspecten en woningbouwprogrammering ook wordt gestuurd op aspecten als klimaatadaptatie, biodiversiteit, duurzaamheid en circulariteit. Beleidskaders, ontwikkelkaders, ambities en wensen worden vastgelegd in een Ontwikkelingsvisie. Daarna volgt het opstellen van het Stedenbouwkundig Plan (SP) dat weer de onderlegger vormt voor het Omgevingsplan, het instrument waarmee een planologische basis voor de ontwikkeling van het woongebied wordt gelegd zodat het plan (gefaseerd) uitgevoerd kan worden. In elke fase is er ruimte voor participatie, zowel voor omwonenden, toekomstige bewoners en andere geïnteresseerden maar ook adviesinstanties/ketenpartners.

Bedrijventerreinen

In het Regionale Programma Werklocaties (RPW) voor de regio Achterhoek 2019-2023 is vastgesteld dat bij de kern Aalten behoefte bestaat aan de uitbreiding van het bedrijventerrein met circa 8-10 hectare tot 2030 om in de uitbreidingsvraag van lokale bedrijven te kunnen voorzien. De gemeente is voornemens om de uitbreidingsbehoefte van het lokale bedrijfsleven te faciliteren om daarmee werkgelegenheid te behouden en te creëren. In 2023 is een verkennend locatieonderzoek uitgevoerd. Hierin zijn meerdere locaties beoordeeld op onder andere ruimtelijke beperkingen, aansluiting bij de marktvraag en gemeentelijk beleid. Voor de voorkeurslocatie is in 2023 een Plan van Aanpak vastgesteld, waarin de ontwikkelstrategie en de relevante stakeholders zijn bepaald. In 2024 wordt het plan voor de uitbreidingslocatie verder vormgegeven.

Daarbij hoort een intensief participatietraject waarbij we door middel van gesprekken met alle relevante stakeholders het plan verder concretiseren. In 2024 worden de gesprekken met alle relevante partijen opgestart.

Bedrijventerreinen kunnen een grote bijdrage leveren aan de doelstellingen voor veiligheid, energietransitie, circulariteit, klimaatadaptatie en biodiversiteit. Het toekomstbestendig maken van het bedrijventerrein is tevens een belangrijk uitgangspunt om ook een eventuele uitbreiding te kunnen realiseren. In 2024 doen we verder onderzoek naar het toekomstbestendig maken van het bedrijventerrein 't Broek in Aalten. Reden hiervoor is de mogelijke uitbreiding welke koppelkansen bieden voor het huidige bedrijventerrein. De realisatie van de verschillende opgaven binnen het gebied, vraagt om een integrale aanpak. Zo is kwaliteit en efficiëntie gegarandeerd en realiseer je een toekomstbestendig bedrijventerrein. Vanuit een verkenning wordt gewerkt naar een concreet plan van aanpak.

Klimaat

Het beheer van bermen en aangrenzende bermsloten gebeurde eerder door het klepelen van de begroeiing, waarbij de planten tot kleine stukjes werden versnipperd en in de berm achterblijven. Hierdoor werd de berm steeds voedselrijker en verdringen grassen de kruiden. Dit proces wordt versterkt door de neerslag van stikstofverbindingen. Bovendien verzuren bermen door deze neerslag waardoor mineralen uitspoelen en de groeiplaatsomstandigheden voor kruiden slechter en voor grassen beter wordt. Gazons worden jaarlijks vele malen gemaaid. Dit is kostbaar, slecht voor de biodiversiteit en voor de beeldkwaliteit niet altijd een voordeel. Ook zijn sloten dieper dan nodig en dragen daardoor bij aan ongewenste verdroging. De doelen hiervoor zijn het verhogen van de biodiversiteit en versterken van het ecologische netwerk van bermen, sloten en lijnvormige landschapselementen.

Daarnaast hebben wij de wens om het aantal bomen op gronden die in eigendom zijn te vergroten met als doel het tegengaan van hittestressen verdroging. Daarnaast is het gunstig voor de biodiversiteit. Deze wens is zowel terug te vinden in het klimaatadaptatie strategie als het biodiversiteitsplan welke in 2023 zijn vastgesteld. We stellen ons daarvoor als doel dat iedere inwoner binnen de bebouwde kom van de gemeente Aalten uitzicht heeft op minimaal 3 bomen, de wijk tenminste voor 30% is voorzien van een bladerdak en op een hete zomerdag men maar 300 meter hoeft te lopen om bij een koelteplek te komen (voor inwoners met een tuin is dit binnen 500 meter). Hoe dit gerealiseerd kan worden, wordt in 2024 nader uitgewerkt.

Vitale centra

Sinds de vaststelling van de centrumvisie Dinxperlo in 2021 is gestaag gewerkt aan de realisatie van de ambities uit deze visie. Daarvoor werkt de gemeente samen met alle stakeholders om de samenhang te bewaken om zo maximaal resultaat te bereiken. Dit met als uiteindelijk doel de verblijfskwaliteit van het centrum voor bezoekers en inwoners te vergroten. Daarmee draagt dit project bij aan het realiseren van de doelen uit de toekomstvisie. Sterke, vitale en aantrekkelijk centra met een goed en passend voorzieningenaanbod dragen bij aan de leefbaarheid en een aantrekkelijk vestigingsklimaat op lokaal en regionaal niveau. Uiteindelijk moet dit resulteren in een volledig heringericht Prins Claus plein, kernwinkelgebied en Heelweg en de Allee; Woningen op locatie De Wegwijzer; een hernieuwde Aldi inclusief parkeerplaats; de tansformatie van het voormalige Metaalgaasweverijterrein met een nieuwe Jumbo en aantrekkelijk woningbouwprogramma; een impuls van de ruimtelijke kwaliteit door verbeterd vastgoed in het kernwinkelgebied; een compacter winkelcentrum en tot slot een verbeterde samenwerking door de inzet van Dorpsmanagement.

Recreatie & Toerisme

Regionaal werken 8 gemeenten samen in de Vrijetijdsagenda Achterhoek. Het huidige uitvoeringsprogramma behorend bij de regionale Vrijetijdsagenda is met een jaar verlengd t/m 2024. Dit betekent dat een aantal bestaande projecten, al dan niet aangepast, langer blijft doorlopen en daarnaast is er ruimte voor een aantal nieuwe projecten waar nog geen uitvoering aan was gegeven. In 2024 gaan we tevens een nieuwe regionale vrijetijdsagenda met uitvoeringsprogramma voor 2025 en verder ontwikkelen. We hechten belang aan verhoging van de kwaliteit en vitaliteit van de vrijetijdssector, vanwege de bijdrage die de sector levert aan de economie, leefbaarheid en aantrekkelijkheid van ons gebied/onze gemeente.

Mobiliteitsvisie

De wereld om ons heen is volop in beweging en mobiliteit en bereikbaarheid veranderen in een snel tempo. Binnen onze gemeente spelen eveneens ruimtelijke ontwikkelingen zoals uitbreidingslocaties voor woningbouw, onderzoek naar uitbreiding industrieterrein of herinrichtingen van grote wegen en/of gebieden. Al deze ontwikkelingen hebben, in meer of mindere mate, invloed op mobiliteit en de verkeerssituatie binnen onze gemeente. Maar ook regionale vraagstukken hebben de komende jaren

mogelijk effecten op de vervoers-behoefte van onze inwoners. Het voorgaande beleid op gebied van verkeer- en vervoer is vastgelegd in het Gemeentelijk Verkeer- en Vervoersplan (GVVP) welke dateert uit 2010. Hoewel het huidige GVVP ingaat op belangrijke onderdelen zoals verkeersveiligheid en bereikbaarheid, mist hierin de integrale benadering en een bredere visie op het gebied van leefbaarheid. De mobiliteitsvisie is kaderstellend en geeft de accenten op de inzet op lokale en regionale projecten en programma's.

De visie heeft als doel om samenhangend beleid op het gebied van verkeer en vervoer te ontwikkelen, gericht op een verkeersveilige, leefbare en optimaal bereikbare gemeente.

Zodra de Omgevingswet in werking treedt, vervalt de Planwet verkeer en vervoer uit 1998. In de Planwet verkeer en vervoer staat dat elke gemeente 'samenhangend en uitvoeringsgericht verkeers en vervoersbeleid' moet voeren. Op het moment dat de Omgevingswet wordt ingevoerd, wordt het gemeentelijk verkeersbeleid opgenomen in de Omgevingsvisie. De mobiliteitsvisie is daarmee een van de bouwstenen voor de nog op te stellen Omgevingsvisie.

Regioarrangement

Het Rijk heeft met alle provincies afspraken gemaakt over hoe de opgaven op het gebied van wonen, bereikbaarheid, energie, economie, landbouw en natuur, goed ruimtelijk kunnen inpassen en worden vertaald in een ruimtelijk voorstel. De provincie Gelderland heeft besloten haar ruimtelijk voorstel vanuit haar zeven regio's op te bouwen op basis van een regioarrangement per regio. Op basis van dit ruimtelijk voorstel maakt de provincie wederkerige bestuurlijke afspraken met het rijk over de ruimtelijke inpassing en uitvoering van nationale opgaven inclusief wat daarvoor nodig is aan instrumenten en middelen. Eén van de regio's is de Achterhoek. In het regioarrangement maken we met provincie, regio, buurgemeenten en waterschap afspraken over het gezamenlijk perspectief voor hoe we al deze opgaven in samenhang aanpakken voor de komende 20 tot 30 jaar. In 2024 worden de benoemde opgaven uit het regioarrangement nader uitgewerkt. Dit zal voornamelijk in regionaal verband plaatsvinden. Met name opgaven voor energietransitie, wonen, werken, mobiliteit, natuur en landbouw zijn sterk onderling verbonden, bepalend en hebben invloed op elkaar qua ruimtebeslag. Hiervoor zijn middelen en instrumenten nodig die nader uitgewerkt moeten worden. Samenhangende toekomstige dilemma's zijn relevant en keuzes noodzakelijk. De provincie neemt het voortouw om, samen met partijen, conceptbesluiten uit te werken die hiervoor nodig zijn en deze te agenderen in de daarvoor passende bestuurlijke gremia.

2. Welke concrete doelstellingen zijn er?

P1.1 Omgevingswet

Omschrijving (toelichting)

Vergunningen kunnen op basis van de Omgevingswet worden verleend.

Acties

- Het nieuwe werkproces voor vergunningverlening is getest en operationeel.

Naam

Het nieuwe werkproces voor vergunningverlening is getest en operationeel.

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

31-01-2024

Portefeuillehouder

1. H.J. Groters

2. Welke concrete doelstellingen zijn er?

P1.2 Omgevingswet

Omschrijving (toelichting)

Inwoners en ketenpartners werken en denken actief mee aan de Omgevingsvisie.

Acties

- Het participatietraject voor de Omgevingsvisie wordt opgestart en gecommuniceerd

Naam

Het participatietraject voor de Omgevingsvisie wordt opgestart en gecommuniceerd

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

31-03-2024

Portefeuillehouder

1. H.J. Groters

2. Welke concrete doelstellingen zijn er?

P1.3 Huisvesting

Omschrijving (toelichting)

Het opgeleverde actieplan voor huisvesting van aandachtsgroepen wordt vastgesteld en uitgevoerd.

Acties

- Het actieplan wordt ter vaststelling aangeboden waarna de uitvoering van de concrete acties volgt.

Naam

Het actieplan wordt ter vaststelling aangeboden waarna de uitvoering van de concrete acties volgt.

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

31-01-2024

Portefeuillehouder

1. T.M.M. Kok

2. Welke concrete doelstellingen zijn er?

P1.4 Uitbreidingslocatie wonen

Omschrijving (toelichting)

In het vierde kwartaal van 2025 wordt het Omgevingsplan voor uitbreidingslocatie 't Beggelder opgeleverd.

Acties

- We stellen een Ontwikkelvisie voor de betreffende locatie vast in het tweede kwartaal van 2024. Vervolgens wordt gestart met een Stedenbouwkundig plan in het derde kwartaal 2024.

Naam

We stellen een Ontwikkelvisie voor de betreffende locatie vast in het tweede kwartaal van 2024. Vervolgens wordt gestart met een Stedenbouwkundig plan in het derde kwartaal 2024.

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

31-07-2024

Portefeuillehouder

1. T.M.M. Kok

2. Welke concrete doelstellingen zijn er?

P1.5 Bedrijventerreinen

Omschrijving (toelichting)

In 2025 leveren we een concreet gebiedsplan op voor de uitbreiding van het bedrijventerrein.

Acties

- Op basis van gesprekken met stakeholders in en rondom het gebied, wordt de concrete inrichting van het gebied bepaald.

Naam

Op basis van gesprekken met stakeholders in en rondom het gebied, wordt de concrete inrichting van het gebied bepaald.

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

31-12-2024

Portefeuillehouder

1. T.M.M. Kok

2. Welke concrete doelstellingen zijn er?

P1.6 Bedrijventerreinen

Omschrijving (toelichting)

In 2024 wordt een concreet plan van aanpak voor een toekomstbestendig bedrijventerrein voor Aalten opgeleverd.

Acties

- Vanuit de uitgevoerde verkenning wordt integraal gewerkt aan een plan van aanpak voor het toekomstbestendig bedrijventerrein met een directe link met de uitbreidingslocatie.

Naam

Vanuit de uitgevoerde verkenning wordt integraal gewerkt aan een plan van aanpak voor het toekomstbestendig bedrijventerrein met een directe link met de uitbreidingslocatie.

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

30-04-2024

Portefeuillehouder

1. H.J. Groters

2. Welke concrete doelstellingen zijn er?

P1.7 Klimaat

Omschrijving (toelichting)

Per wijk kennen we de kwetsbaarheden als gevolg van het veranderende klimaat.

Acties

- Februari 2024 wordt gestart met het proces om het bomenplan te realiseren en op te leveren.

Naam

Februari 2024 wordt gestart met het proces om het bomenplan te realiseren en op te leveren.

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

29-02-2024

Portefeuillehouder

1. H.J. Groters

2. Welke concrete doelstellingen zijn er?

P1.8 Klimaat

Omschrijving (toelichting)

We versterken de biodiversiteit en de beeldkwaliteit van onze bermen.

Acties

- Januari 2024 we starten met ecologisch bermbeheer.

Naam

Januari 2024 we starten met ecologisch bermbeheer.

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

31-01-2024

Portefeuillehouder

1. H.J. Groters

2. Welke concrete doelstellingen zijn er?

P1.9 Vitale centra

Omschrijving (toelichting)

We starten in 2024 met de herinrichting van het Prins Clausplein in Dinxperlo in samenspraak met de directe omgeving

Acties

- Het bouwteam werkt met ondernemers, bewoners en de weekmarkt een planning uit om de herinrichting uit te voeren en de hinder tot het minimum te beperken.

Naam

Het bouwteam werkt met ondernemers, bewoners en de weekmarkt een planning uit om de herinrichting uit te voeren en de hinder tot het minimum te beperken.

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

31-01-2024

Portefeuillehouder

1. T.M.M. Kok
2. H.J. Groters

2. Welke concrete doelstellingen zijn er?

P1.10 Vitale centra

Omschrijving (toelichting)

In 2024 starten we met de woningbouw op locatie de Wegwijzer.

Acties

- De ruimtelijke procedures en vergunningverlening worden doorlopen om de start van de bouw mogelijk te maken.

Naam

De ruimtelijke procedures en vergunningverlening worden doorlopen om de start van de bouw mogelijk te maken.

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

31-01-2024

Portefeuillehouder

1. H.J. Groters

2. Welke concrete doelstellingen zijn er?

P1.11 Recreatie & Toerisme

Omschrijving (toelichting)

Lokaal zetten we in op aanbodontwikkeling, samenwerking bevorderen, lokale promotie- en productontwikkeling, gastheerschap stimuleren en routestructuren versterken.

Acties

- We vernieuwen de regionale vrijetijdsagenda en voeren op lokaal niveau de beleidsnota Vrijetijdseconomie uit.

Naam

We vernieuwen de regionale vrijetijdsagenda en voeren op lokaal niveau de beleidsnota Vrijetijdseconomie uit.

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

30-11-2024

Portefeuillehouder

1. A.B. Stapelkamp

2. Welke concrete doelstellingen zijn er?

P1.12 Mobiliteitsvisie

Omschrijving (toelichting)

Eind 2024 wordt de nieuwe mobiliteitsvisie opgeleverd.

Acties

- Op basis van de vastgestelde startnotitie wordt in het tweede kwartaal van 2024 gestart met een participatieproces met verschillende stakeholders om de mobiliteitsvisie verder vorm te gaan geven.

Naam

Op basis van de vastgestelde startnotitie wordt in het tweede kwartaal van 2024 gestart met een participatieproces met verschillende stakeholders om de mobiliteitsvisie verder vorm te gaan geven.

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

30-04-2024

Portefeuillehouder

1. H.J. Groters

2. Welke concrete doelstellingen zijn er?

P1.13 Regioarrangement

Omschrijving (toelichting)

We hebben in 2024 een uitgewerkt weergave van de benoemde opgaven met een doorkijk voor de benodigde middelen en instrumenten.

Acties

- Onder leiding van de provincie werken we samen met partijen om conceptbesluiten uit te werken en deze te agenderen in de daarvoor passende bestuurlijke gremia.

Naam

Onder leiding van de provincie werken we samen met partijen om conceptbesluiten uit te werken en deze te agenderen in de daarvoor passende bestuurlijke gremia.

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

30-11-2024

Portefeuillehouder

1. T.M.M. Kok
2. H.J. Groters

3. Overzicht middelen per taakveld

Dit programma is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

Bedragen x €1.000

Programma 1 Ruimte	Realisatie 2022	Raming na wijziging 2023	Primitieve begroting 2024	Primitieve begroting 2025	Primitieve begroting 2026	Primitieve begroting 2027
Baten						
Verkeer en vervoer	-121	-94	-100	-100	-100	-100
Parkeren	-8	-9	-1	-1	-1	-1
Openbaar vervoer	-60	-140	0	0	0	0
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-180	0	0	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-32	-35	-37	-37	-37	-37
Economische promotie	-225	-229	-246	-262	-262	-262
Sportaccommodaties	-453	-279	-228	-228	-228	-228
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-88	-107	-74	-74	-74	-74
Riolering	-2.024	-2.036	-2.226	-2.275	-2.304	-2.320
Afval	-1.980	-2.022	-2.051	-2.051	-2.051	-2.051
Milieubeheer	-105	-909	-747	-513	-3	-3
Begraafplaatsen en crematoria	-262	-302	-320	-320	-320	-320
Ruimte en leefomgeving	-220	-638	-57	-57	-57	-57
Grondexploitatie (niet-bedrijven terrein)	-749	-117	-29	-33	-33	-33
Wonen en bouwen	-580	-462	-175	-175	-175	-175
Totaal Baten	-7.087	-7.380	-6.289	-6.123	-5.642	-5.658
Lasten						
Verkeer en vervoer	2.886	3.089	3.523	3.640	3.756	3.788
Parkeren	11	13	39	39	39	39
Openbaar vervoer	87	213	19	19	19	19
Economische ontwikkeling	18	111	33	33	33	33
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	179	0	0	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	48	59	63	63	64	63
Economische promotie	221	213	223	223	223	223
Sportaccommodaties	1.508	1.659	1.735	2.014	1.752	1.738
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.686	1.839	1.722	1.708	1.712	1.712
Riolering	1.605	1.550	1.680	1.728	1.757	1.773
Afval	1.612	1.627	1.655	1.655	1.655	1.655
Milieubeheer	1.219	2.941	1.637	1.479	969	969
Begraafplaatsen en crematoria	253	277	292	287	290	299
Ruimte en leefomgeving	916	2.537	1.100	1.087	1.087	1.087
Grondexploitatie (niet-bedrijven terrein)	807	41	17	21	21	21
Wonen en bouwen	1.057	1.490	1.138	1.038	1.037	1.036
Totaal Lasten	14.115	17.661	14.877	15.035	14.413	14.456
Totaal Programma 1 Ruimte	7.028	10.281	8.588	8.911	8.771	8.798

Toelichting op de verschillen tussen de jaarschijven

Verkeer en vervoer

De geraamde lasten zijn vanaf 2024 hoger door de hogere afschrijving en rente van de investeringen. Zie hiervoor ook het investeringsschema.

Parkeren

Vanaf 2024 zijn op basis van het amendement in de gemeenteraad van 30 mei 2023 de leges voor het verstrekken/beoordelen van de gehandicapten parkeerkaarten (zowel de eerste aanvraag als de verlengingsaanvraag) afgeschaft. Alleen de legesontvangsten voor de parkeervergunningen blijven hier nog als opbrengst over.

Openbaar vervoer

In 2023 zijn hier de kosten voor de Nabo (Niet actief beveiligde overweg) bij het Kleuverspad verantwoord.

Economische ontwikkeling

Geen afwijkingen.

Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Elk jaar ten tijde van het jaarwerk wordt voor de bouwgronden met betrekking tot bedrijventerreinen in exploitatie een hercalculatie uitgevoerd en vastgesteld. Deze geactualiseerde cijfers zijn in deze begroting meegenomen. Voor 2024 worden geen exploitaties verwacht.

Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen

Geen afwijkingen.

Economische promotie

De hogere inkomsten worden veroorzaakt door extra terrassenverhuur, dit is het gevolg van de uitbreiding van de terrasoppervlakte van de horecaondernemers in Aalten, Bredevoort en Dinxperlo. Voor het jaar 2024 worden de tarieven voor de toeristenbelasting niet verhoogd. Wel wordt nu al aangekondigd dat het tarief voor 2025 met € 0,20 wordt verhoogd van € 1,35 per persoon per overnachting naar

€ 1,55. Hiervoor is vanaf 2025 een meeropbrengst van € 16.000 geraamd. Door dit nu al aan te kondigen kunnen recreatieondernemers dit tijdig in hun bedrijfsvoering en communicatie opnemen.

Sportaccommodaties

Door een wetwijziging in 2019 is het recht op aftrek van BTW voor gemeenten op het gebied van sport komen te vervallen. De Rijksoverheid heeft toegezegd de opbrengst van deze extra belastingmaatregel terug te laten vloeien naar de benadeelden. Voor het jaar 2023 is € 80.000 aan inkomsten geraamd. Op dit moment werkt het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) samen met een aantal specialisten aan de voortzetting van de Regeling specifieke uitkering stimulering sport (RSUS) vanaf 2024. Vanaf 2024 is in afwachting van besluitvorming niets opgenomen.

De exploitatiebijdrage aan Optisport is voor 2024 aangepast conform de vastgelegde afspraken. Dit bedrag in verband met de indexering (energiekosten maken deel uit van de indexering) is voorlopig rekening gehouden met een stijging van € 54.000 voor 't Walfort en Het Blauwe Meer samen.

Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Het project landschapsregeling loopt van 2019 tot en met 2022 en wordt deels gesubsidieerd door de provincie. Het resterende saldo wordt jaarlijks doorgeschoven. Dit verklaart bij de baten volledig en bij de lasten gedeeltelijk de daling vanaf 2024. De stijging van de lasten vanaf 2024 wordt veroorzaakt door de indexering

Riolering

De totale kosten voor riolering verlopen budgettair neutraal. Eventuele tekorten en overschotten worden verrekend met de voorziening riolering. In de kostenberekening nemen we hiervoor meer componenten mee dan uit dit taakveld blijkt (bijvoorbeeld BTW). Hierdoor laten de lasten fluctuaties in de jaren zien. In 2024 voegen we toe aan de voorziening vanaf 2024 wordt er aan onttrokken (zie ook de paragraaf Lokale heffingen).

Afval

Het saldo van de baten en lasten blijft jaarlijks gelijk. Eventuele tekorten en overschotten worden verrekend met de voorziening afval. Net als bij riolering nemen we bij de kostenberekening meer componenten mee dan uit dit taakveld blijkt (zoals overhead kosten en BTW). In 2024 wordt € 120.000 uit de voorziening gehaald. Deze is daarmee leeg. Het tarief is met 6% verhoogd. Voor de tarieven afvalstoffenheffing zie de paragraaf Lokale Heffingen. De lasten voor afval bestaan voornamelijk uit de kosten voor de ROVA deze zijn op basis van de voorschotnota van 2024 verwerkt.

Milieubeheer

De subsidieregelingen geven zowel aan de lasten als aan de baten kant een verschil in de verschillende jaren.

Energiearmoede, voor 2023 is er € 345.000 subsidie ontvangen en deels uitgekeerd. Deze regeling is bedoeld om kwetsbare huishoudens in huur- en koopwoningen te ondersteunen bij het nemen van maatregelen om op korte termijn de energierekening te verlagen. De regeling loopt vooralsnog tot en met 2023.

Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE).

Deze middelen mogen worden gebruikt om de uitvoeringskracht van gemeenten te vergroten, zodat zij zijn toegerust om hun klimaat- en energiebeleid uit te voeren. Hiermee kunnen zij de ambtelijke capaciteit vergroten, zodat expertise en ervaring in de organisatie wordt opgebouwd. De beschikte

bedragen voor de gemeente Aalten zijn € 501.000 voor 2023, € 506.000 voor 2024 en € 510.000 voor 2025. Om op langere termijn zekerheid over de middelen te bieden, wordt een wettelijke regeling opgesteld voor het uitkeren van de middelen voor 2026 t/m 2030.

Nationaal Isolatieprogramma (NIP)

Binnen het Nationaal Isolatieprogramma is voor de gemeente Aalten in 2023 € 418.000 beschikbaar (wordt verwerkt in de najaarsnota 2023) en in 2024 € 238.000. Het geld wordt besteed aan (particuliere) woningbezitters onder de WOZ-waarde van € 295.000.

ODA

De bijdrage van de ODA neemt in 2024 toe met € 72.000. Dit komt hoofdzakelijk door een stijging van het uurtarief als gevolg van de hogere CAO en stijgende lasten. Daarnaast heeft de ODA de uren van een aantal normproducten herzien. Dit zorgt ervoor dat er meer uren besteed worden aan vergunningverlening. Beide mutaties zijn in 2023 conform de 1e begrotingswijziging met € 47.000 bijgesteld.

Overig

Daarnaast zijn in 2023 budgetten overgeheveld vanuit 2023, het algemene budget duurzaamheid, het budget ten behoeve van het klimaatakkoord, het project subsidieregeling woning verduurzamen en het project transitievisie warmte. Per saldo zorgt dit in 2023 voor hogere lasten van € 800.000.

Begraafplaatsen en crematoria

Geen afwijkingen.

Ruimte en leefomgeving

De opbrengsten van de ruimtelijke ordening zijn € 12.000 hoger in de begroting opgenomen zodat het beter aansluit bij de werkelijk ontvangen leges en bijdragen van derden

Centrumvisie Dinxperlo

Voor de uitvoering visie centrumplan Dinxperlo is het niet benutte budget van 2022 overgeheveld naar 2023. In 2023 is er een incidenteel budget van € 520.000 beschikbaar. Hiervoor wordt een bijdrage van € 186.000 uit de Regio Deal ontvangen. Vanaf 2024 is het structurele budget ingezet ten behoeve van de infrastructurele werken.

Omgevingswet

In 2023 is er een incidenteel budget voor de diverse onderdelen ten behoeve van de invoering van de omgevingswet van € 675.000. Structureel is er € 100.000 aanwezig om ten behoeve van de omgevingswet.

Grondexploitatie (niet-bedrijven terrein)

Elk jaar ten tijde van het jaarwerk wordt voor de bouwgronden in exploitatie een hercalculatie uitgevoerd en vastgesteld. Deze geactualiseerde cijfers zijn in deze begroting meegenomen.

Fluctuaties in de jaren worden veroorzaakt door de verwachte realisatie van de verkopen en de te maken kosten (inclusief overhead) in de jaren. Vanaf 2024 is het plan Kern de Heurne herziening 2021 in de begroting opgenomen (zie ook de paragraaf grondbeleid).

Wonen en bouwen

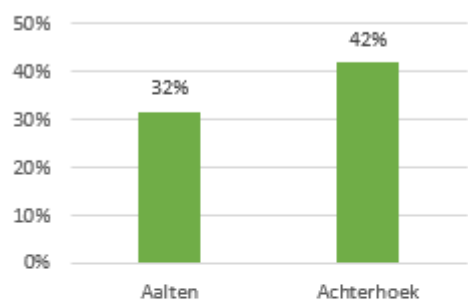
In 2023 wordt hier het project Heerlijk thuis in huis verantwoord. Het penvoerderschap van de vastgoedmonitor uit de Regiodeal verloopt budgettair neutraal maar geeft wel zowel aan de lasten als aan de batenkant een verschil. In 2023 wordt voor € 50.000 en voor 2024 voor € 100.000 het project Stimuleren gezonde leefstijl uit het uitvoeringsprogramma verantwoord. Er wordt concreet invulling gegeven aan twee focusgebieden met betrekking tot woonzorgzones/inclusieve wijken. Daarnaast is het stimuleren van een gezonde levensstijl een doorlopend uitgangspunt voor herinrichtingsprojecten.

4. Eigen grafieken indicatoren

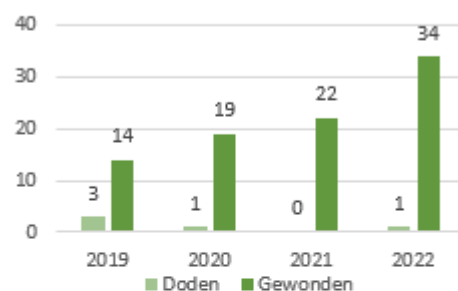
Programma 1 Ruimte

Openbaar groen

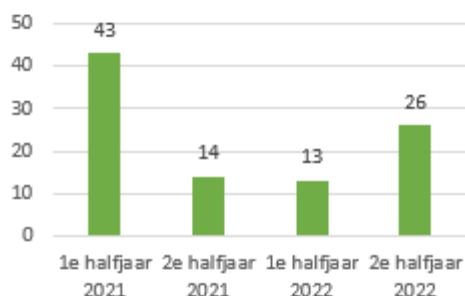
Percentage openbaar groen Aalten en de Achterhoek inclusief Lochem.

Verkeersongevallen

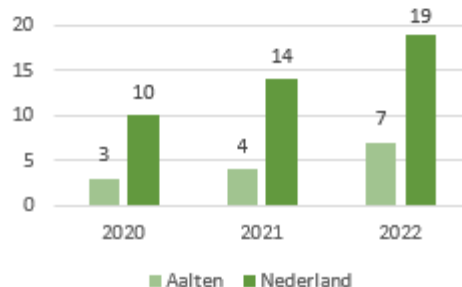
Verkeersslachtoffers per jaar, uitgesplitst naar doden en gewonden.

Afgegeven bouwvergunningen

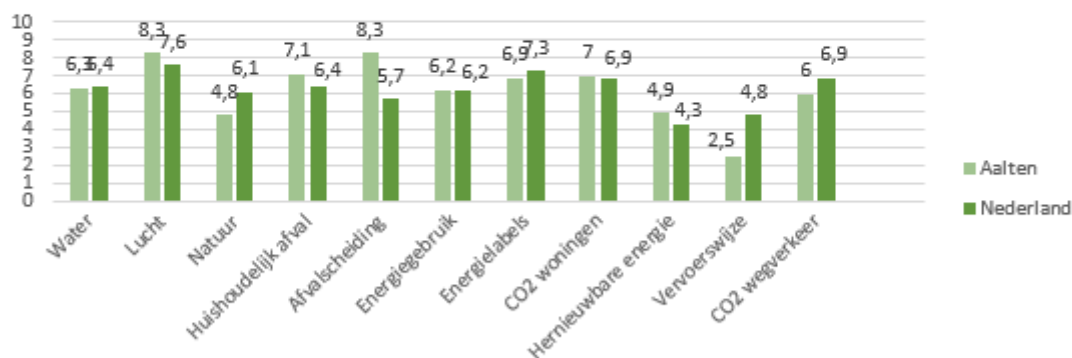
Aantal afgegeven bouwvergunning in 2021 en 2022.

Elektrische personenauto's per 1.000 inwone

Aantal elektrische personenauto's per 1.000 inwoners.

Milieu en energie

Gemeente Aalten in vergelijking met Nederland (scores schaal 1 tot 10). Een onderbouwing van de scores inclusief toelichting is te vinden via: <https://gdindex.nl/dashboard/dashboard/milieu-en->

Programma 2 Sociaal Domein

1. Ontwikkelingen binnen dit programma

Bestaanszekerheid staat onder druk

Bestaanszekerheid is het kunnen vinden van rust en ruimte om je als mens te ontwikkelen en mee te doen in de samenleving. Voorwaarden voor bestaanszekerheid zijn: voldoende en voorspelbaar inkomen, betaalbaar wonen, toegang tot betaalbare zorg en de mogelijkheid om een financiële buffer op te bouwen voor onverwachte uitgaven.

De bestaanszekerheid van veel inwoners staat echter onder druk. We zien een toenemend aantal huishoudens dat leeft in armoede of de kans loopt daarin te belanden. Armoede belemmert mensen om een zinvolle bijdrage aan de samenleving te leveren en te werken aan hun ontwikkeling. Onzekerheid over een dak boven je hoofd, eten op tafel, betaalbare en toegankelijk zorg en een sluitend 'huishoudboekje' verminderen het welzijn van inwoners en beperken de mentale ruimte om een weg uit deze situatie te vinden.

Het bestaande gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid wordt daarom herijkt. De gevolgen van armoede raken het hele sociale en fysieke domein (werk en inkomen, gezondheid, wonen, zorg, welzijn, etc.). We willen daarom met een andere (meer integrale) aanpak dan voorheen, de geldzorgen van onze inwoners aanpakken en inzetten op het bestrijden van armoede en de preventie van schulden. Bij de herijking krijgt het bestrijden van kinderarmoede prioriteit.

Doorontwikkeling Laborijn als sociaal ontwikkelbedrijf

In 2024 treedt naar verwachting de wet 'Participatiewet in balans' in werking. Dit wetsvoorstel omvat diverse maatregelen om de bestaanszekerheid van onze inwoners (beter) te garanderen, de armoede te bestrijden en in de dienstverlening de menselijke maat te hanteren. Dit in afstemming en samenhang met alle leefgebieden binnen het sociaal domein.

Laborijn speelt binnen deze ontwikkeling een belangrijke rol. Het is de bedoeling dat Laborijn zich verder ontwikkelt als sociaal ontwikkelbedrijf. Langs de pijlers inkomenszekerheid en mensontwikkeling biedt zij inwoners de juiste ondersteuning naar de best passende plek. De opdracht aan Laborijn is oorspronkelijk sterk ingegeven vanuit een wettelijk kader (het uitvoeren van de Wet sociale werkvoorziening, Participatiewet en Wet inburgering). Deze verschuift steeds nadrukkelijk naar de ondersteuningsbehoefte van inwoners. De kennis, ervaring en infrastructuur van Laborijn worden op die manier ingezet voor alle inwoners die dergelijke ondersteuning nodig hebben.

Transformatie zorglandschap

Op het gebied van Jeugdhulp en Wmo werken we in de Achterhoek vanaf 1 juli 2022 met 59 gecontracteerde zorgaanbieders aan de transformatie van het Achterhoekse zorglandschap. Deze zorgaanbieders bieden zorg en ondersteuning aan onze (jeugdige) inwoners en hun gezinnen. Wij zetten ons samen met zorgaanbieders in om de kwaliteit en betaalbaarheid van de zorg voor onze inwoners (verder) te verbeteren.

De eerste contractperiode met de zorgaanbieders is in 2023 geëvalueerd. In 2024 wordt in regionaal verband besloten of en in welke vorm we de contracten, en daarmee de ingang gezette transformatie, met deze aanbieders voortzetten.

Verder verstevigen van de laagdrempelige inloopvoorzieningen

Op 1 januari 2022 is de doordecentralisatie voor beschermd wonen gestart. In plaats van de centrumgemeenten, voor de regio Achterhoek is dat Doetinchem, worden alle individuele gemeenten stapsgewijs verantwoordelijk voor inwoners die in aanmerking komen voor beschermd wonen. De voorgenomen invoeringsdatum was 1 januari 2024. Zowel het Rijk als gemeenten constateerden medio 2023 dat dit tijdsplan, gelet op de fase van parlementaire behandeling waarin het wetsvoorstel zich destijds bevond, te krap is gebleken. De nieuwe streefdatum voor de invoering wordt 1 januari 2025. De voorbereidingen op de nieuwe wet gaan binnen onze gemeente ongewijzigd door. Zo pakken Wmo-consulenten sinds maart 2023 zelfstandig, met ondersteuning vanuit de centrumgemeente Doetinchem, aanvragen voor beschermd wonen op.

De inmiddels gestarte laagdrempelige inloopvoorziening in Aalten en Dinxperlo voor mensen met ggz-problematiek, willen wij in 2024 verder verstevigen door het aantal inloopmomenten te vergroten.

Sport als middel voor positieve gezondheid en preventie

Sporten en bewegen is een onderdeel van positieve gezondheid en een gezonde leefstijl. In het kader van de transformatie van zorg naar gezondheid is het wenselijk dat alle inwoners de mogelijkheid hebben om te sporten en te bewegen. Er is inmiddels een plan voor het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) gemaakt en het beweeg- sport en leefstijl akkoord is herijkt. Een goede integrale uitwerking van GALA vergt, net als het recent afgesloten Integrale Zorgakkoord (IZA), ambtelijke capaciteit.

Toekomstbestendig maken van de sportinfrastructuur

Er wordt een groot beroep gedaan op het verenigingsleven om inwoners te laten bewegen en mee te laten doen aan de samenleving. Tegelijkertijd neemt het aantal vrijwilligers af en worden de eisen aan verenigingen hoger. Dit betekent dat nieuwe vormen van inhoudelijke en bestuurlijke samenwerking nodig zijn. Verenigingen hebben de gemeente gevraagd om hier een meer actieve rol in te gaan spelen. In 2023 is, onder andere via een ronde langs de verenigingen, onderzocht wat de toekomstige behoefte aan kwaliteit en kwantiteit van accommodaties is, wat verenigingen nodig hebben om hun taken te blijven vervullen en hoe ervoor wordt gezorgd dat de buitenruimte uitnodigt tot bewegen en sporten. In 2024 willen we van ambitie naar werkelijkheid komen en maken we een start om de onderliggende sportinfrastructuur toekomstbestendig in te richten.

Het veranderende zorglandschap

De krapte op de arbeidsmarkt, de stijgende kosten en een groter beroep op zorg vanwege de vergrijzing noopt ons anders te kijken naar de inzet van voorzieningen vanuit de Jeugdwet en de Wmo. Zorginnovatie en het inschakelen van de sociale en pedagogische basis zijn nodig, naast meer preventie, samenwerking en inclusie. In 2024 gaan we met onze inwoners het gesprek aan over de toekomst van het zorglandschap.

Herijking sociale basis

De verbinding tussen de toegang tot hulp en de sociale basis gaan we in 2024 via een driesporenbeleid verder optimaliseren. We willen vindbare, zichtbare en laagdrempelige toegang tot hulp en ondersteuning organiseren. De concretisering van een centrale toegang en informatie- en inlooppunten in verbinding met de sociale basis, wordt nader uitgewerkt. Daarbij wordt onder andere gekeken naar een fysiek contactpunt waar burgers met alle vragen binnen kunnen lopen en geholpen worden, maar ook naar de wens om meer toegankelijk te zijn in de kernen. De inwoners kunnen vervolgens dicht bij huis terecht voor de eerste inlichtingen over alle problemen. Uiteraard is daar niet alle dienstverlening direct voorhanden, maar men wordt wel verder geholpen. Het derde spoor is structurele samenwerking met professionals in de sociale basis. Dit is al in gang gezet maar wordt verder uitgebouwd.

Versterking pedagogische basis

We gaan in 2024 de pedagogische basis verder verstevigen, ook in het licht van de landelijke Hervormings-agenda Jeugd en de inrichting van een (regionale) toekomsttuin in Doetinchem. Een dergelijke basis stimuleert de ontwikkeling van kinderen en ondersteunt ouders bij het opvoeden. Een stevige basis draagt bij aan het gezond, veilig en kansrijk opgroeien en helpt bij het omgaan met alledaagse problemen. De pedagogische basis bestaat uit alle contacten, sociale relaties en leefomgevingen die bijdragen aan het opgroeien van kinderen. Dat zijn bijvoorbeeld burens, vrienden, leerkrachten, medewerkers van de opvang en sporttrainers. Iedereen heeft een rol: als samenleving vormen we samen het fundament voor opgroeien. Niet alleen professionals, maar alle mensen om kinderen heen'. Het versterken van de pedagogische basis stimuleert het normaliseren en vermindert het medicaliseren en problematiseren.

Het maken van afspraken over de provinciale/regionale taakverdeling rondom asielopvang

In maart 2023 heeft het kabinet het wetsvoorstel 'Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvang' (Spreidingswet) voor behandeling aangeboden aan de Tweede Kamer. Deze wet moet mede de basis vormen om de opvangcrisis structureel het hoofd te kunnen bieden en is bedoeld om de asielopvang op basis van objectieve criteria beter over het land te spreiden, zodat de lasten worden verdeeld. Gemeenten kunnen binnen hun provincies onderling afspraken maken over wie wat doet en over eventuele gezamenlijke aanpak hierin. Om dit proces, ook in relatie tot de opvang en huisvesting van andere groepen (bijvoorbeeld de Oekraïners), in goede banen te leiden worden (mede daarvoor)

provinciale regietafels ingesteld. Ook in de Achterhoek is een regionaal bestuurlijk overleg gestart, wat weer rapporteert aan de provinciale regietafel. In Gelderland is besloten zoveel mogelijk uit te gaan van de opgave die in de wet wordt opgenomen.

De spreidingswet wordt naar verwachting op zijn vroegst op 1 januari 2024 ingevoerd. Al is het halen van deze datum door de val van het kabinet onzeker geworden. Het is lastig voor gemeenten om vooruitlopend op de wet al aan de slag te gaan, omdat nog niet bekend is hoe gemeenten de wet moeten uitvoeren. De wet is bovendien politiek omstreden, waardoor het niet zeker is dat de wet er ook daadwerkelijk in de voorgestelde vorm komt. Daarnaast is de verwachting dat de taakstelling voor wat betreft de huisvesting van statushouders het komend jaar wederom stijgt.

Het versterken van de samenwerking op het gebied van zorg en veiligheid

We zien veel ontwikkelingen op het gebied van zorg en veiligheid, zowel op casus- als beleidsniveau. Een goede samenwerking met externe partners, zoals de politie, Veilig Thuis, woningstichting en zorgaanbieders, is daarbij cruciaal. We zetten via een pilot extra middelen in om de samenwerking met onze externe (keten)partners verder te intensiveren en te optimaliseren. In de tweede helft van 2024 wordt deze pilot geëvalueerd.

Het komen tot een nota mantelzorg

Mantelzorg is een belangrijk onderwerp in de nota Sociaal Domein. Er is veel aandacht voor het vroegtijdig bereiken van (jonge) mantelzorgers en het verbeteren van de vindbaarheid van mantelzorgondersteuning. In 2024 wordt een nota opgesteld ter ondersteuning van mantelzorgers met specifieke aandacht daarin voor jonge mantelzorgers.

Regionaal samenwerken binnen het programma Vrijheid

De gemeenten in de Achterhoek, Liemers en de Duitse grensgemeenten werken in 2024, net als in 2023, samen binnen het regioprogramma Vrijheid. Dit is een vervolg op het programma Gelderland Herdenkt/75 jaar bevrijding. Het programma bestaat uit gezamenlijke projecten die binnen een viertal thema's worden uitgevoerd met als doel verbinding en verankering van de vrijheid. De thema's zijn: Vrijheidsmaaltijden, Vrijheidsroute, Verbindend Licht en Ode aan de Vrijheid. De gemeente Aalten is penvoerder voor dit programma. De kosten worden gedekt door een subsidie van de provincie en de bijdragen van de deelnemende gemeenten.

Crossfire

De twee brandweerposten Suderwick en Dinxperlo liggen op slechts 2,3 km rijafstand van elkaar. Een gezamenlijke locatie van de brandweer en de Feuerwehr wordt als een innovatieve oplossing gezien om aanzienlijke veiligheidsvoordelen voor de grensregio te creëren en tegelijkertijd de Europese gedachte uit te dragen. Het leidt uiteindelijk tot een kostenbesparing doordat er minder brandweerposten gebouwd hoeven te worden in de grensstreek. Er is meer personeelspotentieel beschikbaar en op dagelijkse basis samenwerken leidt tot kwaliteitsverbetering bij de gezamenlijke inzet. Over de daadwerkelijke verdeling van de kosten worden nog nadere afspraken gemaakt.

2. Welke concrete doelstellingen zijn er?

P2.1 Armoedebeleid

Omschrijving (toelichting)

Herijking armoedebeleid

Acties

- Het huidige armoedebeleid is herijkt, waarmee de bestaanszekerheid van onze inwoners wordt versterkt.

Naam

Het huidige armoedebeleid is herijkt, waarmee de bestaanszekerheid van onze inwoners wordt versterkt.

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

31-12-2024

Portefeuillehouder

1. J.C. Wikkerink

2. Welke concrete doelstellingen zijn er?

P2.2 Participatie

Omschrijving (toelichting)

Doorontwikkeling Laborijn

Acties

- Alle inwoners met een Participatiewet-uitkering hebben een actief traject en aanbod om ontwikkeling mogelijk te maken.

Naam

Alle inwoners met een Participatiewet-uitkering hebben een actief traject en aanbod om ontwikkeling mogelijk te maken.

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

31-12-2024

Portefeuillehouder

1. J.C. Wikkerink

2. Welke concrete doelstellingen zijn er?

P2.3 Beschermd wonen

Omschrijving (toelichting)

Het versterken van de laagdrempelige inloopvoorzieningen voor mensen met ggz-problematiek.

Acties

- We gaan het aantal inloophmomenten van de laagdrempelige inloopvoorzieningen voor mensen met ggz-problematiek verder uitbreiden.

Naam

We gaan het aantal inloophmomenten van de laagdrempelige inloopvoorzieningen voor mensen met ggz-problematiek verder uitbreiden.

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

31-12-2024

Portefeuillehouder

1. J.C. Wikkerink

2. Welke concrete doelstellingen zijn er?

P2.4 Leefstijlakoord

Omschrijving (toelichting)

Inwoners (meer) laten bewegen en mee te laten doen aan de samenleving.

Acties

- Op basis van het onderzoek en advies uit 2023, een start maken met het toekomstbestendig inrichten van de sportinfrastructuur in onze gemeente.

Naam

Op basis van het onderzoek en advies uit 2023, een start maken met het toekomstbestendig inrichten van de sportinfrastructuur in onze gemeente.

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

31-12-2024

Portefeuillehouder

1. A.J. te Lindert

2. Welke concrete doelstellingen zijn er?

P2.5 Sociale en pedagogische basis

Omschrijving (toelichting)

Het versterken van de sociale en pedagogische basis.

Acties

- We gaan met inwoners het gesprek aan over de toekomst van het zorglandschap.

Naam

We gaan met inwoners het gesprek aan over de toekomst van het zorglandschap.

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

31-12-2024

Portefeuillehouder

1. J.C. Wikkerink

2. Welke concrete doelstellingen zijn er?

P2.6 Ouder worden in Aalten

Omschrijving (toelichting)

Veerkrachtig ouder worden.

Acties

- We willen de samenwerking rondom ouderen verder faciliteren. Met specifieke inzet op de onderdelen: meer ouderen mee laten doen, valpreventie, (extra) ontmoetingsplekken en diversiteit in wonen.

Naam

We willen de samenwerking rondom ouderen verder faciliteren. Met specifieke inzet op de onderdelen: meer ouderen mee laten doen, valpreventie, (extra) ontmoetingsplekken en diversiteit in wonen.

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

31-12-2024

Portefeuillehouder

1. J.C. Wikkerink

2. Welke concrete doelstellingen zijn er?

P2.7 Sociale Basis

Omschrijving (toelichting)

Het optimaliseren van de verbinding tussen de toegang tot hulp en de sociale basis.

Acties

- Er is vindbare, zichtbare en laagdrempelige toegang tot hulp en ondersteuning georganiseerd. De concretisering van een centrale toegang en informatie- en inlooppunten in verbinding met de sociale basis, is daarbij nader uitgewerkt.

Naam

Er is vindbare, zichtbare en laagdrempelige toegang tot hulp en ondersteuning georganiseerd. De concretisering van een centrale toegang en informatie- en inlooppunten in verbinding met de sociale basis, is daarbij nader uitgewerkt.

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

31-12-2024

Portefeuillehouder

1. J.C. Wikkerink

2. Welke concrete doelstellingen zijn er?

P2.8 Pedagogische basis

Omschrijving (toelichting)

De ontwikkeling van kinderen stimuleren en ouders ondersteunen bij het opvoeden.

Acties

- We gaan samen met onze partners initiatief nemen om de pedagogische basis, en ook de verbinding tussen de toegang tot de jeugdzorg en de pedagogische basis, verder te verstevigen.

Naam

We gaan samen met onze partners initiatief nemen om de pedagogische basis, en ook de verbinding tussen de toegang tot de jeugdzorg en de pedagogische basis, verder te verstevigen.

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

31-12-2024

Portefeuillehouder

1. A.J. te Lindert

2. Welke concrete doelstellingen zijn er?

P2.9 Vrijheid

Omschrijving (toelichting)

Het bewustzijn van vrijheid vergroten.

Acties

- We geven als penvoerder uitvoering aan het Regioprogramma Vrijheid 2023/2024. Dit mede ter voorbereiding op het jaar 2025, waarin we samen 80 jaar vrijheid vieren.

Naam

We geven als penvoerder uitvoering aan het Regioprogramma Vrijheid 2023/2024. Dit mede ter voorbereiding op het jaar 2025, waarin we samen 80 jaar vrijheid vieren.

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

31-12-2024

Portefeuillehouder

1. A.B. Stapelkamp

2. Welke concrete doelstellingen zijn er?

P2.10 Ondersteuning mantelzorgers

Omschrijving (toelichting)

Het vroegtijdig bereiken van (jonge) mantelzorgers en de vindbaarheid van de mantelzorgondersteuning verbeteren.

Acties

- We gaan een nota opstellen voor verdere ondersteuning van mantelzorgers, met specifieke aandacht daarin voor jonge mantelzorgers.

Naam

We gaan een nota opstellen voor verdere ondersteuning van mantelzorgers, met specifieke aandacht daarin voor jonge mantelzorgers.

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

30-09-2024

Portefeuillehouder

1. J.C. Wikkerink

2. Welke concrete doelstellingen zijn er?

P2.11 Zorg en veiligheid

Omschrijving (toelichting)

Het intensiveren en optimaliseren van de samenwerking met onze externe partners op het gebied van zorg en veiligheid.

Acties

- De lopende pilot wordt geëvalueerd, waarbij wordt bepaald op welke wijze de samenwerking naar de toekomst toe het beste wordt geborgd.

Naam

De lopende pilot wordt geëvalueerd, waarbij wordt bepaald op welke wijze de samenwerking naar de toekomst toe het beste wordt geborgd.

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

31-10-2024

Portefeuillehouder

1. A.B. Stapelkamp
2. J.C. Wikkerink

2. Welke concrete doelstellingen zijn er?

P2.12 Zwemwater

Omschrijving (toelichting)

Komen tot een visie op zwemwater binnen de gemeente.

Acties

- We werken de startnotitie over de toekomst van zwemwater in onze gemeente verder uit. Het college is voornemens om voor 2026 een visie te formuleren en antwoord te hebben op een aantal vraagstukken.

Naam

We werken de startnotitie over de toekomst van zwemwater in onze gemeente verder uit. Het college is voornemens om voor 2026 een visie te formuleren en antwoord te hebben op een aantal vraagstukken.

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

31-12-2024

Portefeuillehouder

1. A.J. te Lindert

2. Welke concrete doelstellingen zijn er?

P2.13 Crossfire

Omschrijving (toelichting)

Het afronden, inclusief verwerving, van de locatiekeuze voor een gezamenlijke brandweerpost.

Acties

- Het benodigde proces wordt door de aangestelde projectleider projectmatig doorlopen op basis van een gemeenschappelijk projectplan en bijbehorende projectorganisatie

Naam

Het benodigde proces wordt door de aangestelde projectleider projectmatig doorlopen op basis van een gemeenschappelijk projectplan en bijbehorende projectorganisatie

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

01-03-2024

Portefeuillehouder

1. A.B. Stapelkamp

3. Overzicht middelen per taakveld

Bedragen x €1.000

Programma 2 Sociaal Domein	Realisatie 2022	Raming na wijziging 2023	Primitieve begroting 2024	Primitieve begroting 2025	Primitieve begroting 2026	Primitieve begroting 2027
Baten						
Bestuur	-716	-52	-47	-47	-47	-47
Crisisbeheersing en brandweer	-21	-1	-2	-2	-2	-2
Openbare orde en veiligheid	-38	-19	-20	-20	-20	-20
Onderwijshuisvesting	-21	-24	-35	-35	-35	-35
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-459	-875	-337	-337	-337	-337
Sportbeleid en activering	-60	-26	-22	-22	-17	0
Cultuurpresentatie-productie-particip.	-6	-304	0	0	0	0
Musea	-12	-12	-11	-10	-9	-8
Cultureel erfgoed	-33	-73	-13	-13	-13	-13
Samenkracht en burgerparticipatie	-796	-175	-1.032	-1.039	-987	-697
Toegang eerstelijnsvoorziening	-62	-60	-39	-42	-46	-23
Inkomensregelingen	-4.340	-4.441	-5.044	-5.213	-5.321	-5.425
Arbeidsparticipatie	-5	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	-38	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening 18+LEEG IN 2023	-246	0	0	0	0	0
671a Hulp bij het huishouden (Wmo)	0	-255	-250	-97	-445	-445
Geëscaleerde zorg 18+ LEEG IN 2023	-92	0	0	0	0	0
Volksgesondheid	0	-40	-128	-128	-68	0
Totaal Baten	-6.947	-6.357	-6.979	-7.005	-7.346	-7.051
Lasten						
Bestuur	1.839	2.935	2.175	2.175	2.195	2.116
Crisisbeheersing en brandweer	1.945	2.070	2.211	2.172	2.265	2.370
Openbare orde en veiligheid	624	694	833	833	832	832
Openbaar basisonderwijs	12	13	8	8	8	8
Onderwijshuisvesting	1.325	1.261	981	1.126	1.118	1.113
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.408	1.871	1.393	1.393	1.393	1.393
Sportbeleid en activering	153	162	169	154	149	132
Cultuurpresentatie-productie-particip.	259	559	307	284	289	289
Musea	310	334	361	360	359	358
Cultureel erfgoed	125	174	136	125	130	131
Media	582	570	589	570	570	570
Samenkracht en burgerparticipatie	3.545	4.479	4.601	4.557	4.478	4.188
Toegang eerstelijnsvoorziening	886	1.172	2.321	2.321	2.316	2.316
Inkomensregelingen	9.439	9.822	9.017	9.292	9.279	9.453
Begeleide participa.WSW en Beschut werk	9.354	6.063	6.543	6.284	5.922	5.718
Arbeidsparticipatie	523	508	509	525	542	551
Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	971	1.051	1.161	1.131	1.131	1.131
Maatwerkdienstverlening 18+LEEG IN 2023	3.976	0	0	0	0	0

Programma 2 Sociaal Domein	Realisatie 2022	Raming na wijziging 2023	Primitieve begroting 2024	Primitieve begroting 2025	Primitieve begroting 2026	Primitieve begroting 2027
671a Hulp bij het huishouden (Wmo)	0	3.782	4.191	4.191	4.191	4.191
671b Begeleiding (Wmo)	0	3.646	3.736	3.736	3.736	3.736
671c Dagbesteding (Wmo)	0	146	27	27	27	27
671d Overige maatwerkarrangementen (Wmo)	0	29	5	5	5	5
Maatwerkdienstverlening 18-LEEG IN 2023	6.915	0	0	0	0	0
672a Jeugdhulp begeleiding	0	3.379	2.572	2.572	2.572	2.572
672b Jeugdhulp behandeling	0	1.878	254	254	254	254
672c Jeugdhulp dagbesteding	0	180	116	116	116	116
672d Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	24	0	0	0	0
673a Pleegzorg	0	314	231	231	231	231
673b Gezinsgericht	0	14	0	0	0	0
673c Jeugdhulp met verblijf overig	0	2.070	1.802	1.802	1.802	1.802
674a Jeugdbehandeling GGZ zonder verblijf	0	49	1.842	1.842	1.842	1.842
674b Jeugdhulp crisisLTAGGZ-verblijf	0	211	291	291	291	291
674c Gesloten plaatsing 23	0	6	1.216	1.216	1.216	1.216
Geëscaleerde zorg 18+ LEEG IN 2023	72	0	0	0	0	0
681a Beschermd wonen (Wmo)	0	156	0	0	0	0
681b Maatschappelijke en vrouwenopvang Wmo	0	5	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg 18-LEEG IN 2023	1.357	0	0	0	0	0
682a Jeugdbescherming 23	0	440	433	433	433	433
682b Jeugdreclassering 23	0	49	32	32	32	32
Volksgesondheid	1.075	1.224	1.321	1.337	1.287	1.239
Totaal Lasten	46.693	51.339	51.382	51.395	51.010	50.655
Totaal Programma 2 Sociaal Domein	39.746	44.982	44.403	44.390	43.664	43.604

Toelichting op de verschillen tussen de jaarschijven

Brede SPUK-regeling

De Brede SPUK-regeling is voor alle gemeenten beschikbaar gesteld voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis voor de periode van 1 januari 2023 tot en met 31 december 2026. Voor bovengenoemde periode krijgt Aalten een specifieke uitkering van maximaal € 1,9 miljoen.

De stip op de horizon is een gezonde generatie in 2040. De Brede SPUK-regeling is voor alle gemeenten in werking gesteld om diverse afspraken uit te kunnen voeren. Deze afspraken zijn vastgelegd in het Hoofdlijnen Sportakkoord II en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Deze bedragen zijn onder de diverse taakvelden opgenomen.

Bestuur

Voor zowel de Leader-projecten als de Regiodeal zijn budgetten beschikbaar gesteld ten laste van de algemene reserve. Het restant van deze beschikbaar gestelde budgetten worden jaarlijks opnieuw opgevoerd. Hierdoor zijn deze budgetten in de begrote cijfers van 2023 eenmalig hoger.

Tot en met 2023 hadden we jaarlijks € 246.000 opgenomen voor de dotatie aan de voorziening pensioen en wachtgeld wethouders samen. Bij de jaarrekening 2022 hebben we de voorziening voor

wachtgeld vrij laten vallen, omdat er geen aanspraak op werd gemaakt. Voor de zittende wethouders mag pas een voorziening worden gevormd wanneer zij daadwerkelijk aanspraak maken op het wachtgeld. Daarnaast is de dotatie aan de pensioenvoorziening afhankelijk van het aantal (oud)wethouders dat per einde boekjaar recht heeft op pensioen, het standaardtarief rekenrente van de DNB en de sterftetabellen per einde boekjaar. Aangezien deze drie variabelen niet te begroten zijn en zowel positieve als negatieve effecten kunnen hebben, is besloten alleen jaarlijks op basis van werkelijkheid in de jaarrekening te verantwoorden.

In verband met de gemeenteraadsverkiezingen (stemwijzer, integriteitsonderzoeken, opleidingskosten nieuwe raadsleden en dergelijke) is voor 2026 eenmalig budget van € 20.000 opgenomen. Het rijk heeft vanaf 2022 zowel structurele als incidentele middelen voor de Woo beschikbaar gesteld. Deze incidentele middelen ter hoogte van € 59.000 krijgen we tot en met 2026. Dit verklaart de daling in 2027.

Crisisbeheersing en brandweer

De gemeentelijke bijdrage voor de VNOG stijgt in 2024 met € 88.000 door de loon- en prijsstijging. De vorig jaar door meerdere gemeenteraden ingediende zienswijze tegen de demarcatie heeft ertoe geleid dat de extra kosten voor Aalten met € 18.000 naar beneden zijn bijgesteld. In eerdere kadernota's en begrotingen is al aangegeven dat de kapitaallasten van de VNOG dusdanig gaan stijgen, dat deze op enig moment niet meer gedekt kunnen worden door een onttrekking aan de beschikbare egaliseringsreserve. Hierdoor is een verhoging van de gemeentelijke bijdrage op termijn noodzakelijk. Deze stijging is nu voorzien voor 2026 (€ 94.000) en 2027 (€ 159.000).

Crossfire is de benaming voor een onderzoek naar de mogelijke grensoverschrijdende samenwerking van de brandweerkorpsen uit Suderwick en Dinxperlo. Medio 2023 is de locatiekeuze van deze grensoverschrijdende brandweerkazerne (voorlopig) afgerond en zijn de verwervingsonderhandelingen gestart; dit proces wordt naar verwachting in 2024 afgerond. Parallel hieraan wordt onderzocht wat de stichtingskosten van de brandweerpost zijn bij realisatie aan Nederlandse dan wel aan Duitse kant van de grens. Tezamen vormt dit de input voor de definitieve locatiekeuze. Voor deze voorbereidende werkzaamheden wordt in 2024 een werk-budget van € 25.000 opgenomen.

Openbare orde en veiligheid

Vanaf 2024 worden meer loonkosten aan dit taakveld doorberekend in verband met de uitbreiding op het gebied van toezicht en handhaving en de gestegen loonkosten.

Openbaar basisonderwijs

Geen afwijkingen.

Onderwijshuisvesting

In de lijn met afspraken die met de schoolbesturen en de stichting TWAO in het verleden zijn gemaakt, heeft de raad in 2020 € 1.000.000 beschikbaar gesteld voor het treffen van duurzaamheidsmaatregelen in de

Aaltense schoolgebouwen. Dit geld is alleen bestemd voor schoolgebouwen die niet worden bekostigd vanuit de reguliere zorgplicht die de gemeente wettelijk heeft ten aanzien van de schoolgebouwen. Het budget eind 2022 ter hoogte van € 304.000 is overgeheveld naar 2023 en is beschikbaar voor 2023 (en volgende jaren).

Fase 1 van het IHP, de Triangel laag, is vanaf 2025 meegenomen in deze begroting. In het IHP is afgesproken dat, in het geval dat er extra m² gebouwd worden voor kinderopvang organisaties, ze dit tegen een kostendekkende huurovereenkomst huren van de gemeente. Daarnaast valt de huidige kapitaallast van de Triangel hoog vrij na afwaardering van het pand, dit zorgt structureel ook voor dekking van de nieuwe kapitaalslast. Tevens wordt deze investering gedekt door de toevoeging aan de reserve Huisvesting onderwijs met € 150.000 te verlagen. Deze dekking valt binnen het taakveld Mutaties reserves. Op dit taakveld zorgt het voor een verhoging van de lasten van € 150.000, maar per saldo heeft het geen effect.

Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Het onderwijsachterstandenbeleid (OAB) is een budgettair neutrale regeling. De niet gebruikte gelden uit het afgesloten tijdvak 2019-2022 ter hoogte van € 171.000 hebben we op basis van de regelgeving meegenomen naar 2023.

Voor het inhalen van COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen (de zogenaamde NPO-middelen) hebben we over de jaren 2021 tot en met 2023 gelden ontvangen die we mogen besteden tot en met 2025. De overgebleven gelden hevelen we jaarlijks over naar het volgende boekjaar. In 2023 is hiervoor € 392.000 opgenomen. Deze twee samen verklaren de daling aan zowel de baten- als de lastenkant.

Sportbeleid en activering

Geen afwijkingen.

Cultuurpresentatie, -productie en -participatie

Wij zijn penvoerder voor het programma Vrijheid voor de regio Achterhoek/Liemers. Hiervoor hebben we zowel aan de baten- als aan de lastenkant € 300.000 opgenomen in 2023.

De Koppelkerk ontvangt een jaarlijkse budgetsubsidie. Dit is bij de vaststelling van de cultuurnota "Een warm bad voor cultuur" in 2019 besloten. De Koppelkerk heeft de afgelopen jaren een enorme groei doorgemaakt. De groei brengt met zich mee dat een verdere professionalisering van de organisatie nodig is. Het afgelopen jaar bleek als gevolg van langdurige ziekte van de directeur ook dat de organisatie kwetsbaar is. De Koppelkerk heeft veel vrijwilligers. Om het werk van de vrijwilligers in goede banen te leiden is een stevig professionele basis van de organisatie nodig. Een van de stappen hierin is de aanstelling van een zakelijk leider. Daarnaast zijn betaalde krachten nodig op een aantal cruciale functies zoals: PR, ICT-beheer, administratie en vrijwilligers-coördinatie. De Koppelkerk heeft de afgelopen jaren laten zien dat er sprake was van een gezond financieel beleid. Echter door de langdurige ziekte van de directeur en de bijbehorende perikelen heeft men flink ingeteerd op de financiële buffer. Ook is de Koppelkerk getroffen door kostenstijgingen als gevolg van de hoge energieprijzen. Naast de professionaliseringsslag die gemaakt moet worden is ook de inventaris deels toe aan onderhoud, herstel of vervanging. Hiervoor is een meerjaren-investeringsplan opgesteld. Om beide ontwikkelingen te kunnen bekostigen is een hoger subsidiebedrag nodig van € 28.000 per jaar. De Koppelkerk verwacht door de professionaliseringsslag zelf ook extra inkomsten te kunnen genereren door in te zetten op een brede sponsoractie, geactualiseerde PR-strategie en bovenlokale projectsubsidies.

In de loop van 2024 wordt bezien welke invloed deze ontwikkelingen en inspanningen hebben gehad op de financiële toekomst van de Koppelkerk en in hoeverre structurele herziening van de jaarlijkse budgetsubsidie nodig is. Dit ook mede in relatie tot andere culturele gesubsidieerde organisaties.

Musea

Geen afwijkingen.

Cultureel erfgoed

Het provinciale budget voor de monumentensubsidie wordt jaarlijks vastgesteld en is voor 2024 nog niet bekend. In 2023 is hiervoor zowel aan de baten- als aan de lastenkant € 55.000 opgenomen.

Media

De daling in 2025 komt omdat voor de vorming van een streekomroep tot en met 2024 € 19.000 is opgenomen.

Samenkracht en burgerparticipatie

Van 2024 tot en met 2026 zijn de Brede SPUK-gelden voor mantelzorg, combinatiefuncties, één tegen eenzaamheid, valpreventie, mentale gezondheid en versterking sociale basis onder dit taakveld opgenomen.

Daarnaast zijn de geraamde baten en lasten inzake de voorzieningen aan inburgeringsplichtigen conform de begroting van Laborijn hier opgenomen. Deze zijn voor ons budgettair neutraal.

Toegang en eerstelijnsvoorzieningen

Aan zowel de baten- als de lastenkant is in 2023 € 38.000 opgenomen voor het koploperproject.

Van 2024 tot en met 2026 zijn de Brede SPUK-gelden voor Welzijn op Recept onder dit taakveld opgenomen.

De doorberekende loonkosten zijn ruim € 1.200.000 hoger. In het verleden werden de uren van de consultants doorbelast aan de taakvelden voor Wmo en jeugd, maar die taakvelden zijn bedoeld voor dienstverlening aan de cliënten zelf. Onze consultants houden zich bezig met de loketvoorziening gericht op het identificeren van eigen kracht en het geleiden naar de juist vorm van individuele ondersteuning. Vandaar dat we deze loonkosten nu hier verantwoorden.

Inkomensregelingen

De mutatie aan de batenkant wordt volledig veroorzaakt door de schommelingen in de verwachte BUIG-gelden over de jaren. Vanaf 2023 hebben we dit conform de Laborijnbegroting budgettair neutraal opgenomen. Aan de lastenkant staan de uitvoeringslasten van Laborijn, die eveneens zijn opgenomen conform de begroting van Laborijn. Deze uitvoeringskosten zijn gestegen ten opzichte van de meerjarenraming 2023 als gevolg van loon- en prijsstijgingen en niet beïnvloedbare ontwikkelingen. Zo waren de nieuwe CAO-gemeenten met een aanpassing van de lonen van het ambtelijk personeel met gemiddeld 7% en de toename van de energieprijzen voor gas en elektra met ruim 300% nog niet meegenomen in de oorspronkelijke begroting. Vanaf 2024 wordt de uitvoering van de Wet Inburgering 2021 onderdeel van de gemeenschappelijke regeling. De financiële effecten hiervan zijn ook verwerkt in deze uitvoeringslasten. Onze bijdrage voor 2024 komt uit op € 2.414.000. In 2023 zijn uitgaven voor de energietoeslag en de maatwerkregeling voor ondersteuning sociaal

maatschappelijke organisatie begroot, dit verklaart de daling in 2024.

WSW en beschut werk

In dit taakveld valt alleen het van het Rijk ontvangen budget voor de SW dat één op één wordt doorbetaald aan Laborijn. Uit de Meicirculaire 2023 blijkt dat wij een groter aandeel uit het macrobudget krijgen. Dit is in de cijfers vanaf 2024 reeds verwerkt (€ 6.212.000), maar het budget voor 2023 moet nog op niveau worden gebracht (nu nog € 6.059.000, volgens meicirculaire € 6.422.000). Hierdoor stijgt het budget nu ten opzichte van 2023. In de loop van de jaren laat dit budget een daling zien als gevolg van een lager bedrag per SW-medewerker en een daling van het SW-bestand.

Arbeidsparticipatie

Het re-integratiebudget is opgenomen conform de begroting van Laborijn. Deze laat een kleine jaarlijkse stijging zien.

Maatwerkvoorzieningen (Wmo)

Vanaf 2025 geldt er weer een inkomensafhankelijke eigen bijdrage voor de hulp-op-maat voorzieningen die in het kader van de Wmo worden verstrekt. Bij de invoering van het abonnementsstarief een aantal jaren geleden is het aantal aanvragen voor aangepaste fietsen en scootmobielen toegenomen. We verwachten dat met de (her)invoering van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage het aantal aanvragen weer afneemt. Inwoners met een hoog inkomen die een hoge eigen bijdrage gaan betalen, gaan naar verwachting hun hulpmiddel zelf aanschaffen. Om deze reden voeren we vanaf 2025 een besparing door van 15% (€ 30.000) op de vervoersvoorzieningen.

Maatwerkdienstverlening 18+

Vanaf 2023 is dit in verband met de BBV-wijziging uit elkaar getrokken in Huishoudelijke hulp (Wmo), Begeleiding (Wmo), Dagbesteding (Wmo) en Overige maatwerkvoorzieningen (Wmo) De doorberekende loonkosten zijn vanaf 2024 € 478.000 lager. In het verleden werden de uren van de consultants doorbelast aan de taakvelden voor Wmo, maar deze taakvelden zijn bedoeld voor dienstverlening aan de cliënten zelf. Onze consultants houden zich echter bezig met de loketvoorziening gericht op het identificeren van eigen kracht en het geleiden naar de juist vorm van individuele ondersteuning. Vandaar dat we deze loonkosten nu op het taakveld toegang en eerstelijnsvoorzieningen verantwoorden. Daarnaast zijn op deze taakvelden afwijkende indexeringen gebruikt, zie hiervoor het financieel overzicht.

Maatwerkdienstverlening zorg 18-

Vanaf 2023 is dit in verband met de BBV-wijziging uit elkaar getrokken in Jeugdzorg begeleiding, Jeugdzorg behandeling, Jeugdzorg dagbesteding, Jeugdzorg zonder verblijf overig, Pleegzorg, Gezinsgericht, Jeugdhulp met verblijf overig, Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf, Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf en Gesloten plaatsing. De doorberekende loonkosten zijn vanaf 2024 € 600.000 lager. In het verleden werden de uren van de consultants doorbelast aan de taakvelden voor Jeugdzorg, maar deze taakvelden zijn bedoeld voor dienstverlening aan de cliënten zelf. Onze consultants houden zich echter bezig met de loketvoorziening gericht op het identificeren van eigen kracht en het geleiden naar de juist vorm van individuele ondersteuning. Vandaar dat we deze loonkosten nu op het taakveld toegang en eerstelijnsvoorzieningen verantwoorden. Daarnaast zijn op deze taakvelden afwijkende indexeringen gebruikt, zie hiervoor het financieel overzicht.

Geëscaleerde zorg 18+, Beschermd wonen (Wmo) en Maatschappelijke- en vrouwenopvang (Wmo)

Van centrumgemeente Doetinchem ontvangen wij jaarlijks ons aandeel in de overschotten van beschermd wonen. Deze gelden worden gebruikt voor scholing van eigen medewerkers, expertiseontwikkeling, het (her)ontwikkelen van de sociale basis voor mensen met ggz-problematiek, het vormgeven van lokale toegang beschermd wonen en het opvangen van de verwachte tekorten. Het resterende budget wordt jaarlijks overgeheveld. Voor 2023 staat hiervoor incidenteel € 151.000 in de budgetten.

Geëscaleerde zorg 18-, Jeugdbescherming en Jeugdreclassering

De doorberekende loonkosten zijn vanaf 2024 € 48.000 lager. In het verleden werden de uren van de consultants doorbelast aan de taakvelden voor Jeugd, maar deze taakvelden zijn bedoeld voor dienstverlening aan de cliënten zelf. Onze consultants houden zich echter bezig met de loketvoorziening gericht op het identificeren van eigen kracht en het geleiden naar de juist vorm van individuele ondersteuning. Vandaar dat we deze loonkosten nu op het taakveld toegang en eerstelijnsvoorzieningen verantwoorden. Daarnaast zijn op deze taakvelden afwijkende indexeringen gebruikt, zie hiervoor het financieel overzicht.

Volksgezondheid

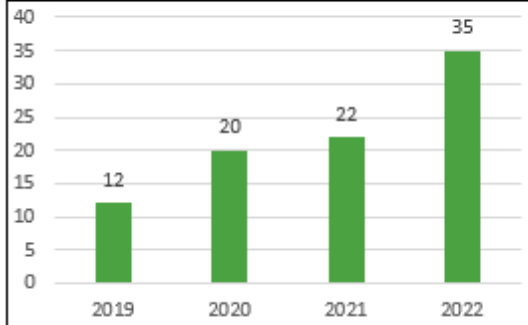
Van 2024 tot en met 2026 zijn de Brede SPUK-gelden voor Gezondheidsachterstand, Kansrijke Start, Overgewicht Obesitas, Regionale preventie, OKO en alcohol en Leefomgeving onder dit taakveld opgenomen.

De gemeentelijke bijdrage voor de GGD neemt in 2024 toe met € 29.000. Onze bijdrage loopt in de volgende jaren op tot een toename van € 88.000 in 2027.

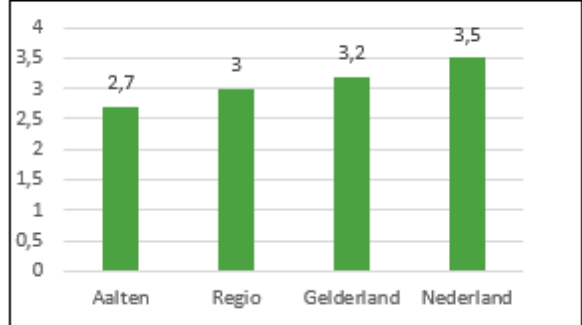
4. Eigen grafieken indicatoren

Programma 2 Sociaal Domein

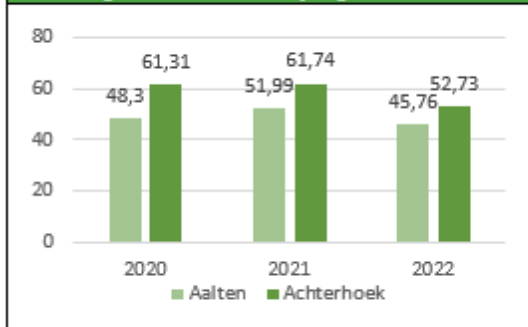
Aantallen schuldhulpverleningstraject Stadsban

Werkloosheidspercentage 2022

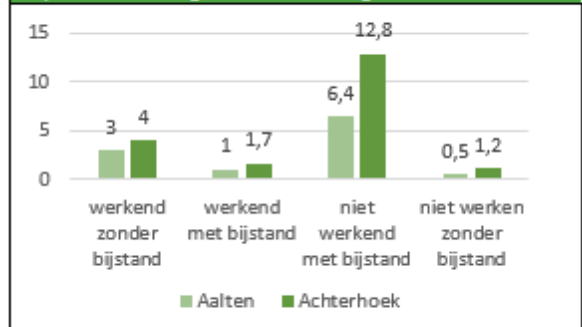

Politieregistraties overlast jeugd

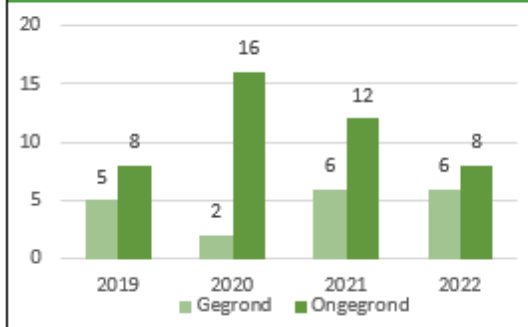
Het aantal politieregistraties van meldingen waarbij geklaagd wordt over jeugd, per 10.000 inwoners.

Lopende re-integratievoorziening naar inkomstenbron

Aantal personen per 1.000 inwoners met een lopende re-integratievoorziening naar inkomstenbron.

Aantal bezwaren

Programma 3 Bedrijfsvoering

1. Ontwikkelingen binnen dit programma

Uitbreiding e-diensten

De e-diensten worden verder uitgebreid aan de hand van de ontwikkelingen van de vakspecifieke software van bijvoorbeeld burgerzaken. Waar deze vakspecifieke software ontbreekt, ontwikkelen we deze zelf. We passen achterliggende processen aan, zodat we zo efficiënt en effectief mogelijk werken met een hoge gebruiksvriendelijkheid en snelle afhandeling van de vragen van onze inwoners of andere klanten.

Uitbreiding van e-diensten leidt tot goed gecoördineerde processen en snelle en efficiënt uitgevoerde dienstverlening, waardoor goede resultaten worden bereikt, zowel voor het publiek als voor de organisatie. Het is tevens een samenspel tussen vakspecifieke teams; het team automatisering en het team specialisten. Dit is geen afgebakend project met een vaste begin- en eindtijd, maar een continu proces. Bij de uitbreiding van e-diensten wordt gebruik gemaakt van vakspecifieke software, zelf ontwikkelde oplossingen of een combinatie daarvan. Ook werken meerdere teams samen aan het project. Dit alles maakt dat er geen specifiek en een bepaald budget voor is op te nemen, het is een continu proces van verbetering, aanpassing en vernieuwing.

Digitalisering aktes

In 2024 starten we met de digitalisering van de aktes geboorte, huwelijk en overlijden. Door dit proces te digitaliseren kunnen we de aktes efficiënter opslaan en beheren. Zo zijn er minder handmatige handelingen en minder papier nodig. De aktes zijn geschikt voor duurzame opslag. Schade als gevolg van eventuele inkschade is er niet meer zodat de akte in de toekomst leesbaar blijft.

Europees Parlement

De verkiezing van de leden van het Europees Parlement wordt eens in de 5 jaar gehouden. De volgende verkiezing voor de Nederlandse leden in het Europees Parlement vindt plaats op 6 juni 2024.

Opstellen Duurzaam Meerjarenonderhoudsplan (DMJOP)

Vanuit Gebouwenbeheer worden de voorliggende meerjarenonderhoudsplannen (MJOP) geactualiseerd en zal er gekeken worden naar het (verder) verduurzamen van het vastgoed. Onze schoolgebouwen worden hierin meegenomen. Om geen onnodige kosten te maken voor de actualisering zal er door team gebouwenbeheer eerst een strategisch integraal accommodatieplan gemeentelijk vastgoed worden opgesteld. Aan de hand van deze koers zal er vervolgens een DMJOP worden opgesteld voor al het maatschappelijk vastgoed dat bij de gemeente in beheer is en blijft.

Verduurzaming gemeentelijke vastgoed

Het verduurzamen van ons gemeentelijk vastgoed is een doorlopend proces. Vanuit de overheid zijn er regels opgesteld in de zgn. erkende maatregelenlijst. Dit zijn maatregelen welke een terugverdiendtijd hebben van 5 jaar. Deze lijst wordt regelmatig geactualiseerd en het zijn maatregelen die bedrijven en overheden verplicht zijn om uit te voeren. Daarnaast zijn er natuurlijk grootschaligere acties die ten grondslag liggen aan het verduurzamen van ons gemeentelijke vastgoed. Zo heeft de gemeente Aalten in 2023 deelgenomen aan het project 'Klimaatklaar' van de Provincie Gelderland. Hierbij worden gemeentelijke organisaties met een inwonersaantal tot 30.000 inwoners ondersteund bij het opstellen van plannen voor het verduurzamen van vastgoed. Voor dit project zijn 3 locaties, waarvan de verwachting is dat zij de komende 15 jaar nog in gemeentelijk bezit zijn/blijven aangedragen. De drie gemeentelijke locaties; Gemeentehuis Markt 7, Gemeentekantoor Hofstraat 8 en de Eurohal Europastraat 2, zijn onder de loep genomen. Naast het langdurig gemeentelijk bezit, zijn deze locaties gekozen omdat op deze locaties het energieverbruik het hoogst ligt en er met het verduurzamen van de gebouwen grote voordelen behaald kunnen worden. De businesscases zullen dienen als input voor de verder uitwerking van het verduurzamen van ons gemeentelijk vastgoed in 2024.

Voor een groot onderhoudsproject aan de Ahof wordt in samenwerking met een externe adviseur

gewerkt aan verduurzamingsplannen. Voor de medefinanciering van dit project wordt gezocht naar een cofinanciering bij de DUMAVA (subsidieregeling duurzaam maatschappelijk vastgoed) van de rijksoverheid en een erfgoed- en monumentensubsidie bij de provincie Gelderland.

Gemeentelijke Huisvesting Opvang Oekraïense vluchtelingen

Team gebouwenbeheer is nauw betrokken bij de huisvesting en opvang van Oekraïense vluchtelingen, dit zal ook in 2024 worden voortgezet. Ze zijn betrokken bij het zoeken naar huisvestingslocaties, het opstellen van overeenkomsten met zowel verhuurders als vluchtelingen en zijn het dagelijks aanspreekpunt voor huisvestingszaken van de gemeentelijke opvanglocaties.

Voortgang cloudtransitie

De digitale ontwikkelingen gaan in een hoog tempo. De jaren 2023 en 2024 staan in het teken van de verdere omzetting van pakketten naar de cloud. De softwarepakketten gaan draaien op de servers van de leverancier en hierdoor worden nieuwe versies en onderhoud (denk aan beveiligingsupdates) sneller gerealiseerd. In 2024 zal ons zaaksysteem Join Zaak en Document en ons tijdsregistratiesysteem zijn overgezet.

In 2024 zullen de eerste pilots draaien waarbij onze softwareprogramma's worden gestart buiten de standaard werkomgeving (Citrix). De ontwikkelingen gaan zo hard dat die extra schil in de toekomst niet meer nodig is. Internet en een digitaal apparaat en gebruikersrechten zijn dan voldoende. Hiermee wordt het voor de eindgebruiker eenvoudiger en nog locatieafhankelijker om de werkzaamheden uit te voeren.

Omgevingswet

De inwerkingtreding van de Omgevingswet is 1 januari 2024. Vanaf 2024 gaan we dus live met de verwerking van de omgevingsvergunningen in samenwerking met het Digitaal Stelsel Omgevingswet. Daarmee is het project Omgevingswet niet klaar. In 2024 worden de processen voor de omgevingsvergunningen, toepasbare regels en koppelingen verder bijgesteld en ontwikkeld.

Hybride werkomgeving

Het hybride werken is voor de meeste medewerkers een blijvende situatie geworden. De vergaderlocaties in de gemeentelijke gebouwen zijn nu zo ingericht dat altijd ook online aan de vergadering deelgenomen kan worden. In 2024 zullen de werkplekken en werkplekindeling zijn afgestemd op het hybride werken. Ook zullen dan de eerste pilots lopen met het integreren van de telefonie in Microsoft Teams. Hierdoor wordt er voor het bellen en videobellen één omgeving gebruikt. Met het hybride werken start ook het adoptietraject van de digitale Microsoft-programma's. Welk programma en softwarepakket past het beste bij mijn werkzaamheden en bij mijn integrale projecten (Teams, Sharepoint, Onenote, Onedrive). En wat is de relatie tussen de pakketten en hoe gebruik ik ze optimaal. Hierbij gaat het niet om technische koppelingen, maar om een adoptie-traject van nieuwe producten met veel kennisoverdracht aan de medewerkers.

Informatieveiligheid en privacy

De gemeente Aalten heeft landelijke regelgeving te volgen op het gebied van informatiebeveiliging en privacy. In de eerste plaats is dit de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Deze baseline (die overeenkomst kent met ISO 27001/27002) is feitelijk een normenkader voor informatiebeveiliging. Het geeft weer waaraan organisaties of systemen moeten voldoen wanneer informatiebeveiliging goed is neergezet. Deze kunnen procesmatig zijn (bewustwording, het hanteren van procedures rondom in- en uitdiensttreding, hanteren en controleren van toegangsrechten tot informatiesystemen), fysiek (afschermen van ruimtes met toegangscontrole) of juist technisch (beveiliging van ICT-systemen en netwerken, veiligheidsmaatregelen om virussen en malware te voorkomen).

Naast de BIO dienen we de wetgeving van de AVG te volgen. Hierin staan voorschriften die ervoor moeten zorgen dat we niet onnodig privacygevoelige informatie van medewerkers of inwoners opslaan of delen. Ook geeft het weer hoe om te gaan met fouten (zoals datalekken), wat rechten van betrokkenen zijn (inzageverzoek) en hoe toezicht wordt uitgeoefend door de Functionaris Gegevensbescherming. Op beide vlakken is continue aandacht en verbetering nodig. We zijn immers een organisatie in beweging.

In 2023 hebben we een nieuwe applicatie in gebruik genomen. Deze helpt ons om het grote aantal applicaties dat in de gemeente Aalten in gebruik is in beeld te houden. Per applicatie is het uiteindelijk de bedoeling ook in beeld te hebben (a) wat de gevoeligheid van de gebruikte informatie is en (b) welke beveiligingsmaatregelen daarop passend zijn en ook daadwerkelijk zijn genomen. Deze monitoring biedt ons uiteindelijk de middelen om verbetertrajecten op te stellen en hierop te monitoren. De applicatie is kortgeleden in gebruik genomen en wordt stapsgewijs aangevuld in 2024. Daarnaast blijven we aandacht geven aan awareness. Onze teammanagers gaan, met hulp van CISO (Chief Information Security Officer) en ISO, meer aandacht vragen voor "digitale hygiëne", ofwel het veilig omgaan met digitale middelen. Onze privacy officer werkt hierop mee, door nieuwe collega's in

korte sessies wegwijs te maken in een veilige manier van werken en omgaan met gevoelige informatie. In 2023 is het projectbureau opgezet. De doelstelling is om vanuit Informatieveiligheid hiermee nauwer samen te werken. Op die manier is op nieuwe projecten (indien van toepassing) direct vanaf het begin de juiste aandacht voor informatiebeveiliging en privacy.

Regionaal intensiveren van de samenwerking op informatieveiligheid door actieve kennisuitwisseling bij de CISO's. Ook in de ICT-samenwerking blijven we hiervoor aandacht vragen, door introductie van nieuwe technieken hand-in-hand te laten gaan met de beveiliging ervan. Hier zijn al belangrijke stappen gezet door gebruik te maken van een nieuwe vorm van 2FA (tweestapsverificatie) en van centraal management van apparatuur. Nieuwe ontwikkelingen op veiligheid zijn in voorbereiding. Datalab GO

De gemeente Aalten neemt sinds 2021 deel aan het Datalab Gelderland Oost, ofwel Datalab GO. Deze samenwerking is erop gericht om het datagedreven werken binnen de deelnemende gemeenten te versterken. Dit wordt gedaan door het ontwikkelen van data-producten, maar ook door in te zetten op kennisdeling en het promoten van datagedreven werken. In eerdere jaren is hierover al geschreven. De dataproducten en dashboards die zijn ontwikkeld hebben zich op 3 hoofdthema's gericht. Op ieder van deze thema's hebben medewerkers van onze gemeente bijgedragen.

1. Klimaatbestendige en groene leefomgeving;
2. Lange termijn impact corona, later verbreed met leer- en ontwikkelachterstanden bij jongeren en economische impact in de regio;
3. Ondernijning.

In 2024 zal er aandacht komen voor nieuwe thema's.

Intern gaan we ons 2024 richten op 3 lijnen om de baten van datalab uit te nutten:

1. Medewerkers bekend maken hoe de opgeleverde dataproducten in het dagelijks werk te gebruiken. Dit helpt hen om het werk beter, sneller of eenvoudiger te doen.
2. Actief werk maken van de verbinding tussen het datalab en interne medewerkers, om aan te geven dat specialisten van het datalab ook beschikbaar zijn voor onze specifiek gemeentelijke vragen. We gaan o.a. praktijkvoorbeelden delen. In 2023 hebben we dit al enkele keren opgepakt met goed resultaat. We blijven daarnaast wijzen op het volgen van webinars en leergangen van het datalab.
3. Datalab gebruikt tot op heden openbare en aangekochte data in haar producten. In 2023 wordt verkend op welke manier gemeenten en datalab stappen kunnen zetten om ook gemeente-eigen data te gaan gebruiken. Dat zal in 2024 concreter worden.

We blijven de ontwikkelingen actief volgen.

2. Welke concrete doelstellingen zijn er?

P3.1 Informatieveiligheid en Privacy Wet

Omschrijving (toelichting)

Verder toewerken naar het voldoen aan de Baseline Informatieveiligheid Overheid (BIO). Op applicatieniveau gaat een nieuwe applicatie hierbij helpen. Procesmatige zaken worden in samenwerking met betreffende collega's opgepakt.

Opvolgen van de adviezen van de Functionaris Gegevensbescherming op het gebied van de AVG. De toetsing zoals deze is uitgevoerd wordt omgezet naar een actieplan met een focus op de belangrijkste verbeterpunten.

Acties

- Hernieuwde aandacht voor basiskennis op het gebied van digitale hygiëne vanuit een samenwerking tussen CISO, ISO en teammanagers. Reeds in voorbereiding, eerste helft 2024 in alle teams uitgevoerd.

Naam

Hernieuwde aandacht voor basiskennis op het gebied van digitale hygiëne vanuit een samenwerking tussen CISO, ISO en teammanagers. Reeds in voorbereiding, eerste helft 2024 in alle teams uitgevoerd.

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

31-12-2024

Portefeuillehouder

1. **A.B. Stapelkamp**

- Verder uitwerken van het in centraal in beeld brengen van de status van beveiliging van de applicaties bij de gemeente Aalten (ingebruikname GRC-applicatie).

Naam

Verder uitwerken van het in centraal in beeld brengen van de status van beveiliging van de applicaties bij de gemeente Aalten (ingebruikname GRC-applicatie).

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

31-12-2024

Portefeuillehouder

1. **A.B. Stapelkamp**

- Verdere stappen ter verbetering op naleving van BIO en AVG. Doorlopend proces.

Naam

Verdere stappen ter verbetering op naleving van BIO en AVG. Doorlopend proces.

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

31-12-2024

Portefeuillehouder

1. **A.B. Stapelkamp**

2. Welke concrete doelstellingen zijn er?

P3.2 Opstellen Duurzaam Meerjarenonderhoudsplan

Omschrijving (toelichting)

Vanuit Gebouwenbeheer zal er een nieuw (Duurzaam) Meerjarenonderhoudsplan worden opgesteld. Hiervoor wordt eerst een strategisch integraal accommodatieplan gemeentelijk vastgoed opgesteld. Aan de hand van deze koers zal er vervolgens een DMJOP worden opgesteld voor al het maatschappelijk vastgoed dat in beheer is en blijft.

Acties

- Budget voor het opstellen van het nieuwe DMJOP is beschikbaar. De uitwerking kan worden opgepakt.

Naam

Budget voor het opstellen van het nieuwe DMJOP is beschikbaar. De uitwerking kan worden opgepakt.

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

01-09-2024

Portefeuillehouder

1. **A.J. te Lindert**

2. Welke concrete doelstellingen zijn er?

P3.3 Verduurzaming gemeentelijke vastgoed

Omschrijving (toelichting)

Voor een drietal locaties (Gemeentehuis Markt 7, Gemeentekantoor Hofstraat 8 en de Eurohal Europastraat 2) is een businesscase verduurzaming opgesteld. Deze dienen als input voor de verdere uitwerking van het verduurzamen van gemeentelijk vastgoed.

Acties

- Aan de hand van de nog op te leveren rapportages met duurzaamheidsaanbevelingen worden er een voorstellen gemaakt voor verduurzaming. Voor de medefinanciering daarvan zal gezocht worden naar diverse subsidiebronnen zoals DUMAVA.

Naam

Aan de hand van de nog op te leveren rapportages met duurzaamheidsaanbevelingen worden er een voorstellen gemaakt voor verduurzaming. Voor de medefinanciering daarvan zal gezocht worden naar diverse subsidiebronnen zoals DUMAVA.

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

31-12-2024

Portefeuillehouder

1. A.J. te Lindert

2. Welke concrete doelstellingen zijn er?**P3.4 Invoering WOZ-berichtenverkeer****Omschrijving (toelichting)**

De uitwisseling van gegevens tussen de WOZ-administratie en het taxatiebureau gaat nu nog via een massaal bestand. Deze methode is achterhaald en kan vervangen worden door digitaal berichtenverkeer.

Acties

- De koppeling tussen beide applicaties moet worden opgebouwd.

Naam

De koppeling tussen beide applicaties moet worden opgebouwd.

Startdatum

01-01-2024

Einddatum

01-07-2024

Portefeuillehouder

1. T.M.M. Kok

3. Overzicht middelen per taakveld

Bedragen x €1.000

Programma 3 Bedrijfsvoering	Realisatie 2022	Raming na wijziging 2023	Primitieve begroting 2024	Primitieve begroting 2025	Primitieve begroting 2026	Primitieve begroting 2027
Baten						
Burgerzaken	-300	-273	-398	-420	-505	-526
Beheer overige gebouwen en gronden	-628	-295	-285	-285	-285	-285
Overhead	-295	-175	-123	-123	-123	-123
Treasury	-610	-555	-572	-570	-568	-567
OZB woningen	-3.565	-3.585	-3.959	-3.959	-3.959	-3.959
OZB niet-woningen	-1.698	-1.742	-1.712	-1.712	-1.712	-1.712
Belastingen overig	-228	-185	-156	-108	-54	-54
Algemene uitkering en overige uitk.GF	-55.679	-54.891	-59.586	-60.685	-55.731	-54.761
Overige baten en lasten	-13	-2.191	0	0	-3.746	-4.855
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Totaal Baten	-63.014	-63.892	-66.792	-67.863	-66.685	-66.843
Lasten						
Burgerzaken	689	710	872	851	907	956
Beheer overige gebouwen en gronden	439	451	712	531	518	562
Overhead	9.931	10.044	10.639	10.560	10.498	10.575
Treasury	228	272	305	590	774	886
OZB woningen	220	285	270	270	270	270
OZB niet-woningen	125	134	165	165	165	165
Belastingen overig	102	119	105	105	105	105
Algemene uitkering en overige uitk.GF	5	5	5	5	5	5
Overige baten en lasten	845	1.233	612	909	874	924
Vennootschapsbelasting (Vpb)	0	11	11	11	11	11
Totaal Lasten	12.583	13.264	13.697	13.999	14.128	14.461
Onttrekkingen						
Mutaties reserves	-2.010	-5.785	-709	-803	-494	-680
Stortingen						
Mutaties reserves	4.285	1.150	812	1.366	615	660
Resultaat van de rek. van baten en lst.	1.378	0	0	0	0	0
Totaal Stortingen	5.663	1.150	812	1.366	615	660
Totaal Programma 3 Bedrijfsvoering	-46.778	-55.263	-52.991	-53.301	-52.435	-52.402

Toelichting op de verschillen tussen de jaarschijven

Burgerzaken

In 2024 en de daaropvolgende jaren neemt het aantal te verstrekken reisdocumenten naar verwachting toe.

Sinds 2014 is de duur van een reisdocument verlengd van 5 naar 10 jaar. Dit heeft het effect dat om de 10 jaar gedurende een periode van 5 jaar de aanvragen reisdocumenten fors toenemen. Voor 2024 is dit bijna 2 maal zoveel als in 2023 oplopend naar 2,5 maal zoveel in 2027 en 2028. Om de dienstverlening aan onze inwoners te waarborgen vragen we daarom nu om een flexbudget burgerzaken in de begroting op te nemen. Deze extra last is niet meegenomen bij de eerdere bijstelling van de leges burgerzaken. Dit flexbudget wordt ingezet voor het inhuren van tijdelijk personeel om de pieken gedurende het jaar op te vangen. Het budget heeft jaarlijks de omvang van de extra legesopbrengsten ten opzichte van het begrotingsjaar 2023 (€ 64.000).

Beheer overige gebouwen en gronden

De fluctuatie in de geraamde lasten heeft betrekking op de onderhoudskosten voor de gebouwen die voortvloeien uit het MOP. Deze worden gedekt uit de reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen.

Overhead

Op dit taakveld worden alle baten en lasten verantwoord die samenhangen met de sturing en ondersteuning van medewerkers in het primaire proces, zoals (interne) huisvesting,

informatievoorziening, bestuursondersteuning en facilitaire zaken.

De jaarlijkse fluctuatie in de lasten wordt grotendeels veroorzaakt door de geraamde kosten van groot onderhoud voor de twee locaties van het gemeentehuis en de werf. Deze zijn gebaseerd op het MOP en worden gedekt uit de reserve groot onderhoud gemeentelijke gebouwen.

Treasury

De rente bijstelling bestaat uit hogere lasten voor de langlopende leningen. In de loop van 2024 wordt voor 10 jaar een rente voorzien van tegen de 4%. Een gedeelte van deze hogere rente kan toegerekend worden aan het riooltarief. Daarnaast zijn de renteontvangsten van een aantal posten naar boven toe bijgesteld. Per saldo levert dit een hogere rente last op van € 79.000 (2024), € 320.000 (2025), € 434.000 (2026) en

€ 555.000 (2027). Verdere toelichting over de rente is te vinden in de paragraaf financiering.

OZB-woningen en niet-woningen

De OZB-opbrengst wordt met 6% verhoogd. Dit zorgt voor een hogere opbrengst ten opzichte van 2023 van per saldo € 344.000. In de paragraaf Lokale heffingen is dit nader toegelicht.

Belastingen overig

De hondenbelasting wordt in vier jaar gefaseerd afgeschaft. Het tarief 2022 bedroeg € 65,00. Dit tarief wordt voor 2024 met 50% verlaagd en komt daarmee op € 32,50.

De tarieven van de overige leges worden met 3,0% verhoogd. Uitzondering daarop zijn de tarieven die gebaseerd zijn op het gemeentelijk uurtarief en/of een wettelijk (maximum)tarief.

Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds

De uitkomsten van de doorrekening van de Meicirculaire 2023 vormt de basis voor de berekening van de algemene uitkering voor 2024 en de jaren daarna. In de jaren 2024 en 2025 loopt de algemene uitkering op met ruim vier miljoen euro om vervolgens in 2026 terug te vallen naar 3,2 miljoen euro en in 2027 zelfs naar 2,4 miljoen euro. Zo doende blijft het ravijnjaar 2026 bestaan. Met name het lager vastgestelde volume-acres vanaf dat jaar € 1,8 miljard is daar debet aan.

Overige baten en lasten

Aan de batenkant worden op dit taakveld de negatieve saldo's gepresenteerd. De positieve resultaten in 2024 en 2025 staat aan de lastenkant. Onvoorzien maakt ook onderdeel uit van dit taakveld. In 2023 is deze volledig ingezet, in 2024 is dit bepaald op € 350.000.

Naast onvoorzien is er voor het Raadsprogramma 2022-2026 in 2024 nog een bedrag gereserveerd van

€ 11.000 en vanaf 2025 € 216.000. Eventuele aanwending van dit budget volgt bij uitvoering van de acties zoals beschreven in het Uitvoeringsprogramma.

Vennootschapsbelasting

Geen afwijkingen.

Mutaties reserves

In het overzicht reserves en voorzieningen worden de reserve mutaties 2024 en volgende jaren toegelicht. Het grote verschil ten opzichte van 2023 komt door de toevoegingen en onttrekkingen aan de algemene reserve en de reserve overlopende posten.

In de begroting 2023 is besloten om de algemene reserve te versterken in 2023 t/m 2025 met oog op het ravijnjaar 2026. In deze begroting blijkt dat er in 2024 en 2025 momenteel onvoldoende financiële ruimte is om de algemene reserve dusdanig te voeden. Om die reden draaien we het versterken van de algemene reserve gedeeltelijk terug. In 2024 wordt de volledig versterking van € 500.000 teruggedraaid. In 2025 wordt deze met € 1.050.000 verlaagd. Daarmee wordt de reserve in 2025 nog versterkt met € 750.000.

Resultaat van de rekening van baten & lasten

Op dit taakveld wordt alleen het definitieve jaarrekeningresultaat gepresenteerd. In 2022 was dit een overschot van € 1.378.000.

Paragrafen

Paragraaf Bedrijfsvoering

“Samen volop blijven inzetten voor onze burgers en bedrijven”

Een goede bedrijfsvoering is voor een organisatie belangrijk. Gericht op de gemeentelijke omgeving, betekent dit beheersing van alle processen, inclusief bijsturing waar en wanneer nodig. Dit is een voorwaarde om aan de verwachtingen van de gemeenschap en het bestuur te voldoen en om goed gemeentelijk beleid te realiseren. Belangrijk daarbij is zo goed mogelijk verslag doen over de uitvoering via de reguliere P&C (planning & control) cyclus en bij actuele en belangrijke onderwerpen. Dat verslag bestaat breed uit de begroting, jaarstukken, tussentijdse rapportages, raadsvoorstellen en raadsmededelingen. Vragen daarover worden op verschillende manieren beantwoord. Rondom de organisatie en belangrijke thema's speelt naar verwachting (ook) in 2024 het volgende:

1. Evaluatie wijziging organisatiestructuur en pilot projectenbureau

Per 1 januari 2023 heeft een wijziging van de organisatiestructuur plaats gevonden met als belangrijkste beweegredenen:

- Meer ruimte voor goede invulling leidinggevende taken;
- Voldoende aandacht voor elke medewerker;
- De veranderende samenleving;
- Invulling geven aan burgerparticipatie;
- Meer mogelijkheden voor pro-activiteit;
- Meer ruimte voor eigen verantwoordelijkheid.

De nieuwe organisatiestructuur bestaat per 1 januari 2023 uit een tweehoofdige directie (de gemeentesecretaris/algemeen directeur en de directeur Bedrijfsvoering) met daaronder zes teams en een staf. De teams worden geleid door een teammanager, die hiërarchisch en functioneel leidinggevende is.

In de nieuwe organisatiestructuur worden de integrale advisering, het projectmatig werken en de coördinatie van de raadsprogramma's verder versterkt door het instellen van een projectenbureau (eerst in de vorm van een pilot).

Binnenkort gaan we deze wijziging van de organisatiestructuur en de pilot projectenbureau evalueren. We zijn nog in overleg met de ondernemingsraad over de criteria voor de evaluatie en het tijdspad.

2. Formatie

Zowel landelijk als binnen de gemeente Aalten zien wij complexe vraagstukken ontstaan op bijna alle beleidsterreinen. De opdracht die er voor de organisatie ligt is niet alleen uitdagend als het gaat om de hoeveelheid aan vraagstukken, maar ook door de complexiteit ervan. De complexiteit zit hem niet alleen in het vinden van goede oplossingen maar ook in de integraliteit van deze vraagstukken.

Steeds vaker zien wij dat de vraagstukken multidisciplinair opgepakt moeten worden. Dit vraagt naast een uitbreiding van capaciteit in kennis en ervaring ook om een andere manier van denken en doen, dus van vaardigheden en persoonlijkheid. Vaardigheden als het beschikken over een helicopterview, verbinding leggen, proactief, communicatie, creatief, resultaatgerichtheid, denken op hoofdlijnen in plaats van detail, organisatiebewustzijn en digitaal vaardig worden steeds belangrijker.

Naast de formatieve uitbreiding die past binnen de bestaande budgetten zal in deze begroting een incidenteel budget gevraagd worden om in 2024 in te zetten voor de doorontwikkeling binnen bedrijfsvoering.

3. Nieuw beleid met betrekking tot HRM-gesprekken en beloning

In het afgelopen jaar hebben we nieuw beleid met betrekking tot de HRM-gesprekken en beloning opgesteld dat beter past bij de nieuwe inzichten over personeelsbeoordeling. Dit nieuwe beleid sluit aan bij de nieuwe organisatiestructuur en het doorlopen traject met betrekking tot een professionele cultuur. De regie en het eigenaarschap van de medewerker met betrekking tot de eigen ontwikkeling worden gestimuleerd. De nieuwe systematiek is minder rigide en gereguleerd. De pluspunten van het bestaande beloningsbeleid worden behouden.

Over het nieuwe beleid moet nog overeenstemming worden bereikt met het Lokaal Overleg met de vakbonden en de ondernemingsraad. Daarna wordt de organisatie geïnformeerd en wordt het nieuwe beleid geïmplementeerd.

4. Organisatiebrede functiewaardering

Bij de wijziging van de organisatiestructuur per 1 januari 2023 is afgesproken een organisatiebrede functie-waarderingsronde te houden. Dat is nodig om diverse nieuwe of gewijzigde functies binnen de aangepaste organisatiestructuur te waarderen en om te beschikken over een actueel en concurrerend salarishuis in een krappe arbeidsmarkt.

Het is buitengewoon lastig op voorhand een inschatting te maken van de hogere loonkosten, die voortvloeien uit deze organisatiebrede functiewaarderingsronde. Dat is altijd al zo, maar geldt in de huidige krappe arbeidsmarkt des te meer. We zien om ons heen een duidelijk opwaartse beweging in het geboden schaalniveau bij vacatures voor functies in bepaalde taakvelden. De krapte op de arbeidsmarkt zal mogelijk ook gevolgen kunnen hebben voor het loongebouw in onze organisatie, hetgeen uiteindelijk tot uitdrukking kan komen in een bijstelling van de conversietabel functiewaardering (de tabel waarin de functiewaarderingspunten worden vertaald naar een salarisschaal).

Voor de globale inschatting van de kosten van de organisatiebrede functiewaarderingsronde per 1 januari 2024 hebben we ons gebaseerd op de ervaring van onze externe adviseur. In de Voorjaarsnota 2023 zijn de volgende globale indicatieve ramingen opgenomen:

Onderwerp	2023	2024	2025	2026	2027
Hogere loonkosten		€100.00	€160.000	€190.000	€200.00
Kosten externe ondersteuning	€35.000	€5.000			

5. Project hybride werken

De impact van COVID-19 op onze manier van werken en de ontwikkeling van de werkomgeving is inmiddels redelijk voorspelbaar. Een terugkeer naar dezelfde situatie als voor maart 2020 is vrijwel uitgesloten. Onze medewerkers van organisaties spreken massaal de wens uit voor hybride werken. COVID-19 heeft ons geleerd dat we capabel genoeg zijn om op afstand te werken. Ook heeft het ons laten zien hoe belangrijk sociale interactie en fysieke aanwezigheid in ons werk zijn. Volledig op afstand werken zal voor onze organisatie dan ook een stap te ver zijn.

Maar het ontstaan van een nieuwe hybride realiteit waarin meer mensen standaard een deel van hun tijd vanuit huis en elders werken, is steeds meer een geaccepteerd onderdeel geworden van ons werk. Een manier van werken waarin iedereen het gevoel heeft om op zijn of haar manier het beste werk te kunnen doen.

Het is de vraag of alle tijdens de lockdownperiode snel geïntroduceerde werkplek oplossingen standhouden in de nieuwe hybride realiteit. Nu alle COVID-maatregelen vrijwel zijn losgelaten, start pas het 'echte' hybride werken. De komende tijd staat dan ook in het teken van experimenteren en verder vormgeven van het hybride werken binnen onze organisatie. Dit zal zich vertalen in pilots rondom cultuur en gedrag, personeel en organisatie en werken op kantoor.

6. Dienstverleningsconcept

Het huidige dienstverleningsconcept dateert uit 2014, dat is bijna 10 jaar geleden. In deze 10 jaar hebben de ontwikkelingen en innovaties niet stil gestaan. Dit geldt voor ontwikkelingen en innovaties binnen de samenleving, maar ook binnen de gemeentelijke organisaties.

De basis van een goede dienstverlening waarbij we werken vanuit de bedoeling leggen we vast in het dienstverleningsconcept. Hierin staat de visie op dienstverlening beschreven en worden de kaders en uitgangspunten uitgewerkt. Het dienstverleningsconcept zal naast de visie, kaders en uitgangspunten op dienstverlening ook bestaan uit een uitvoeringsprogramma. Dit traject wordt opgestart in 2023 en zal verder worden uitgewerkt en geïmplementeerd in 2024.

7. Vitaliteit

In de afgelopen jaren is het in de CAO-onderhandelingen niet gelukt criteria in de CAO op te nemen waaraan een gemeentelijk vitaliteitsbeleid zou moeten voldoen. Voor de onderhandelingen over de CAO Gemeenten 2024 worden daarvoor naar verwachting opnieuw voorstellen gedaan.

Veel gemeenten hebben inmiddels al wel zelf een vitaliteitsbeleid ontwikkeld. Binnen onze organisatie worden al diverse activiteiten op het gebied van de vitaliteit ontwikkeld door de werkgroep Nog gezonder en vitaler.

De doelstelling van de werkgroep is medewerkers bewust maken van het belang van gezondheid en vitaliteit. Daarmee wordt gewerkt vanuit positieve gezondheid. Positieve gezondheid is een brede kijk op gezondheid, uitgewerkt in een zestal dimensies. Hiermee dragen we bij aan het vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele, en sociale uitdagingen in het leven om te gaan. Het accent ligt op de veerkracht van mensen en op hetgeen hun leven betekenisvol maakt. Vanuit deze dimensies kijken we naar mogelijkheden en ontwikkelingen in onze organisatie.

De werkgroep vraagt via intranet aan de hand van maandelijkse thema's aandacht voor gezondheid en vitaliteit, geeft tips en organiseert clinics en andere activiteiten.

Binnen het project hybride werken worden verdere voorstellen ontwikkeld voor het vitaliteitsbeleid voor de komende jaren, waarbij eventuele criteria in de nieuwe CAO richtinggevend zijn.

8. Duurzame mobiliteit

Bewust kiezen voor duurzame mobiliteit en daarmee minder broeikasgassen in het verkeer. Met dat doel werkt het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (I en W) samen met de betrokken werkgeversorganisaties, belangenverenigingen en overheidsorganisaties aan het Besluit CO2-reductie werkgebonden personen-mobiliteit. Naar verwachting treedt dit ontwerpbesluit op 1 januari 2024 in werking.

Het ontwerpbesluit komt voort uit het Klimaatakkoord. Met dat akkoord spraken overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties maatregelen af om de CO2-emissies te verminderen. Daarbij hoort verduurzaming van mobiliteit. Een van de afgesproken maatregelen is een wettelijke norm voor werkgevers met 100 of meer werknemers. Hiermee moet de CO2-emissie door werkgebonden personenmobiliteit in 2030 met minimaal 1 Mton worden teruggedrongen. Het ontwerpbesluit geeft invulling aan die afgesproken maatregel. Doel daarvan is dat werkgevers bewuste keuzes maken over verduurzaming van hun mobiliteit. Vanaf 1 januari 2024 moeten werkgevers (met 100 of meer werknemers) jaarlijks gegevens bijhouden en rapporteren over de mobiliteit van hun werknemers. Het gaat daarbij om woon-werk en zakelijke mobiliteit.

In 2026 evalueert het ministerie van I en W de CO2-reductie die in 2024 en 2025 is behaald. Als organisaties goed op koers liggen, blijft het bij rapporteren. Als het niet lukt, kan vanaf 2027 een wettelijke norm worden ingesteld waarmee slimmer en zuiniger reizen kan worden afgedwongen. Want linksom of rechtsom: de CO2-winst is nodig om de klimaatdoelen te halen.

Binnen het project hybride werken ontwikkelen we voorstellen voor stimulansen om het woon-werkverkeer en de zakelijke mobiliteit te verduurzamen.

9. Inkoop

Ook in 2024 blijft de samenwerking met de Achterhoekse gemeenten een feit. Het gezamenlijk nieuwe 'in-koop- en aanbestedingsbeleid' wordt naar verwachting in oktober 2023 vastgesteld door alle colleges van de Achterhoekse gemeenten. Collega's worden hierover geïnformeerd.

Er wordt geprobeerd om zoveel mogelijk gezamenlijk aan te besteden. Gezamenlijk projecten zijn onder andere 'Onderhoud openbare verlichtingen', 'Telemetriediensten' en 'Verzekeringen'.

Nadat het beleidsplan 'Aalten Circulair' is vastgesteld door de raad zijn alle collega's hierover geïnformeerd. In 2024 gaan we zoveel mogelijk toezien dat circulariteit wordt meegenomen binnen de aanbestedingen

10. Invoering rechtmatigheidsverantwoording over het verslagjaar 2023

Onze externe accountant heeft over 2022 nog een goedkeurende controleverklaring met een oordeel over zowel de getrouwheid als de rechtmatigheid bij onze jaarrekening afgegeven. Dit was echter voor het laatst. De invoering van de rechtmatigheidsverantwoording door het college zelf, is vanaf boekjaar 2023 een feit.

Burgemeester en wethouders waren natuurlijk altijd al verantwoordelijk voor de rechtmatigheid van de financiële beheershandelingen binnen de gemeente. Maar nu legt zij expliciet verantwoording af over de rechtmatigheid in plaats van de accountant. De accountant kijkt nog wel mee of de rechtmatigheidsverantwoording juist afgegeven is.

De intentie van de wetswijziging is om de gemeentelijke organisatie beter in control te laten komen en gaat uit van collectieve verantwoordelijkheid van het college. Beoogd wordt dat alle financiële beheershandelingen volgens de geldende regelgeving nog beter worden beheerst en nageleefd. Bijvoorbeeld aan het niet overschrijden van de begroting, geen investering doen zonder dat de raad hiervoor een krediet heeft vastgesteld of het naleven van de verordening op het financieel beheer volgens de door de raad vastgestelde Verordening volgens artikel 212 van de Gemeentewet. Ook de interne naleving van maatregelen die misbruik en oneigenlijk gebruik moeten tegengaan vormen onderdeel van de rechtmatigheidsverklaring. In de paragraaf bedrijfsvoering moet het college informeren over de rechtmatigheidsbevindingen.

11. Cyber risico's

In Nederland zijn we overal en altijd verbonden en werken we vanuit verschillende locaties op verschillende netwerken. De risico's van deze verbondenheid worden steeds groter. Cybercriminelen krijgen namelijk steeds meer mogelijkheden om aanvallen op bedrijven uit te voeren. Het gaat dan om onder andere Ransomware, Menselijke fouten, kwetsbaarheden in software en DDos aanvallen. In 2023 heeft een scan plaatsgevonden. Hier zijn verbeterpunten uit naar voren gekomen.

Verbeterpunten voor onze techniek maar ook verbeterpunten in de bewustwording, gedrag en meldingen. Deze gaan we in 2024 gebruiken om onze gemeentelijk cyberpositie te verstevigen.

12. Kansen, bedreigingen en ontwikkelingen

Na de dreiging van krimp in de Achterhoek, liggen er nu weer kansen om te bouwen en het inwonersaantal en onze gemeente te verstevigen. Maar dat is tegelijkertijd ook een bedreiging. Want hebben we wel genoeg grond en kunnen we wel bouwen qua capaciteit en bijvoorbeeld stikstof-eisen?

Oekraïne

Er is voorlopig nog geen oplossing voor het conflict. De ondersteuning van Nederland kost veel geld, ook voor het opvangen van vluchtelingen. Daarnaast is het beschikbaar hebben van woningen lastig. Dit knelt ook met de vraag naar woningen van onze eigen inwoners. Deze problematiek speelt natuurlijk ook met de opvang van de overige vluchtelingen. Het probleem is landelijk en door onze gemeente zo niet op te lossen.

Energiecrisis en inflatie

De energieprijzen zijn in de zomer van 2023 weer wat gedaald tot een iets minder hoog niveau. Dat geldt niet voor de brandstof en de prijzen voor het levensonderhoud. En wat het gaat worden weet niemand. Ook hier is het voor de individuele gemeente lastig handelen.

Zorg

De gemeenschap vergrijsst en ook de jeugd kent (te) veel problemen. Dat betekent dat de kosten nog niet dalen en waarschijnlijk dat ook niet gaan doen in de toekomst. Aangezien dit een openeindregeling is, lopen we hier risico's. De budgetten zijn heel lastig in te schatten. Zeker is het dat de uurtarieven fors stijgen door de afgesloten CAO's. In de betreffende paragraaf is hier rekening mee gehouden.

Val kabinet

De verkiezingen zijn 22 november. Tot die tijd weinig nieuw beleid vanuit Den Haag naar verwachting. Vervolgens nog een coalitievorming en de kabinetsformatie. Kortom in 2023 gebeurt er niet veel meer en de vraag is wanneer in 2024 de zaken weer opgestart worden.

13. Overige onderwerpen

	Naam indicator	Eenheid	2022
1	Formatie	<u>fte</u> per 1.000 inwoners	6,69
2	Bezetting	<u>fte</u> per 1.000 inwoners	6,69
3	Apparaatskosten	<u>kosten</u> per inwoner	€ 638,40
4	Externe inhuur	% van totale loonsom	0,51%
5	Overhead	% van totale lasten	11,84%

Over verdere ontwikkelingen

rondom onder andere dienstverlening, de gemeentelijke website, IT-ontwikkelingen en informatieveiligheid en privacy wordt verwezen naar de ontwikkelingen zoals genoemd in Programma 3 Bedrijfsvoering.

Verder zijn voor 2024 de volgende budgetten in deze begroting opgenomen:

Onderwerp	2024
Accountant	€ 54.000
Raad	€ 16.000
Rekenkamer	€ 86.000

14. Uurtarief ten behoeve van doorberekeningen

Voor het doorberekenen van diverse werkzaamheden wordt gewerkt met een uniform uurtarief. Er is een berekening gemaakt op basis van totale loon- en overheadkosten voor het tarief per uur. Dit resulteert in een tarief voor 2024 van € 82. In 2023 was het uurtarief € 74.

Dit uurtarief wordt gebruikt voor onder meer het bepalen van de legestarieven en voor de toerekening van de kosten aan riolering en afvalverwerking.

Onderbouwing uurtarief 2024	Kosten	Uren	Uurtarief
Loonkosten	€ 16,4 miljoen	308.000	€ 53
Overhead	€ 9,0 miljoen	308.000	€ 29
Uurtarief			€ 82

15. Verplichte beleidsindicatoren

Naam indicator	Eenheid	2024
1 Formatie	fte per 1.000 inwoners	7,23
2 Bezetting	fte per 1.000 inwoners	7,23
3 Apparaatskosten	kosten per inwoner	€ 785,54
4 Externe inhuur	% van totale loonsom	3,12%
5 Overhead	% van totale lasten	13,02%

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

De paragraaf weerstandsvermogen geeft inzicht in:

- de mate waarin de gemeente belangrijke financiële risico's loopt;
- de financiële buffer (weerstandscapaciteit) die zij daarvoor achter de hand heeft.

Bij het ter perse gaan van deze begroting is er een nieuwe conceptnota "Weerstandsvermogen en Risico's" samengesteld. Deze is ook al in de financiële commissie van de Raad besproken. Naar aanleiding hiervan vinden er nog wat aanpassingen plaats. Daarna wordt de nota voorgelegd aan het college en MT en vervolgens de raad. Na vaststelling heeft dit gevolgen voor deze paragraaf. Maar op dit moment kan dat nog niet, omdat dan vooruitgelopen wordt op de besluitvorming. Eventueel in de najaarsnota 2023 worden de wijzigingen verwerkt, zodat in de jaarrekening 2023 de paragraaf in aangepaste vorm verschijnt. Maar in deze begroting nog één keer de "oude" pagina, waarin uiteraard wel de risico's heroverwogen zijn. Maar verder nog geen veranderingen doorgevoerd zijn.

Voor een beoordeling van het weerstandsvermogen worden in deze paragraaf de bedoelde risico's geconfronteerd met de aanwezige weerstandscapaciteit.

1. Weerstandscapaciteit

Met weerstandscapaciteit worden al die elementen bedoeld waarmee tegenvallers kunnen worden opgevangen, zonder dat het beleid moet worden aangepast. Door de financiële risico's te beheersen en het weerstandsvermogen hierop af te stemmen, moet worden voorkomen dat elke nieuwe financiële tegenvaller dwingt tot bezuinigen.

De weerstandscapaciteit wordt onderverdeeld in structurele en incidentele weerstandscapaciteit. De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit structurele middelen in de begroting waarmee optredende risico's kunnen worden opgevangen. De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit vrij besteedbare middelen die eenmalig kunnen worden aangewend.

Bedragen x € 1.000

Bepaling van de weerstandscapaciteit		
Incidentele weerstandscapaciteit		
Rekeningresultaat	Het positieve resultaat	7
Vrij aanwendbare algemene reserve	De algemene reserve is de reserve waaraan de raad geen specifieke bestemming heeft gegeven en die een financiële bufferfunctie heeft. Op dit moment is hiervan nog niets bestemd.	11.623
Bestemmingsreserves	Deze reserves zijn beklemd.	0
Stille reserve effecten	De stille reserve in deze financiële vaste activa wordt niet meegenomen in de berekening, omdat de handelbaarheid van deze aandelen (Alliander, Vitens, BNG en ROVA) zeer beperkt is.	0
Stille reserve activa	Deze stille reserve bestaat uit de bezittingen waarvan de waarde bij verkoop hoger is dan de boekwaarde. Op basis van ervaring zetten we een derde deel in.	
		900
Totaal incidentele weerstandscapaciteit		12.530
Structurele weerstandscapaciteit		
Onbenutte belastingcapaciteit	Hieronder wordt voor de OZB de ruimte opgenomen die er is tussen onze eigen tarieven en de normtarieven voor de zogenaamde artikel 12 gemeenten. De overige belastingen/heffingen zijn kostendekkend of van geringe betekenis.	2.430
Rentebaten algemene reserve vrij besteedbaar	Aangezien geen rente meer toegevoegd wordt aan de reserves is inzet niet mogelijk.	0
Onvoorzien (structureel)		350
Totaal structurele weerstandscapaciteit		2.780
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit		15.310

2. Risico's

Het hebben van risico's is inherent aan het uitoefenen van een organisatie zoals een gemeente. Het is echter van belang deze risico's te kennen en hier adequate maatregelen voor te treffen (verzekeren) dan wel risico's te wegen bij het aangaan ervan of hier tijdig op in te spelen.

Een overzicht van de risico's wordt steeds geactualiseerd. De 25 belangrijkste risico's worden beschreven en gekwantificeerd. De tien grootste worden afzonderlijk genoemd.

Bij een zekerheidsniveau van 99% is de aan te houden reserve voor de gemeente Aalten volgens de nieuwe berekening € 6,5 miljoen. Dit houdt in dat, als de gemeente Aalten dit bedrag als reserve op

haar balans aanhoudt, zij in 99 van de 100 jaar voldoende reserves heeft om de schades op te vangen, maar in één jaar is er niet genoeg. In de begroting zijn de meest actuele risico's opgenomen.

Risico	Mogelijk gevolg	%
Budgettaire tekorten bij partijen waar door de gemeente uitbestede gemeentelijke taken zijn neergelegd. Ook kunnen deelnemende gemeenten individueel besluiten nemen die voor andere gemeenten nadelige gevolgen hebben (bijvoorbeeld uittrekking).	Politieke druk om financiële steun te bieden	5,90 %
Datalekken: ongewild verspreiden en vernietigen van persoonsgegevens	Imago, boete autoriteit persoonsgegevens	4,70 %
Virusaanvallen op ICT-gebied/ Hacks/ thuiswerken	Dataverlies	4,40 %
Integraal huisvestingsplan voor het onderwijs. Veel scholen in Aalten zijn verouderd en er worden strengere eisen ten aanzien van het klimaat gesteld.	Financieel	5,30 %
Demografische ontwikkelingen - extern	Financiële tegenvallers	3,60 %
Klimaatveranderingen: overlast water, droogte, komst plantjes en beestjes.	Kosten overlast of beperking mogelijkheden. Hittestress is een risico voor onder andere de gezondheid dus dan ook een link met Sociaal Domein. Grote uitgaven voor herplant, aanvullende maatregelen tegen droogte en wateroverlast.	3,60 %
Algemene uitkering - bezuiniging Rijk	Financieel (bezuinigingen of belasting omhoog)	3,60 %
Wachtgeld wethouders	Worden niet meer in de voorziening op de balans opgenomen.	4,70 %
Budget Jeugdzorg: Ontwikkelingen financieringssysteem	Overschrijding budget	7,10 %
Meer hulpvragen dan gepland	Beleid aanpassen	
Doorlopende dure contracten en of hulpvragen - Structureel risico	Hogere kosten in verband met dubbele indicaties	
Dubbele indicaties	Regionale inkoop mislukt	
Herijking regionale inkoopzorg		
Budget WMO Ontwikkelingen financieringssysteem	Overschrijding budget	7,10 %
Meer hulpvragen dan gepland	Beleid aanpassen	
Doorlopende dure contracten en of hulpvragen Structureel risico	Hogere kosten in verband met dubbele indicaties	
Dubbele indicaties	Meer dan verwachte stijging tarieven	
Herijking regionale inkoopzorg		
Ontwikkelingen CAO		
Totaal van de tien grootste risico's (50 % van het totale risicoprofiel)		3.200
Totaal overige risico's (50 % van het totale risicoprofiel)		3.300
Totaal alle 25 risico's		6.500

Het terugbrengen van de reserves naar dit niveau is niet wenselijk, aangezien er niet voorzienbare toekomstige ontwikkelingen zijn die mogelijk leiden tot additionele risico's in de toekomst. Een aanvullende buffer is daarom gewenst. Deze noodzakelijke buffer is op basis van ervaring opgenomen voor een percentage van het begrotingstotaal. Dit komt neer op een buffer van € 8 miljoen.

3. Weerstandsvermogen

Het vermogen van een gemeente om tegenvallers op te vangen zonder dat de continuïteit van deze gemeente in gevaar komt. Dit wordt uitgedrukt als de verhouding tussen de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit. Het weerstandsvermogen is van belang voor het bepalen van de gezondheid van de financiële positie van onze gemeente voor het begrotingsjaar, maar ook voor de meerjarenraming.

Ratio weerstandsvermogen 2024 =		Beschikbare weerstandscapaciteit		Benodigde weerstandscapaciteit		
Weerstandscapaciteit, incidenteel					12.530	
Weerstandscapaciteit, structureel					2.780	
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit					15.310	
Gekwantificeerde risico's					6.500	
Buffer Aalten norm					8.000	
Totale benodigde weerstandscapaciteit					14.500	
Saldo/overschot					810	
Ratio onder andere gehanteerd door provincie					1,01	
>2	Uitstekend	1,0 - 1,4	voldoende	0,6 - 0,8	Onvoldoende	Voldoende
1,4 - 2,0	Ruim voldoende	0,8 - 1,0	Matig	< 0,6	Ruim Onvoldoende	

De uitkomst van de ratio (1,01) is voldoende en is iets lager dan de vorige uit de jaarrekening 2022 (1,24).

De beschikbare weerstandscapaciteit is gestegen, maar daar staat ook een stijging van de benodigde weerstandscapaciteit tegenover. De reden van de stijging risico's heeft voornamelijk te maken met meer onzekerheid over het sociaal domein en met het vervallen van de voorziening wachtgelden wethouders op de balans. Hierbij moet opgemerkt worden dat deze ratio altijd een momentopname betreft.

Verplichte kengetallen

Onderstaande kengetallen helpen bij het verkrijgen van inzicht in de financiële positie van een gemeente. Deze kengetallen geven aan hoe we er als gemeente voor staan. De categorieën zijn gebaseerd op de norm van de provincie (groen is voldoende, oranje matig en rood onvoldoende).

Verplicht voorgeschreven kengetallen	Werkelijk 2022	Raming na wijziging 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
1a. Netto schuldquote (NS)	33,70%	54,90%	60,10%	62,30%	69,50%	75,40%
1b. NS gecorrigeerd voor alle leningen	21,70%	42,40%	48,40%	50,80%	57,90%	64,00%
2. Solvabiliteitsratio	36,70%	25,50%	23,70%	23,80%	19,20%	13,50%
3. Structurele exploitatieruimte	0,30%	-2,20%	0,10%	1,00%	-4,70%	-6,10%
4. Grondexploitatie	0,50%	-0,50%	-0,40%	-0,40%	-0,40%	-0,40%
5. Belastingcapaciteit	73,90%	72,50%	78,20%	78,20%	78,20%	78,20%

Norm provincie Gelderland

Norm provincie Gelderland	Categorie A	Categorie B	Categorie C
1a. Netto schuldquote (NS)	tot 90%	tussen 90% tot 135%	hoger dan 135%
1b. NS gecorrigeerd voor alle leningen	tot 90%	tussen 90% tot 135%	hoger dan 135%
2. Solvabiliteitsratio	hoger dan 50%	tussen 20% tot 50%	kleiner dan 20%
3. Structurele exploitatieruimte	begroting en meer-jaren hoger dan 0%	begroting of meerjaren hoger dan 0%	begroting en meer-jaren kleiner dan 0%
4. Grondexploitatie	tot 20%	tussen 20% tot 35%	hoger dan 35%
5. Belastingcapaciteit	tot 95%	tussen 95% tot 105%	hoger dan 105%

Toelichting verplichte kengetallen

We verwachten momenteel in 2026 en 2027 sinds lange tijd kengetallen die onvoldoende (rood) zijn. De solvabiliteitsratio geeft weer in hoeverre gemeentelijke bezittingen met eigen middelen betaald/gefinancierd zijn. Die ratio neemt steeds verder af, als gevolg van de tekorten in 2026 en 2027. Kanttekening bij de kengetallen is dat het altijd momentopnames zijn en blijven.

Paragraaf Lokale heffingen

Algemeen

In de paragraaf lokale heffingen wordt ingegaan op de ontwikkelingen van de verschillende belastingen en heffingen en de consequenties voor onze inwoners en ondernemers. Daarbij wordt aandacht besteed aan de totstandkoming van de tarieven en de beleidskeuzes die daaraan ten grondslag liggen. Verder wordt inzicht gegeven in de mate van kostendekking van een heffing. Voor de lokale heffingen zijn de onderwerpen zoals die genoemd zijn bij het vaststellen van de kaders van de begroting 2024, als uitgangspunt genomen. Voor de OZB is een opbrengstverhoging van 6% geraamd. De overige leges en rechten worden ook met 6% verhoogd. Uitzondering daarop zijn de afvalstoffenheffing en de rioolheffing, waarvoor de 100% kostendekkendheid wordt aangehouden. De hondenbelasting die in 4 jaar wordt afgebouwd gaat naar de 2e stap (50% van het tarief 2022).

Overzicht van de lokale heffingen

In de Gemeentewet staan de lokale heffingen die een gemeente mag heffen limitatief opgesomd. Deze heffingen worden verdeeld in algemene belastingen en rechten. De algemene belastingen zijn: onroerendezaakbelasting, hondenbelasting, reclamebelasting, forensenbelasting en toeristenbelasting. De opbrengsten van deze belastingen zijn door een gemeente vrij te besteden. De rechten zijn: afvalstoffenheffing, rioolheffing en diverse leges en overige rechten voor dienstverlening op verzoek. De tarieven van deze rechten moeten zodanig worden vastgesteld dat de opbrengsten de kosten voor het verlenen van de diensten niet overschrijden. Op grond van het BBV is een gemeente daarom verplicht een kostenonderbouwing op te nemen waaruit de maximale kostendekkendheid van 100% blijkt.

	bedragen x € 1.000	
Overzicht belastingen en heffingen	2024	2023
Onroerendezaakbelasting (OZB)	5.664	5.343
Afvalstoffenheffing	1.551	1.455
Rioolheffing	2.019	2.011
Hondenbelasting	101	140
Reclamebelasting	54	54
Forensenbelasting	107	101
Toeristenbelasting	106	106
Marktgeld	21	23
Secretarieleges	589	438
Bouwleges	107	101
Begraafrechten	314	311
Totaal	10.633	10.083

Ontwikkeling van de lokale heffingen

Onroerendezaakbelasting (OZB)

De OZB zorgt voor de hoogste belastingopbrengst en wordt gesplitst in een eigenaarsdeel (woningen en niet-woningen) en een gebruikersdeel (niet-woningen). De grondslag van de aanslag is de vastgestelde WOZ-waarde van de onroerende zaak. Voor het belastingjaar 2024 geldt een vastgestelde WOZ-waarde naar waardepeildatum 1 januari 2023. Voor deze begroting zijn alle mutaties van dit moment en een algemene waardeontwikkeling van woningen van 6% meegenomen. Voor het nieuwe tijdvak bedraagt de gemiddelde waarde van een woning ongeveer € 327.300 (2023 € 308.800). De OZB-opbrengst wordt met 6% verhoogd. De voorgestelde tarieven zijn:

Tarieven onroerendezaakbelasting (OZB)	2024	2023
Woningen		
- eigenaarsdeel	0,0974%	0,0960%
Niet – woningen		
- eigenaarsdeel	0,2096%	0,2047%
- gebruikersdeel	0,1566%	0,1517%

De gemiddelde waardestijging van een woning bedraagt 6%. In de berekening van de tarieven is deze gemiddelde waardestijging verwerkt. De tarieven voor de niet-woningen worden aangepast aan de gemiddelde waardestijging van 1%. In de raadsvergadering van december 2023 wordt de verordening OZB vastgesteld. Op dat moment zijn de definitieve WOZ-waarden bekend. Als daartoe aanleiding is, worden de tarieven bijgesteld.

Afvalstoffenheffing

Een gemeente heeft de wettelijke plicht tot het inzamelen van (huishoudelijk) afval bij huishoudens en mag de kosten daarvan verhalen op de burger. In de gemeente Aalten wordt het omgekeerd inzamelen toegepast. Naast het vastrecht, wordt alleen een afrekening verzonden voor het aantal aanbiedingen respectievelijk ledigingen van restafval. Het gemiddelde aantal aanbiedingen van een huisvuilzak en ledigingen van een restafvalcontainer is 12 huisvuilzakken of vijf ledigingen per jaar. De kosten voor de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval zijn fors gestegen. Ondanks een onttrekking uit de voorziening ad. € 120.000 moeten de tarieven met 6% worden verhoogd om kostendekkend te blijven.

Tarieven afvalstoffenheffing (in €)	2024	2023
Vastrecht per huishouden	101	95
Per aanbieding van een huisvuilzak 40 liter	1,9	1,8
Per lediging van een restcontainer 140 liter	6,65	6,3
Per lediging van een restcontainer 240 liter	11,4	10,8

Rioolheffing

Uit de rioolheffing wordt niet alleen voorzien in rioleringskosten, maar ook in de kosten van de afvoer van regenwater en grondwater. Deze kosten zijn opgenomen in het Gemeentelijk Rioleringsplan. De tarieven worden met 1,7% verhoogd. De aanslagen worden berekend op basis van het werkelijke waterverbruik en worden via de waternota van Vitens geheven en geïnd.

Tarieven rioolheffing (in €)	2024	2023
Tot 2.500 m ³ , per m ³ afvalwater	1,45	1,43
Van 2.500 m ³ tot 5.000 m ³ , per m ³	1,11	1,09
Boven 5.000 m ³ , per 1.000 m ³	73,22	72
Per m ² verharde oppervlakte	0,56	0,55

Reclamebelasting

De gemeente int reclamebelasting bij ondernemers in de winkelgebieden in Aalten en Dinxperlo. De opbrengst wordt ter beschikking gesteld aan de ondernemersfondsen in beide kernen en zij organiseren daarmee allerlei activiteiten in die gebieden.

Tarief reclamebelasting (in €)	2024	2023
Gebied Aalten, vast bedrag per object	489,00	462,00
Gebied Dinxperlo, vast bedrag per object	354,00	334,00

Toeristenbelasting en forensenbelasting

Voor het jaar 2024 worden de tarieven voor de toeristenbelasting niet verhoogd. Wel wordt nu al aangekondigd dat het tarief voor 2025 met € 0,20 wordt verhoogd van € 1,35 per persoon per overnachting naar € 1,55. Deze verhoging werkt ook door in het forfaitaire tarief en in de eerste trede van de forensenbelasting. Het forfaitaire tarief bedraagt dan in 2025 € 225 (2024 € 196). De overige tarieven forensenbelasting gaan met 6% omhoog. Door de verhoging vanaf 2025 nu al aan te kondigen kunnen recreatieondernemers dit tijdig in hun bedrijfsvoering en communicatie opnemen. Hiermee vervullen we een langgekoesterde wens van de logiesverstreckende ondernemers. We laten voortaan een jaar vooruit het tarief door de raad vastleggen

Tarief toeristenbelasting (in €)	2024	2023
Tarief per persoon per overnachting	1,35	1,35
Forfaitair tarief	196	196

Tarieven forensenbelasting (in €)	2024	2023
Waarde object		
€ 30.000,00 of minder	196	196
€ 30.001,00 t/m € 60.000,00	238	225
€ 60.001,00 t/m € 120.000,00	321	303
€ 120.001,00 t/m € 180.000,00	397	375
€ 180.001,00 t/m € 240.000,00	480	453
€ 240.001,00 t/m € 300.000,00	571	539
€ 300.001,00 t/m € 360.000,00	646	610
€ 360.001,00 en meer	813	767

Hondenbelasting en overige leges/tarieven

Afgesproken is om de hondenbelasting in vier jaar gefaseerd af te schaffen. Het tarief 2022 bedraagt € 65,00. Dit tarief wordt voor 2024 met 50% verlaagd en komt daarmee op € 32,50.

Tarieven hondenbelasting (in €)	2024	2023
Per hond	32,5	48,75
Kennel	97,5	146,25

Lasten- en batenoverzicht van de kostendeekkende tarieven

Overige leges/tarieven

De tarieven van de overige leges worden met 6,0% verhoogd. Uitzondering daarop zijn de tarieven die gebaseerd zijn op het gemeentelijk uurtarief en/of een wettelijk (maximum)tarief.

Lasten- en batenoverzicht van de kostendeekkende tarieven

De tarieven voor de afvalstoffenheffing, rioolheffing, lijkbezorgingsrechten, marktgelden en leges dienen zodanig te worden vastgesteld dat de opbrengsten de kosten voor het verlenen van de diensten niet over-schrijden. Hieronder hebben we dat inzichtelijk gemaakt.

bedragen x € 1.000

Afvalstoffenheffing	Bedrag	Dekking	Rioolheffing	Bedrag	Dekking
Lasten afvalstoffenheffing	1.289		Lasten riolering	1.672	
Overhead (inclusief BTW)	397		Overhead (inclusief BTW)	547	
Onttrekking voorziening	-120		Onttrekking voorziening	-183	
Totale kosten	1.566		Totale kosten	2.036	
Opbrengst afvalstoffenheffing	1.566		Opbrengst rioolheffing	2.036	
Totale opbrengsten	1.566		Totale opbrengsten	2.036	
Dekking		100%	Dekking		100%

Lijkbezorgingsrechten	Bedrag	Dekking	Marktgeld	Bedrag	Dekking
Lasten begraafplaats	283		Lasten markt	43	
Overhead	120		Overhead	17	
Totale kosten	403		Totale kosten	60	
Opbrengst lijkbezorgingsrechten (inclusief luidrechten)	314		Opbrengst marktgeld	21	
Totale opbrengsten	314		Totale opbrengsten	21	
Dekking		78%	Dekking		35%

bedragen x € 1.000

Hoofdstuk	Onderwerp	Toe te rekenen	Overhead	Totaal	Baten	Dekking
Titel 1 Algemene dienstverlening						
	1 Burgerlijke stand	92	20	112	24	21%
	2 Reisdocumenten en Nederlandse identiteit	315	87	402	219	54%
	3 Rijbewijzen	156	64	220	118	54%
	4 Verstrekking uit de Basisregistratie personen (BRP)	7	3	10	5	50%
5 t/m 17	Diversen	127	15	142	112	79%
	Subtotaal titel 1	697	189	886	478	54%
Titel 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning						
	3 Omgevingsvergunning	686	257	943	131	14%
	7 Bestemmingsplannen	71	29	100	55	55%
1,2,4,5,6,8	Diversen	0	0	0	0	
	Subtotaal titel 2	757	286	1.043	186	18%
Titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn						
	2 Organiseren evenementen of markten	112	61	173	14	8%
5A	Algemene verordening Ondergrondse infrastructuur	87	12	99	91	92%
	Subtotaal titel 3	199	73	272	105	39%
Eindtotaal		1.653	548	2.201	769	35%

Bij het vaststellen van de legestarieven is maximaal 100% kostendekkendheid. Er mag geen winst worden gemaakt. Kruissubsidiëring in de legesverordening is binnen de titel wel toegestaan. Onder kruissubsidiëring wordt verstaan: het hoger vaststellen van tarieven van leges voor sommige diensten om daarmee de tarieven voor andere diensten laag te houden.

Ontwikkeling van de woonlasten

Onderstaande tabel geeft de omvang van de lokale woonlasten voor een gemiddeld (meerpersoons) huishouden weer en bestaat uit onroerendezaakbelasting (alleen voor de eigenaar), afvalstoffenheffing en rioolheffing. Bij de berekening van de OZB is uitgegaan van de gemiddelde WOZ-waarde van een woning van € 327.300. Bij de afvalstoffenheffing wordt uitgegaan van het vastrecht en 12 aanbiedingen van een huisvuilzak en voor de berekening van de rioolheffing gaan we uit van drie personen (waterverbruik 120 m³).

Woonlasten per huishouden (in €)	Wijziging			
	2024	2023	Eigenaar	Huurder
Gemiddelde OZB-aanslag	317	299	6,02%	N.v.t.
Afvalstoffenheffing	123,8	116,6	6,17%	6,17%
Rioolheffing	174	171,6	1,40%	1,40%
Totale woonlasten	614,8	587,2	4,70%	3,33%

Kwijtscheldingsbeleid

Voor burgers met een laag inkomen bestaat de mogelijkheid om gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van betaling van belasting te verzoeken. Kwijtschelding is mogelijk voor hondenbelasting (één hond), afvalstoffenheffing (gemaximeerd aantal aanbiedingen/ledigingen) en rioolheffing (maximaal gemiddeld waterverbruik). Of men in aanmerking komt voor kwijtschelding hangt af van het netto besteedbaar inkomen; dit is het bedrag dat men overhoudt nadat de uitgaven zijn afgetrokken van de netto-inkomsten. Daarnaast vindt er een vermogenstoets plaats. In de begroting wordt rekening gehouden met een totaalbedrag van circa € 57.000 aan kwijt te schelden lokale heffingen.

Paragraaf Financiering

Algemeen

De paragraaf Financiering in de begroting behandelt de beleidsplannen voor het komende jaar en de paragraaf Financiering in het jaarverslag gaat in op de resultaten van de beleidsuitvoering. De financiering is geregeld in het Treasurystatuut dat iedere vier jaar door de raad wordt vastgesteld. Voor het laatst is dit in 2021 geactualiseerd. Dit statuut vormt de basis voor het treasurybeheer. Voor een goede uitvoering van de treasuryfunctie is het tijdig, juist en volledig beschikbaar hebben van financiële informatie van wezenlijk belang. Deze informatie wordt gebruikt voor het opstellen van een liquiditeitsplanning. Op basis van deze planning wordt geld aangetrokken of tijdelijk weggezet. Een belangrijke factor bij het uitvoeren van de treasuryfunctie is de renteverwachting op de geld- en kapitaalmarkt. Hiervoor wordt gekeken naar informatie van de grote Nederlandse banken waaronder de BNG maar ook het Centraal Planbureau.

De economische groei valt tegen doordat consumpties en investeringen onder druk staan van de sterk gestegen prijzen. De inflatie is relatief gezien fors teruggelopen van ongeveer 12% in 2022 naar 4,6% halverwege 2023. Maar de inflatie blijft zowel dit jaar als in 2024 duidelijk boven de doelstelling van de Europese Centrale Bank. De bank zal daarom het monetaire beleid verder verkrappen. In de loop van 2024 wordt voor 10 jaar een rente voorzien van tegen de 4%, dit hebben we aangehouden in de voorliggende begroting.

De deelfuncties van treasury zijn: kasbeheer, risicobeheer en gemeentefinanciering.

1. Kasbeheer

Het kasbeheer behelst het geldstromenbeheer en het saldo- en liquiditeitenbeheer. Belangrijk is dat we aan de betalingsverplichtingen kunnen blijven voldoen. Met de BNG Bank heeft de gemeente een doorlopende financieringsovereenkomst afgesloten. Daarin is onder meer de kortkredietverlening geregeld. Deze overeenkomst is een belangrijk sturingsinstrument. In verband met een mogelijke wijziging van de basisrente in de toekomst is vanaf 2021 een terugvalbepaling aan deze overeenkomst toegevoegd. Het betalingsverkeer wordt zoveel mogelijk uitgevoerd bij één bank, de BNG Bank.

2. Risicobeheer

Dit onderdeel geeft inzicht in het risicoprofiel van de organisatie en is het kernonderdeel van de paragraaf Financiering. De belangrijkste risico's zijn renterisico, koersrisico en kredietrisico, waarbij de wet Fido een aantal indicatoren gedefinieerd heeft waarbinnen overheden moeten opereren.

Kasgeldlimiet

Het renterisico op kortlopende financiering (looptijd korter dan één jaar) wordt ingeperkt door de kasgeldlimiet. Met name voor kortlopende financiering kan het renterisico groot zijn. Wijzigingen op de korte rente hebben direct invloed op de rentelasten. Alhoewel dit de laatste jaren sterk is afgenomen door de extreem lage rentestanden. De totale omvang van de vlottende schuld is gebonden aan een maximum van 8,5% van de jaarbegroting bij aanvang van het dienstjaar. Dit is de kasgeldlimiet. De aangetrokken vlottende schuld mag deze limiet in principe niet overschrijden. Als de gemiddelde liquiditeitspositie van drie achtereenvolgende kwartalen de kasgeldlimiet toch overschrijdt, dient de toezichthouder op de hoogte te worden gesteld en moet een plan worden ingediend om weer aan de limiet te voldoen.

De verwachting is dat de kasgeldlimiet in 2024 niet wordt overschreden.

bedragen x € 1.000

Berekening Kasgeldlimiet	
1 Begrotingstotaal 2024 (inclusief mutaties reserves)	80.771
2 Het bij ministeriële regeling vastgesteld percentage	8,50%
3 Kasgeldlimiet (1 x 2)	6.865

Renterisiconorm

De renterisiconorm beoogt het risico van rentewijziging bij herfinanciering van de vaste schuld (looptijd langer dan één jaar) te beheersen. Hoe meer de aflossing van de schuld in tijd gespreid wordt, hoe minder gevoelig de begroting wordt voor renteschokken bij renteherziening en herfinanciering. De mate van deze spreiding wordt uitgedrukt in de renterisiconorm. De renterisiconorm bedraagt 20% van de vaste schuld. Dat betekent dat in enig jaar 20% van de vaste schuld mag worden vernieuwd door middel van herfinanciering en/of renteherziening.

bedragen x € 1.000

Variabelen renterisiconorm	2024
1 Renteherzieningen	0
2 Aflossingen	4.555
3 Renterisico (1+2)	4.555
4 Renterisiconorm	16.154
5a = (4>3) Ruimte onder de renterisiconorm	11.599

Berekening renterisiconorm	2024
4a Begrotingstotaal (inclusief mutaties reserves)	80.771
4b Percentage regeling	20%
4. Renterisiconorm: (4a x 4b/100)	16.154

Uit voorgaand overzicht blijkt dat verwacht wordt, dat het renterisico op de vaste schuld ruim binnen de wettelijk vastgestelde kaders blijft.

In onderstaand renteschema wordt inzicht gegeven in de rentelasten van de externe financiering, het rente-resultaat en de wijze van rentetoerekening.

bedragen x € 1.000

Renteschema	
De externe rentelasten over de korte en lange financiering	836
De externe rentebaten	-171
Saldo rentelasten en rentebaten	665
Rente die wordt doorberekend aan de grondexploitatie	4
Rente die wordt toegerekend aan taakvelden via projectfinanciering	0
Rentebaat van doorverstrekte leningen	0
	4
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente omslagrente 1,06%	669
Rente over eigen vermogen	0
Rente over voorzieningen	0
	0
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	669
	669
De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	0
Renteresultaat op het taakveld treasury	

Koersrisicobeheer

De koersrisico's van de gemeente Aalten zijn nagenoeg nihil. Met de invoering van het schatkistbankieren, mag de gemeente overtollige middelen alleen in de schatkist aanhouden. Hetzij in rekening courant hetzij via deposito's. Over de middelen die de gemeente in de schatkist aanhoudt, vergoedt de schatkist rente. Deze rente ligt over het algemeen lager dan de rente die de gemeente krijgt op de geld- en kapitaalmarkt. Daar staat tegenover dat ook geen beleggingsrisico meer wordt gelopen.

Kredietrisicobeheer

Voor wat betreft het kredietrisicobeheer (of debiteurenrisicobeheer) worden niet of nauwelijks problemen verwacht. Daar waar nodig zijn voorzieningen getroffen. Regelmatig wordt de hoogte van de voorziening beoordeeld en indien nodig aangepast.

3. Gemeentefinanciering

De financieringspositie van de gemeente en de daarbij behorende financieringsbehoefte wordt voor een groot deel bepaald door het verloop van de geplande investeringen en de aflossing op leningen. Er wordt naar gestreefd de benodigde leningen tegen zo gunstig mogelijke condities aan te trekken. Daartoe wordt bij het afsluiten van leningen rekening gehouden met de bestaande liquiditeitsplanning, de rentevisie en de renterisiconorm.

In 2024 wordt op bestaande vaste geldleningen € 4,6 miljoen afgelost. Voor nieuwe investeringen is ongeveer € 7,5 miljoen nodig. In totaal dus een behoefte aan extra geld van ongeveer € 12 miljoen. Dit is in onderstaand overzicht verwerkt. De rentetarieven voor zowel lang als kort geld zijn het

afgelopen jaar fors gestegen. Indien mogelijk wordt zo lang mogelijk met (goedkoper) kort geld gefinancierd. Dat wil zeggen via kasgeld en krediet in rekening courant. Ongeveer € 5 miljoen van de totaalschuld per 31 december 2024 betreft het aandeel verstrekte hypotheekleningen. Hiervoor wordt een rentevergoeding ontvangen. Per saldo heeft de gemeente circa € 33 miljoen aan vaste schuld.

bedragen x € 1.000

Mutaties leningenportefeuille		
	Bedrag	Gemiddelde rente
Stand per 1 januari 2024	30.980	1,86
Nieuwe leningen (conversie)	0	0
Nieuwe leningen (financieringsbehoefte)	12.000	4
Reguliere aflossingen	4.555	0
Vervroegde aflossingen (conversie)	0	0
Stand per 31 december 2024	38.425	2,21

Schatkistbankieren

Alle decentrale overheden zijn verplicht (wet Fido) om hun overtollige liquide middelen aan te houden in de schatkist bij het ministerie van Financiën. De drempel voor het verplicht schatkistbankieren is vastgesteld op 2% van het begrotingstotaal inclusief mutaties op de reserves. Dit deel mag buiten de schatkist worden gehouden. Voor Aalten is de drempel voor 2024 berekend op € 1.619.338. Over de middelen die worden aangehouden in de schatkist wordt normaal gesproken rente vergoed. De schatkist biedt geen leen- of roodstandfaciliteit aan.

Door de jaren heen maken wij relatief gezien weinig gebruik van de schatkist. Dit is in 2024 naar verwachting niet veel anders. De financieringsbehoefte wordt zo goed mogelijk afgestemd op de te verwachten investeringen en aflossingen.

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

Een deel van de gemeentelijke taken richt zich op het onderhoud van de openbare ruimte en kapitaalgoederen. Om deze kapitaalgoederen op een acceptabel niveau te houden, is goed beheer noodzakelijk. Gelet op de omvang van de te beheren kapitaalgoederen legt deze continu taak een substantieel beslag op budgettaire middelen. Het is daarom van groot belang om de omvang van de te beheren objecten in de openbare ruimte en de huidige kwaliteit volledig in beeld te hebben. Het beleid voor het uitvoeren van onderhoudsactiviteiten aan gemeentelijke kapitaalgoederen is opgenomen in de nota verkrijging/vervaardiging en onderhoud kapitaalgoederen. Op basis van looptijd moeten een aantal beleidsplannen opnieuw worden opgesteld. Aangezien er tot op heden nog wel mee gewerkt kan worden, is gekozen om te bekijken in welke vorm deze beleidstukken mee worden genomen in de nieuwe omgevingswet. Hieronder zal er per taakveld op worden ingegaan.

Een deel van de gemeentelijke taken richt zich op het onderhoud van de openbare ruimte en kapitaalgoederen. Gelet op de omvang van de te beheren kapitaalgoederen legt deze taak een substantieel beslag op de middelen. Het beleid is opgenomen in de nota verkrijging/vervaardiging en onderhoud kapitaalgoederen.

Openbare ruimte

Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR)

De voortdurende ontwikkeling en zorg die is gericht op het waarborgen van de kwaliteit van de openbare ruimte waarmee de belanghebbenden tevreden zijn en zich betrokken weten, zodanig dat ook de leefbaarheid en de economische vitaliteit wordt gediend. De komende jaren wordt veel aandacht besteed om de openbare ruimte aan te passen waarbij aandacht is voor de klimaatdoelstellingen die zijn opgenomen in de klimaatadaptatie strategie. Ook krijgt duurzaamheid en biodiversiteit bij verschillende projecten de nodige aandacht.

> Onderhoud wegen

Voor het onderhoud van de wegen is in 2009 een beleidsnota wegen vastgesteld. Bij invoering van de Omgevingswet is bekeken of er een nieuwe beleidsnota wegen wordt opgesteld of dat dit wordt ondergebracht bij openbare ruimte in zijn algemeenheid. In 2024 komt er een update van de beleidsnota wegen komen. Wel is er in de wegennota onvoldoende rekening gehouden met klimaat en duurzaamheid. Voor zowel klimaat als duurzaamheid is beleid opgesteld welke geïmplementeerd moet worden voor het onderhoud van onze openbare ruimte in het algemeen en dus ook voor de wegen waar het onderhoud ligt bij de gemeente. Het groot onderhoud van de wegen steunt op jaarlijks geactualiseerde onderhoudsschema's die uitgewerkt en/of bijgesteld worden na visuele inspecties. In deze onderhoudsschema's zijn de wegen, zowel binnen als buiten de bebouwde kom, opgenomen die voor de komende vijf jaar op de planning staan. De kosten voor groot onderhoud bedragen 2024 € 375.000 worden gedekt door een onttrekking aan de reserve onderhoud wegen. Deze reserve wordt jaarlijks met een gelijk bedrag van € 390.000 gevoed. Het groot onderhoud is ondergebracht in een moederbestek en daarbij is ervoor gekozen om niet alles uit te voeren. Het regulier jaarlijkse onderhoud van de wegen in 2024 is € 365.000. De reserve en het actuele meerjaren onderhoudsplan (MJOP) zijn op elkaar afgestemd. Hierbij is geen sprake van afwijkingen of achterstallig onderhoud. Uit inventarisatierondes van de wegen blijkt dat er geen noemenswaardige afwijkingen zijn ten opzichte van de actuele onderhoudsplannen. Er kunnen zich incidenten voordoen die direct worden opgelost. Deze staan los van de reguliere onderhoudsplannen. Investerings worden geactiveerd en op grond van de economische levensduur afgeschreven. Ook staan in 2024 weer verschillende infrastructurele werken gepland zie hiervoor het investeringsschema.

> Onderhoud bruggen en duikers

Om het onderhoud en de instandhouding van onze bruggen en duikers te waarborgen is een meerjaren onderhoudsplan opgesteld. Jaarlijks worden alle bruggen en duikers geïnventariseerd en gecontroleerd. Op basis hiervan wordt het reguliere onderhoud uitgevoerd. De lasten hiervoor in 2024 zijn € 54.000. Uit de inventarisatieronde blijkt verder dat het meerjaren onderhoudsplan nog steeds actueel is en er geen afwijkingen van het onderhoudsprogramma zijn geconstateerd.

> Openbare verlichting

In de begroting is jaarlijks een bedrag van € 47.000 opgenomen voor investering in vervanging van lichtmasten. Deze investering wordt in 30 jaar afgeschreven. Een aantal jaren geleden is een vervangingsplan openbare verlichting opgesteld. Bij vervanging van verouderde lichtmasten worden deze vervangen door licht-asten met Led-verlichting. Het onderhoud van de openbare verlichting bedraagt € 75.000 structureel. De jaarlijkse kapitaallasten (afschrijving en rente) bedragen € 24.000.

In 2023 is een aanzet gegeven voor het maken van beleid met betrekking tot de verlichting in de openbare ruimte waar de openbare verlichting een onderdeel van is. In 2023 zal hierover besluitvorming plaatsvinden. Aan dit nieuwe beleid is ook een beheer programma gekoppeld met daarin in de investeringen. Dit zal vanaf 2024 worden uitgerold.

> Openbaar groen

Gekoppeld aan ons groenbeleidsplan is er een groenbeheersplan waarop het jaarlijks onderhoud van het openbaar groen is gebaseerd. Door het onderhoud op basis van dit plan te laten uitvoeren kan het gestelde onderhoudsniveau worden gehandhaafd. Door de klimaatverandering treedt er vaker droogte op waar veel bomen last van ondervinden. Hierdoor zal de sterfte toenemen en moet er meer onderhoud gepleegd worden. Er is aanzet gemaakt om inzichtelijk te krijgen hoe we in de toekomst de uitgaven kunnen beperken. Verder kijken we hoe we ons openbaar groen zo kunnen inrichten dat het voldoet aan het biodiversiteitsplan.

> Speelvoorzieningen

In 2014 is de speelnota Spelenderwijs Ontmoeten vastgesteld. De speelterreinen voldoen aan de nota Spelenderwijs Ontmoeten. Voor nu plegen we alleen regulier onderhoud en vervangen we toestellen als deze niet hersteld kunnen worden. Daarnaast worden de speeltoestellen jaarlijks gekeurd. Voor het onderhoud en de vervanging van speelvoorzieningen is structureel € 44.000 beschikbaar.

> Riolering

Het Verbreed Gemeentelijke Rioleringsplan (GRP) is de neerslag van de wettelijke verplichting dat de gemeente een rioleringsnota dient te hebben. Het GRP 2015-2019 is in 2015 door de raad vastgesteld. Het onderhoud en de vervanging van de riolering vindt volgens, in overeenstemming met de kaders van deze nota plaats. Ook wordt aangegeven hoe de maatregelen en investeringen worden bekostigd. Momenteel wordt nog gewerkt met het GRP 2015-2019, omdat dit plan nog aan de eisen voldoet en we aan willen sluiten bij de nieuwe Omgevingswet.

De investeringen in de riolering worden geactiveerd, de lasten worden via de riooltarieven verhaald op de burgers. Eventuele overschotten of tekorten worden jaarlijks met de voorziening Riolering geëgaliseerd. Waar mogelijk worden reconstructies van wegen en vervanging van riolering gecombineerd. De In 2021 zijn de stresstesten afgerond en is inzichtelijk geworden welke maatregelen moeten worden genomen om overlast door klimaatverandering te voorkomen. In 2023 is de een klimaatadaptatie strategie vastgesteld. Bij deze strategie speelt water en riolering een grote rol. In 2023 is begonnen aan de beleidsnotitie (nieuwe GRP). Ook het afkoppelen van regenwater wordt waar mogelijk actief opgepakt. Deze beleidsnotitie wordt in 2024 voorgelegd voor besluitvorming

Gebouwenbeheer

De gemeente heeft een aantal gebouwen in eigendom, beheer en onderhoud. Om waardevermindering van de gebouwen te voorkomen, is een goede staat van onderhoud noodzakelijk. Bij het beheer en onderhoud wordt onderscheid gemaakt tussen het beheer en onderhoud van het gebouw, alles wat aard- en nagelvast is (technisch onderhoud) en het beheer en onderhoud door de gebruiker (water, gas, elektra, telefonie, schoonmaak en dergelijke). Jaarlijks worden de gebouwen geïnspecteerd en de onderhoudsschema's hierop aangepast. De meerjarenonderhoudsplannen zijn gekoppeld aan de reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen. De reserve wordt jaarlijks met een gelijk bedrag ad € 160.000 gevoed, zodat de lasten gelijkmatig in de exploitatie zijn opgenomen. Grote, vaak wisselende onderhoudskosten worden aan deze reserve onttrokken. Onttrekkingen worden door middel van de tussentijdse rapportages door de raad geautoriseerd. Voor het reguliere, kleinere onderhoud is structureel budget in de begroting opgenomen. Ieder jaar wordt aan een aantal specifieke gebouwen extra aandacht gegeven door middel van clustering van onderhoudswerkzaamheden, waardoor een efficiency voordeel gehaald wordt. Het onderhoud van de diverse gebouwen van de gemeente wordt op verschillende manieren uitgevoerd.

Gemeentelijke gebouwen, niet voor de gemeentelijke dienst bestemd

Zowel het groot als het klein onderhoud van deze gebouwen komt voor rekening van de gemeente.

Het groot onderhoud is in beeld gebracht door middel van een meerjarenonderhoudsplan (MOP).

Onlangs zijn de eerste voorbereidingen genomen om het huidige MOP om te zetten naar een nieuwe Duurzaam meerjarenonderhoudsplan (DMJOP). Daarin worden ook de verduurzamingsmaatregelen opgenomen. De hieruit voortvloeiende onderhoudskosten worden in de nieuwe begroting opgenomen. Om deze kosten te dekken, is een reserve gevormd die jaarlijks met een gelijk bedrag wordt gevoed. Daarnaast is voor het reguliere jaarlijkse onderhoud een budget in de exploitatie opgenomen. Met de vaststelling van het onderhoudsplan is voldoende onderbouwing aanwezig om de gebouwen adequaat te onderhouden en in stand te houden.

Voor de locatie A-hof, waarin Figulus is gehuisvest, worden renovatiewerkzaamheden voorbereid.

Hier zijn al diverse vooronderzoeken uitgevoerd, alsmede de subsidiemogelijkheden doorgenomen. Onder andere zal het gehele dakoppervlak worden geïsoleerd volgens de huidige normering.

Gemeentelijke huisvesting

Locaties Hofstraat 8, Markt 7 en Gemeentewerf Derde Broekdijk 1E

Het onderhoud aan deze gebouwen is in het MOP opgenomen. Het opstellen van een nieuw DMJOP is voorbereid en zal volgend jaar in de begroting meegenomen worden. Er zijn geen bijzonderheden, bij de locatie Hofstraat is het verhuurde deel aan de Rabobank in bruikleen gegeven voor opslag goederen voor gevluchte Oekraïners. Momenteel is in onderzoek op welke manier de ruimte in de toekomst gebruikt gaat worden.

Na de installatie van zonnepanelen op het dak van de verbouwde gemeentewerf zijn de mogelijkheden onderzocht om stappen te maken in de verduurzaming van ons vastgoed. Via de Provincie Gelderland is deelgenomen aan het project Klimaat Klaar en is er een duurzaamheidsadvies uitgebracht voor drie gebouwen, het Gemeentehuis, Gemeentekantoor en de Sporthal Eurohal. Hier gaat een plan van aanpak voor uitgewerkt worden en de subsidiemogelijkheden onderzocht. Dit gaat vooruitlopend op de nieuwe DMJOP's uitgevoerd worden.

Paragraaf Grondbeleid

Algemeen

Onder grondbeleid wordt verstaan het gehele instrumentarium dat de gemeente ter beschikking staat om ruimtelijke doelstellingen te realiseren. Het omvat alle strategieën van de gemeente rond het verwerven, beheren, bewerken en uitgeven van gronden. Het grondbeleid heeft grote invloed op en samenhang met de realisatie van beleidstaken zoals ruimtelijke ontwikkeling, volkshuisvesting, verkeer en vervoer, cultuur, sport en recreatie en economische structuur. Daarnaast kan het grondbeleid grote financiële gevolgen hebben. De resultaten, maar vooral de financiële risico's, zijn van belang voor de financiële positie van de gemeente. Daarom is transparantie van grondbeleid van groot belang.

In de Nota Vastgoed Gemeente Aalten, in 2014 vastgesteld door de raad, is het begrip grondbeleid omschreven als een activiteit van de lokale overheid, waarbij op een uitvoeringsgerichte wijze sturing wordt gegeven aan de ruimtelijke ordening, ten einde een goede en evenwichtige inrichting van de ruimte te verkrijgen. Hierbij kunnen ook die voorzieningen worden gerealiseerd die in de regel niet door de particuliere sector worden ontwikkeld (zoals sociale woningen, sociaal-culturele voorzieningen, openbaar vervoer en infrastructuur). Bovendien is grondbeleid een beleidsveld waar de lokale overheid doelen op kan realiseren.

Met behulp van deze nota wordt inzicht gegeven in de rol van de gemeente in het beleidsproces en worden voorstellen gedaan op welke wijze de inzet van het aan de gemeente beschikbaar gestelde instrumentarium in het beleidstraject kan worden verbeterd gericht op effectiviteit van het te voeren grondbeleid. Er wordt in het grondbeleid onderscheid gemaakt in actief en passief (faciliterend) beleid. In deze nota is het accent verschoven van actief naar passief grondbeleid. Indien bij specifieke projecten/nieuwe ontwikkelingen actief grondbeleid gewenst is, dan wordt hiertoe separaat besloten. In genoemde nota worden verder de beschikbare instrumenten beschreven die de gemeente ten dienste staan bij het voeren van een optimaal grondbeleid. Daarnaast wordt ingegaan op de organisatie van het gemeentelijk grondbeleid met betrekking tot de bestuurlijke en ambtelijke verantwoordelijkheid, op de financiële en administratieve randvoorwaarden en op het uitgiftebeleid van de aangekochte gronden.

Op 28 februari 2023 is de Regionale Woonagenda Achterhoek 2023-2030 vastgesteld. In de woonagenda zijn voor de periode 2023 tot en met 2030 de woonambities en-doelen vastgelegd. Om mede ter uitvoering van de woonagenda slagvaardig te kunnen handelen, heeft de raad in september om een permanent aan-koopkrediet ten behoeve van (strategische) aankopen van € 2,5 miljoen beschikbaar gesteld. Over de besteding hiervan wordt de raad zo spoedig mogelijk geïnformeerd. Na het informeren van de raad wordt het krediet aangevuld. Op deze wijze kan er nooit meer dan € 2,5 besteed worden zonder de instemming van de gemeenteraad.

In 2024 treedt de Omgevingswet in werking. Dit is een goed moment om het gemeentelijk grondbeleid te herzien.

> Risico's grondexploitatie

Op grond van de begrotingsvoorschriften worden de risico's jaarlijks ingeschat en wordt waar nodig per complex een voorziening ten laste van het resultaat getroffen.

Voor de gronden onderscheiden we een drietal categorieën

1. Gronden en terreinen niet in exploitatie;
2. Faciliterend grondbeleid;
3. Bouwgrond in exploitatie (BIE).

1. Gronden en terreinen niet in exploitatie

Tot deze categorie worden onder meer Westrand Aalten, Bedrijventerrein Het Broek (uitbreiding Cattier) en De Wegwijzer gerekend. Er zijn diverse ontwikkelingen ten aanzien van deze onderdelen. Daarnaast behoren tot deze categorie gronden die voorlopig niet worden ontwikkeld en die in een eerder stadium zijn geschrapt binnen bestaande complexen.

De boekwaarde op 31 december 2022 van deze categorie bedraagt € 3.657.088.

Westrand Aalten

In 2015 is met de firma J.H. Aalbers en Zoon Aalten BV een overeenkomst gesloten om tot verkoop en ontwikkeling van een deel van het voormalige plangebied Werklandschap Aalten te komen. In 2018 is in verband hiermee het bestemmingsplan Aalten Bedrijventerrein Westrand vastgesteld. De Raad van State heeft in 2019 het besluit tot vaststelling van dit bestemmingsplan vernietigd, met name als gevolg van de stikstofproblematiek.

Eind 2019 is het bestemmingsplan Aalten Bedrijventerrein Westrand opnieuw vastgesteld. Het bestemmingsplan is op het gebied van stikstof nader onderbouwd. De Raad van State heeft bij uitspraak van 21 juli 2021 het beroep van één appellant niet-ontvankelijk verklaard. De wel ontvankelijke beroepen zijn ongegrond verklaard. Hiermee zijn de besluiten onherroepelijk in werking

getreden en kan verdere uitvoering worden gegeven aan de vestiging van de firma Aalbers op de betreffende locatie.

Bij besluit van 18 juli 2023 heeft het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland een omgevingsvergunning verleend. Op het moment dat deze onherroepelijk in werking is getreden, zal de grond geleverd worden aan Aalbers.

Bedrijventerrein Het Broek (uitbreiding Cattier)

In 2019 is Bedrijventerrein Het Broek (uitbreiding Cattier) door de gemeente aangekocht. Dit terrein is verkocht aan Kaemingk BV, die op de locatie een bedrijfshal wil realiseren. Hiervoor is het nodig dat het bestemmingsplan ter plekke wordt aangepast. Met Kaemingk en diverse omwonenden is hierover gesproken. Het plan heeft, mede door de beoogde landschappelijke inpassing, draagvlak in de omgeving. Het bestemmingsplan hiervoor is op 19 april 2022 door uw raad vastgesteld. Tegen dit besluit is beroep aangetekend bij de Raad van State. Dit beroep is op het moment van schrijven nog niet inhoudelijk behandeld.

De Wegwijzer

Voor deze locatie is in 2022 een ontwikkelcompetitie opgestart. Als resultaat van deze ontwikkelcompetitie gaat Klaassen Groep BV 15 woningen realiseren in het plangebied.

Momenteel worden de plannen verder uitgewerkt. Vervolgens wordt een bestemmingsplan ten behoeve van deze ontwikkeling in procedure gebracht. Naar verwachting vindt vaststelling van het plan in de tweede helft van dit jaar plaats en kan de uitgifte daarna starten.

Voorts is op 7 juli 2020 door uw raad het Plan van Aanpak betaalbare (tijdelijke) huurwoningen kleine kernen vastgesteld. Uitvoering van dit Plan van Aanpak kan erin resulteren dat grond vanuit de 'categorie Gronden en terreinen niet in exploitatie' weer in exploitatie wordt genomen. Inmiddels zijn er Uuthuskes gerealiseerd in De Haart, De Heurne, IJzerlo en Lintel.

2. Faciliterend grondbeleid

Tot deze categorie behoren de gronden die in eigendom zijn van derden. Bij de ontwikkeling daarvan treedt de gemeente faciliterend op. De door de gemeente gemaakte kosten worden op de private partij verhaald. Afspraken hierover worden vastgelegd in een overeenkomst. In beginsel verloopt dit budgettair neutraal. Het gaat eind 2022 nog om drie projecten.

Bij de complexen vallend onder deze categorie wordt er in principe van uitgegaan dat de door de gemeente gemaakte kosten minus opbrengsten uiteindelijk minimaal gecompenseerd worden door de met de ontwikkelaars overeengekomen exploitatiebijdragen. Bij de beoordeling per complex is dan ook vastgesteld dat met betrekking tot geen enkel complex een financieel risico wordt gelopen

3. Bouwgrond in exploitatie (BIE)

Dit zijn de gronden in eigendom van de gemeente waarvoor de raad een grondexploitatiecomplex en een begroting heeft vastgesteld. Het betreft zowel woningbouw als bedrijventerreinen.

Eind 2022 zijn nog drie grondcomplexen in exploitatie. Volgens de laatste hercalculaties (van ultimo 2022) worden daarvan de volgende resultaten verwacht:

bedragen x € 1.000

Bouwgrond in exploitatie (BIE)	Uitkomst	Resultaat
Kern de Heurne herziening 2021		282 Positief
't Warmelinck		3 Positief
Kraaienboom		30 Negatief

Van alle bouwgrond in exploitatie zijn per ultimo 2022 de bestaande financiële risico's in beeld gebracht. Daar waar een negatief financieel resultaat is berekend, is een voorziening getroffen. De totale voorziening bedraagt per 31 december 2022 € 30.000.

Overige ontwikkelingen

Op het moment van schrijven vinden er onderhandelingen plaats over grondverwervingen in Lintel en IJzerlo. Dit ten behoeve van de uitbreiding van de kernen met een bescheiden aantal woningen.

Conclusie

De bedrijfsvoering en financiële administratie van de grondexploitaties is adequaat. De processen met betrekking tot het grondenbeheer zijn beschreven en de taken en bevoegdheden tussen Openbare Ruimte en Informatiebeheer zijn organisatorisch voldoende afgebakend. Per ultimo 2022 zijn van alle complexen met een kostprijsopzet de kostprijscalculaties geactualiseerd en de complexen met alle overige gronden beoordeeld, geanalyseerd en, voor zover mogelijk, geactualiseerd. Hiermee is een juist en volledig inzicht verkregen in de bestaande boekwaarde van de complexen en de toekomstige resultaten. In de door de raad vastgestelde Nota Vastgoed Gemeente Aalten vindt het grondbeleid het formele kader.

Paragraaf Verbonden partijen

Gemeenschappelijke regelingen (publiekrechtelijk)

In deze paragraaf komen de organisaties aan de orde die een publiek belang uitvoeren en waarin Aalten een financieel en een bestuurlijk belang heeft. Dat laatste door zeggenschap bij besluitvorming door stemrecht.

Gemeenschappelijke regelingen (publiekrechtelijk)

Per publiekrechtelijke regeling is de ratio van het weerstandsvermogen opgenomen. Om te beoordelen in hoeverre het weerstandsvermogen toereikend is, wordt een relatie gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie wordt uitgedrukt in een ratio, waarbij normaliter gestreefd zou moeten worden naar een ratio weerstandsvermogen van minimaal 1,0.

Ratio weerstandsvermogen			
>2	Uitstekend	0,8 – 1,0	Matig
1,4 – 2,0	Ruim voldoende	0,6 – 0,8	Onvoldoende
1,0 – 1,4	Voldoende	< 0,6	Ruim Onvoldoende

Omgevingsdienst Achterhoek (ODA), Hengelo Gelderland (Programma 1)

Doelstelling en openbaar belang	De ODA behandelt voor de partners de aanvragen voor vergunningen in het kader van het omgevingsrecht (milieudeel), toetst meldingen, houdt toezicht op en handhaaft de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo). Daarnaast adviseert de ODA gemeenten en provincie (op verzoek) bij de opstelling van beleid en bij specifieke ontwikkel- of uitvoeringsprojecten.
Partijen	Naast Aalten de gemeenten Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Lochem, Montferland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek, Winterswijk en Zutphen en de provincie Gelderland.
Actualiteit	<p>Het lijkt eindelijk te gaan gebeuren. Bij Koninklijk Besluit is de datum van 1 januari 2024 vastgesteld voor de invoering van de Omgevingswet. Daarmee gaat dit begrotingsjaar voor de ODA in het teken staan van de implementatie van de wet.</p> <p>Bij de invoering van de Omgevingswet gaan provinciale bodemtaken over naar gemeenten en dit takenpakket wordt bij de ODA belegd invoering. Op het moment van schrijven is het nog niet duidelijk of hiervoor een financiering vanuit het Rijk komt.</p> <p>Onze bijdrage aan de ODA neemt in 2024 toe tot € 636.000. Dit komt hoofzakelijk door een stijging van het uurtarief als gevolg van de hogere CAO en stijgende lasten. Daarnaast heeft de ODA de uren van een aantal normproducten herzien. Dit zorgt ervoor dat er meer uren besteed worden aan vergunningverlening.</p>

Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Bijdrage	Saldo begroting	Ratio weerstand
2023	210	1.050	611	Sluitend	1,84
2024	164	1.146	636	Sluitend	1,68

GGD Noord- en Oost-Gelderland (NOG), Warnsveld (Programma 2)

Doelstelling en openbaar belang	De GGD NOG beschermt, bewaakt en bevordert de gezondheid van de inwoners van 22 gemeenten die bij GGD NOG zijn aangesloten.
Partijen	De GGD bestaat uit 22 gemeenten uit het noorden en oosten van Gelderland.
Actualiteit	<p>Het algemeen bestuur GGD NOG heeft een Bestuursagenda voor de periode 2019 – 2023 vastgesteld. Hierin staan de belangrijkste uitgangspunten en prioriteiten (gezondere jeugd, leefomgeving, leefstijl en oud worden). In de loop van 2023 stelt het algemeen bestuur een nieuwe bestuursagenda vast voor de jaren 2023-2027. De beleidsindicatoren worden doorontwikkeld op basis van deze nieuwe Bestuursagenda. De aandacht gaat daarbij uit naar kwetsbare groepen en het verkleinen van gezondheidsverschillen. Dit past bij de doelstellingen van het Gezond en Actief Leven Akkoord.</p> <p>In onze inwonerbijdrage over 2024 (€ 559.000) zijn de meerkosten voor de Wet Open Overheid, informatieveiligheid, verdere invoering van de functiewaarderingssysteem HR21, de herwaardering van de verpleegkundigen en een verhoging voor de post onvoorziën meegenomen. Daarnaast zijn voor 2024 nog incidentele middelen voor GGD NOG Robuust opgenomen (€ 13.000). Dit is een aanpak waarin staat hoe de GGD vanaf medio 2022 beter inspeelt op de vraag van gemeenten.</p> <p>In deze begroting is nog geen rekening gehouden met het voorstel om het negatieve resultaat over 2022 ter hoogte van € 487.000 te dekken uit de algemene reserve. Hierdoor komt het weerstandsvermogen op 70% van het gewenste niveau. De huisaccountant heeft aangegeven dat dit een acceptabel risico is en verwacht dat dit de komende jaren wordt aangevuld.</p>

Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Bijdrage	Saldo begroting	Ratio weerstand
2023	2.205	2.485	534	Sluitend	0,99
2024	2.411	2.629	572	Sluitend	1

Laborijn, Doetinchem (Programma 2)

Doelstelling en openbaar belang	Laborijn ontwikkelt zich door als sociaal ontwikkelbedrijf. Langs de pijlers inkomenszekerheid en mensontwikkeling biedt zij inwoners de juiste ondersteuning naar de best passende (duurzame) plek. De opdracht aan Laborijn is oorspronkelijk sterk ingegeven vanuit een wettelijk kader (uitvoeren van de Participatiewet, de Wet Sociale Werkvoorziening en de Wet inburgering 2021). Deze verschuift steeds nadrukkelijker naar de ondersteuningsbehoefte van inwoners. Laborijn wil haar kennis, ervaring en infrastructuur dan ook graag inzetten voor alle inwoners die dergelijke ondersteuning nodig hebben. Haar opdracht tot het uitvoeren van de Sociale Werkvoorziening neemt in de komende jaren af. Sinds 2015 kent deze regeling geen instroom meer. Inwoners met deze ondersteuningsbehoefte maken inmiddels gebruik van andere regelingen in het sociaal domein.
Partijen	Naast Aalten vanuit de GR de gemeenten Doetinchem en Montferland.
Actualiteit	<p>De werkzaamheden die Laborijn voor ons uitvoert, nemen steeds meer toe. In 2022 en 2023 heeft Laborijn de uitvoering van de Wet Inburgering 2021 door middel van een dienstverleningsovereenkomst uitgevoerd. Vanaf 2024 wordt dit onderdeel van de gemeenschappelijk regeling. De financiële effecten hiervan zijn in de bijdrage meegenomen. De uitvoeringskosten zijn verder gestegen als gevolg van loon- en prijsstijgingen en niet beïnvloedbare ontwikkelingen. Onze bijdrage voor 2024 komt uit op</p> <p>€ 2.414.000. De BUIG-budgetten zijn afhankelijk van de verdeelsystematiek en de landelijke ontwikkelingen van het aantal bijstandsgerechtigden en kunnen daardoor sterk fluctueren. In deze begroting is rekening gehouden met een nihil resultaat op de BUIG.</p> <p>Vanuit de Participatiewet zien we een toename van uitkeringsgerechtigden met een activeringsprofiel (steeds meer inwoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt en vaak met complexere en meervoudige problematiek) en een afname van uitkeringsgerechtigden met een re-integratieprofiel (binnen 1 jaar aan het werk). Eén van de uitgangspunten die Laborijn zelf hanteert is dat alle inwoners met een Participatiewet-uitkering een actief traject en aanbod hebben om ontwikkeling mogelijk te maken, zeker ook bezien in het licht van de huidige arbeidsmarkt en de bredere participatie- en inclusiedachte. Bij deze doelgroep zien we echter ook steeds meer een samenloop met onze eigen sociale wetgeving (zoals inburgering, Wmo, schuldhulpverlening, inkomensondersteuning, opvoeden en opgroeien en zorg en veiligheid)</p>

hetgeen nog meer een integrale en intensievere aanpak vergt. We hebben het bij dit sociaal vraagstuk dus ook over een gezamenlijke inhoudelijke opgave (bestaanszekerheid in brede zin) voor de komende jaren.
Daarnaast staat voor 2026 realisatie van nieuwbouw in de planning.

Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Bijdrage	Saldo begroting	Ratio weerstand
2023	7.583	10.090	2.170	Sluitend	1,12
2024	7.873	9.304	2.414	Sluitend	1,15

Regio Achterhoek, Doetinchem (Programma 2)

Doelstelling en openbaar belang Zeven gemeenten in de Achterhoek werken samen met het bedrijfsleven en maatschappelijke instellingen ten behoeve van regionale ontwikkeling en belangenbehartiging.

Partijen De GR bestaat naast Aalten uit de gemeenten Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost Gelre, Oude IJsselstreek en Winterswijk.

Actualiteit Het samenwerkingsverband is echter breder dan alleen de Achterhoekse gemeenten en bestaat ook uit ondernemers, maatschappelijke organisaties en de provincie Gelderland en heeft de roepnaam Achterhoek ambassadeurs. De ambitie is om in 2030 in de Achterhoek een nog sterker bloeiende en innovatieve economie te realiseren met een kwalitatief hoogwaardige en duurzame woon- en leefomgeving.

Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Bijdrage	Saldo begroting	Ratio weerstand
2023	6.485	15.245	193	Sluitend	1
2024	6.048	15.266	202	Sluitend	1

Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland (VNOG), Apeldoorn (Programma 2)

Doelstelling en openbaar belang Iedere gemeente moet deel uitmaken van één van de 25 veiligheidsregio's. De taken van een veiligheidsregio liggen op het gebied van de voorbereiding en bestrijding van rampen en grote incidenten door de brandweer, de GHOR (geneeskundige hulp bij ongevallen en rampen), de politie en gemeente.

Partijen De VNOG bestaat uit 22 gemeenten uit het noorden en oosten van Gelderland.

Actualiteit De begroting bestaat uit vijf programma's/opgaven: Incidentbestrijding en crisisorganisaties, Zelfredzaam en risicobewust, Vakbekwaam en deskundig, Sterke informatiepositie en Gezonde bedrijfsvoering. De crisisorganisatie en informatiepositie worden de komende jaren verder verstrekt onder andere door extra structurele bijdragen van het Rijk. De VNOG werkt intensief samen met verschillende partners en bouwen aan partnerschap. Dit gebeurt zowel regionaal, interregionaal, nationaal als internationaal en met zowel de publieke- als private sector. De VNOG, de gemeente Aalten en de gemeente Bocholt trekken gezamenlijk op in het project Crossfire. Hierbij wordt een gezamenlijke brandweerlocatie als een innovatieve oplossing gezien om aanzienlijke veiligheidsvoordelen voor de grensregio te creëren.

De vorig jaar door meerdere gemeenteraden ingediende zienswijze tegen de demarcatie heeft ertoe geleid dat de extra kosten voor Aalten met € 18.000 naar beneden zijn bijgesteld. In eerdere kadernota's en begrotingen is al aangegeven dat de kapitaallasten van de VNOG dusdanig gaan stijgen, dat deze op enig moment niet meer gedekt kunnen worden door een onttrekking aan de beschikbare egaliseringsreserve. Hierdoor is een verhoging van de gemeentelijke bijdrage op termijn noodzakelijk. Deze stijging is nu voorzien voor 2026 en 2027.

Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Bijdrage	Saldo begroting	Ratio weerstand
2023	12.325	46.620	1.648	Sluitend	1,06
2024	12.691	56.608	1.754	Sluitend	1,14

Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers (ECAL), Doetinchem (Programma 3)

Doelstelling en openbaar belang Gemeenten en provincie werken samen in het ECAL, dat is ontstaan uit de samenvoeging van het Achterhoekse Archief en het Staring Instituut.

Het Erfgoedcentrum voert de wettelijke archieftaken conform Archiefwet en overige erfgoedtaken zoals documentatie, onderzoek en publieksfunctie uit.

Partijen De gemeenschappelijke regeling voert de wettelijke taken uit voor de gemeenten Aalten, Berkelland, Doetinchem, Oude IJsselstreek, Oost Gelre, Montferland, Winterswijk en Bronckhorst. Voor de niet wettelijke taken betalen Doesburg, Lochem, Zevenaar, Duiven, de provincie Gelderland en andere donateurs een bijdrage.

Actualiteit De gemeentelijke bijdrage voor de ECAL wordt in principe bepaald op basis van het aantal meters papier dat een gemeente in beheer heeft en wordt voor vier jaar vastgelegd. In de begroting 2023-2026 is deze meterprijs opnieuw vastgesteld, echter heeft de afgelopen periode uitgewezen dat de lasten dusdanig zijn gestegen. Dat heeft het DB doen besluiten de meterprijs vanaf begrotingsjaar 2024 te verhogen.

Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Bijdrage	Saldo Begroting	Ratio weerstand
2023	176	593	158	Voordelig 38	Niet bekend
2024	188	542	179	Voordelig 12	Niet bekend

Vennootschappen en coöperaties (privaatrechtelijk)

Coöperatieve Achterhoekse Groene Energie Maatschappij, Doetinchem (Programma 1)

Doelstelling en openbaar belang	<p>Het ontwikkelen van duurzaamheidsinitiatieven en energieprojecten voor burgers, bedrijven en instellingen in de Achterhoek en daarbij het geven van ondersteuning aan de ontwikkeling van energiebesparing en de ontwikkeling van duurzame energie in de Achterhoek, het verrichten van beheersactiviteiten, het geven van adviezen en het verlenen van diensten aan andere vennootschappen en ondernemingen.</p> <p>Agem gaat voor Betaalbare energiezekerheid voor iedereen in de Achterhoek. Uiterlijk in 2050 hebben alle inwoners een comfortabele en energiezuinige woon-/ en werkomgeving. Vanuit verschillende expertises werkt Agem samen als één team aan deze missie. Agem inspireert, verbindt, deelt kennis en brengt mensen in beweging.</p> <p>Met ingang van 2023 zijn een aantal organisatorische wijzigingen binnen Agem en het Energieloket doorgevoerd, met name gericht op het verzelfstandigen van de verschillende entiteiten binnen Agem. De huidige Agem Holding B.V. ontwikkelt zich door als 'Dienstenbedrijf' voor de verzelfstandigde entiteiten door faciliteiten als personeel, huisvesting, ICT, financiële en administratieve ondersteuning en kennisdeling te bieden. Daarnaast wordt een nieuwe 'vereniging' opgericht waarbij de entiteiten zich kunnen aansluiten, zodat de eenheid en de gezamenlijke visie alsnog wordt geborgd.</p> <p>De belangrijkste wijzigingen met betrekking tot het Energieloket:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De lokale energiecoöperaties hebben hun lidmaatschap bij de Agem Coöperatie opgezegd en zijn lid geworden van de nieuwe coöperatie Streekenergie. Zo bleven de gemeenten over als lid van de Agem Coöperatie, waarmee de gemeenten volledige zeggenschap over deze Coöperatie hebben. - Tussen de Coöperatie AGEM UA en Achterhoeks Energieloket BV staat nu Agem Holding B.V. Deze entiteit verzelfstandigt zich tot dienstenbedrijf en valt onder een nieuw op te richten entiteit. - Achterhoeks Energieloket BV blijft aangesloten bij de (huidige) Coöperatie AGEM UA, die een nieuwe naam zal krijgen en waarvan gemeenten na bovenstaande wijzigingen de enige aandeelhouders zijn. Daarmee is en blijft het Energieloket volledig onder verantwoordelijkheid van de gemeenten, zonder dat daarvoor een nieuwe coöperatie of entiteit hoeft te worden opgericht. De wens van de gemeenten om dichterbij te staan en grotere betrokkenheid is hiermee ingevuld.
Partijen	Naast Aalten zijn de gemeenten Berkelland, Doetinchem, Oude IJsselstreek, Oost Gelre, Montferland, Winterswijk en Bronckhorst lid.
Financieel	Vanaf 2017 is de Agem financieel zelfstandig en ontvangt geen jaarlijkse bijdrage van de gemeente. Wel staat de gemeente borg voor de nakoming van de verplichtingen uit hoofde van een financieringsovereenkomst met de BNG. De maximale borgstelling bedraagt € 56.000 te vermeerderen met boeten, rente en kosten.

Leisurelands B.V., Arnhem (Programma 1)

Doelstelling en openbaar belang	Bedrijfsmatig en duurzaam aanbieden van vrijetijdsbesteding voor een breed publiek. Dit doen door middel van grondgebonden recreatievoorzieningen met groen als decor. Daartoe voor zichzelf en anderen grondgebonden exploitaties doen. Daarmee direct en indirect een bijdrage leveren aan de leefbaarheid en vrijetijdsbesteding in de regio waar zij actief is.
Partijen	Aandeelhouders de aan het regionaal portefeuillehoudersoverleg Vrijetijdseconomie deelnemende gemeenten (Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Lochem, Oost Gelre, Oude IJsselstreek, Winterswijk) Door samen op te trekken tijdens de AVA's is het mogelijk om, indien nodig, een duidelijk en collectief signaal af te geven. Per april 2023 hebben voornoemde Achterhoekse gemeenten daarom de gemeente Berkelland gemachtigd om mede namens hen in de AVA's op te treden.
Financieel	Aalten ontvangt geen dividenduitkering. Een besluit over het al dan niet afstoten van aandelen is nog niet genomen.

ROVA, Zwolle (Programma 1)

Doelstelling en openbaar belang	ROVA is de afvaladvies-, regie- en verwijderingsorganisatie van 23 gemeenten. ROVA zet zich in voor een schonere en duurzame leefomgeving.
Partijen	ROVA werkt voor 23 aandeelhoudende gemeenten.
Financieel	Begroet is een jaarlijkse dividendopbrengst van € 106.000. Werkelijk ontvangen in 2022 € 104.000 en in 2023 € 75.000.

EUREGIO, Gronau (D) (Programma 2)

Doelstelling en openbaar belang	De EUREGIO is actief in de opbouw en versterking van de structuren en de grensoverschrijdende samenwerking in het Nederlands-Duitse grensgebied.
Partijen	De in 1958 opgerichte EUREGIO telt 104 Duitse en 24 Nederlandse lidgemeenten, vijf Landkreisen en twee waterschappen.
Financieel	Per inwoner is in 2023, net als in de jaren daarvoor € 0,29 bijgedragen (€ 7.859). Dit tarief wordt elk jaar vastgesteld in de ledenvergadering, voor 2024 is dat nog niet bekend.

BNG Bank, Den Haag (Programma 3)

Doelstelling en openbaar belang	Deze bank is van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De BNG is een betrokken partner voor een duurzamer Nederland en stelt de publieke sector in staat maatschappelijke doelstellingen te bereiken.
Partijen	De Nederlandse Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap.

Financieel Begroot is een structurele jaarlijkse dividendopbrengst van € 37.000. Werkelijk ontvangen in 2022 € 44.000 en in 2023 € 48.000.

NV Alliander, Arnhem (Programma 3)

Doelstelling en openbaar belang Netwerkbedrijf Alliander is verantwoordelijk voor een groot deel van de energieleidingen in Nederland. Kernactiviteiten zijn het aansluiten van klanten op de energienetwerken en het distribueren van gas en elektriciteit. Deze taken zijn wettelijk bepaald gezien het belang van een betrouwbare aanvoer van energie.

Partijen De grootste aandeelhouders zijn de provincies Gelderland, Friesland en Noord-Holland en de gemeente Amsterdam: zij hebben gezamenlijk driekwart van de aandelen in bezit. Het overige deel is in bezit van 70 andere gemeentelijke aandeelhouders.

Financieel Begroot is een structurele jaarlijkse dividendopbrengst van € 269.000. Werkelijk ontvangen in 2022 € 290.000 en in 2023 € 236.000.

Vanwege alle investeringen die Alliander op zich af ziet komen, is er in 2021 door de aandeelhouders 600 miljoen euro bijeengebracht. De Aaltense bijdrage hierin bedraagt € 1.736.366 dat in de vorm van een aandeelhouderslening in 2021 is verstrekt.

Vitens, Utrecht (Programma 3)

Doelstelling en openbaar belang Vitens is het grootste drinkwaterbedrijf van Nederland en levert drinkwater aan circa 5,7 miljoen klanten. De verantwoordelijkheid van Vitens is een gezonde en duurzame samenleving met zorg voor de bescherming van natuur en milieu.

Partijen 97 aandeelhouders bestaande uit gemeenten en provincies.

Financieel De afgelopen jaren heeft Vitens geen dividend uitgekeerd. Daarom is er ook geen dividendopbrengst in deze begroting verwerkt.

Paragraaf Wet Open Overheid

Wet Open Overheid

Wet Open Overheid: Overheidsinformatie

Voor iedereen toegankelijk

Vanaf 1 mei 2022 geldt in Nederland de nieuwe Wet open overheid (Woo). De wet geeft iedereen het recht op toegang tot publieke informatie en draagt zo bij aan de verandering naar een meer open en transparante overheid. Evenals in de voorganger, de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) is in de Woo ook de mogelijkheid opgenomen om specifieke informatie bij overheden, waaronder dus de gemeente, op te vragen. Inhoudelijk verandert er wat dit betreft niet zo veel. De termijn waarin de overheid een verzoek om informatie moet afhandelen wordt wel korter. Informatie kan zowel in mondelinge alsook in schriftelijke vorm worden opgemaakt. Voor deze laatste variant is op de gemeentelijke website een specifieke-formulier opgenomen.

In de Woo is daarnaast echter vastgelegd dat overheden en semi-overheden, veel meer dan nu gebeurt, uit zichzelf informatie actief openbaar moeten gaan maken. Informatie moet bovendien voor iedereen toegankelijker en beter vindbaar worden. Daarom bepaalt de Woo dat alle overheidsinformatie op één centrale plek gepubliceerd moet gaan worden.

In de Woo worden elf categorieën informatie opgesomd die actieve openbaarmaking betreffen. Om deze 'actieve openbaarmaking' structureel en duurzaam te kunnen organiseren is het ook van belang dat de in-formatiehuishouding van overheden op orde is. De Woo bepaalt daarom eveneens dat de openbaar gemaakte digitale informatie goed vindbaar moet zijn en toegankelijk voor een breed publiek.

Gefaseerde invoering

De Wet geldt vanaf 1 mei 2022, maar de algemene verplichting tot actieve openbaarmaking van bepaalde categorieën overheidsinformatie wordt over een periode van 8 jaar gefaseerd ingevoerd. Overheidsinstanties hebben tijd nodig om hun werkprocessen en computerprogrammatuur aan te passen aan de actieve openbaarmaking. Uit het oogpunt van privacy heeft actieve openbaarmaking bijvoorbeeld grote consequenties. Elk document dat de gemeente openbaar maakt moet op privacygevoelige informatie worden gecontroleerd en privacygevoelige informatie die niet van belang is voor het doel van de openbaarmaking moet onleesbaar worden gemaakt.

Bijlagen

Geprognosticeerde balans

Om de ontwikkeling van de belangrijkste activa en passiva inzichtelijk te maken, wordt in de begroting een meerjarige geprognosticeerde balans voorgeschreven. Deze meerjarige geprognosticeerde balans geeft inzicht om een oordeel te vormen over de gezondheid van de financiële positie van de gemeente en de ontwikkelingsrichting ervan. De balans per 31 december 2022 is op basis van werkelijke cijfers.

	bedragen x € 1.000					
Activa	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
(Im) Materiële vaste activa	46.887	55.041	61.185	63.885	64.694	64.253
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	1.358	2.358	2.358	2.358	2.358	2.358
Financiële vaste activa: Leningen	9.509	9.393	9.277	9.165	9.056	8.948
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	206	206	206	206	206	206
Totaal Vaste Activa	57.960	66.998	73.026	75.614	76.314	75.765
Voorraden: Onderhanden werk & Overige grond- en hulpstoffen	387	-396	-290	-292	-295	-298
Voorraden: Gereed product en handelsgoederen & vooruitbetalingen	0	0	0	0	0	0
Uitzettingen <1 jaar	3.451	2.200	2.100	2.000	1.900	1.800
Liquide middelen	1.046	500	500	500	500	500
Overlopende activa	7.347	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Totaal Vlottende Activa	12.231	7.304	7.310	7.208	7.105	7.002
Totaal Activa	70.191	74.302	80.336	82.822	83.419	82.767
Passiva	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Eigen vermogen	25.790	18.965	19.075	19.675	16.050	11.175
Voorzieningen	5.906	5.726	5.161	4.714	4.271	3.812
Vaste schuld	28.070	30.068	32.780	34.025	36.529	37.567
Totaal Vaste Passiva	59.766	54.759	57.016	58.414	56.850	52.554
Vlottende schuld	3.023	3.000	2.752	2.500	2.250	2.000
Overlopende passiva	7.402	16.543	20.568	21.908	24.319	28.213
Totaal Vlottende Passiva	10.425	19.543	23.320	24.408	26.569	30.213
Totaal Passiva	70.191	74.302	80.336	82.822	83.419	82.767

Overzicht meerjarig EMU-saldo

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven van de overheid op transactiebasis in een bepaalde periode. Het EMU-saldo is daarmee een indicatie voor de ontwikkeling van de liquiditeits- en financiële positie van de gemeente.

Omschrijving	T-1	T	T+1
	2023	2024	2025
	x € 1000,-	x € 1000,-	x € 1000,-
	Volgens realisatie tot en met juli 2023	Volgens begroting 2024	Volgens meerjarenbegroting in begroting 2024
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-6.825	110	600
2 Mutatie (im)materiële vaste activa	8.154	6.144	2.700
3 Mutatie voorzieningen	-180	-565	-448
4 Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-783	106	-2
5 Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	0	0	0
Berekend EMU-saldo	-14.376	-6.705	-2.546

Meerjarenoverzicht, overzicht van baten, lasten en resultaat

In de afzonderlijke programma's zijn de werkelijke cijfers 2022, raming na wijziging 2023 en raming 2024-2027 met de bijbehorende toelichtingen opgenomen. De namen van de taakvelden zijn opgenomen conform BBV.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2022	Raming na wijziging 2023	Primitieve begroting 2024	Primitieve begroting 2025	Primitieve begroting 2026	Primitieve begroting 2027
Baten						
Bestuur	-716	-52	-47	-47	-47	-47
Burgerzaken	-300	-273	-398	-420	-505	-526
Beheer overige gebouwen en gronden	-628	-295	-285	-285	-285	-285
Overhead	-295	-175	-123	-123	-123	-123
Treasury	-610	-555	-572	-570	-568	-567
OZB woningen	-3.565	-3.585	-3.959	-3.959	-3.959	-3.959
OZB niet-woningen	-1.698	-1.742	-1.712	-1.712	-1.712	-1.712
Belastingen overig	-228	-185	-156	-108	-54	-54
Algemene uitkering en overige uitk.GF	-55.679	-54.891	-59.586	-60.685	-55.731	-54.761
Overige baten en lasten	-13	-2.191	0	0	-3.746	-4.855
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	-21	-1	-2	-2	-2	-2
Openbare orde en veiligheid	-38	-19	-20	-20	-20	-20
Verkeer en vervoer	-121	-94	-100	-100	-100	-100
Parkeren	-8	-9	-1	-1	-1	-1
Openbaar vervoer	-60	-140	0	0	0	0
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-180	0	0	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-32	-35	-37	-37	-37	-37
Economische promotie	-225	-229	-246	-262	-262	-262
Onderwijshuisvesting	-21	-24	-35	-35	-35	-35
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-459	-875	-337	-337	-337	-337
Sportbeleid en activering	-60	-26	-22	-22	-17	0
Sportaccommodaties	-453	-279	-228	-228	-228	-228
Cultuurpresentatie-productie-particip.	-6	-304	0	0	0	0
Musea	-12	-12	-11	-10	-9	-8
Cultureel erfgoed	-33	-73	-13	-13	-13	-13
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-88	-107	-74	-74	-74	-74
Samenkracht en burgerparticipatie	-796	-175	-1.032	-1.039	-987	-697
Toegang eerstelijnsvoorziening	-62	-60	-39	-42	-46	-23
Inkomensregelingen	-4.340	-4.441	-5.044	-5.213	-5.321	-5.425
Arbeidsparticipatie	-5	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	-38	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening 18+LEEG IN 2023	-246	0	0	0	0	0
671a Hulp bij het huishouden (Wmo)	0	-255	-250	-97	-445	-445
Geëscaleerde zorg 18+LEEG IN 2023	-92	0	0	0	0	0
Volksgesondheid	0	-40	-128	-128	-68	0
Riolering	-2.024	-2.036	-2.226	-2.275	-2.304	-2.320
Afval	-1.980	-2.022	-2.051	-2.051	-2.051	-2.051
Milieubeheer	-105	-909	-747	-513	-3	-3
Begraafplaatsen en crematoria	-262	-302	-320	-320	-320	-320
Ruimte en leefomgeving	-220	-638	-57	-57	-57	-57

Exploitatie	Realisatie 2022	Raming na wijziging 2023	Primitieve begroting 2024	Primitieve begroting 2025	Primitieve begroting 2026	Primitieve begroting 2027
Grondexploitatie (niet-bedrijven terrein)	-749	-117	-29	-33	-33	-33
Wonen en bouwen	-580	-462	-175	-175	-175	-175
Totaal Baten	-77.048	-77.629	-80.060	-80.991	-79.673	-79.552
Lasten						
Bestuur	1.839	2.935	2.175	2.175	2.195	2.116
Burgerzaken	689	710	872	851	907	956
Beheer overige gebouwen en gronden	439	451	712	531	518	562
Overhead	9.931	10.044	10.639	10.560	10.498	10.575
Treasury	228	272	305	590	774	886
OZB woningen	220	285	270	270	270	270
OZB niet-woningen	125	134	165	165	165	165
Belastingen overig	102	119	105	105	105	105
Algemene uitkering en overige uitk.GF	5	5	5	5	5	5
Overige baten en lasten	845	1.233	612	909	874	924
Vennootschapsbelasting (Vpb)	0	11	11	11	11	11
Crisisbeheersing en brandweer	1.945	2.070	2.211	2.172	2.265	2.370
Openbare orde en veiligheid	624	694	833	833	832	832
Verkeer en vervoer	2.886	3.089	3.523	3.640	3.756	3.788
Parkeren	11	13	39	39	39	39
Openbaar vervoer	87	213	19	19	19	19
Economische ontwikkeling	18	111	33	33	33	33
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	179	0	0	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	48	59	63	63	64	63
Economische promotie	221	213	223	223	223	223
Openbaar basisonderwijs	12	13	8	8	8	8
Onderwijshuisvesting	1.325	1.261	981	1.126	1.118	1.113
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.408	1.871	1.393	1.393	1.393	1.393
Sportbeleid en activering	153	162	169	154	149	132
Sportaccommodaties	1.508	1.659	1.735	2.014	1.752	1.738
Cultuurpresentatie-productie-particip.	259	559	307	284	289	289
Musea	310	334	361	360	359	358
Cultureel erfgoed	125	174	136	125	130	131
Media	582	570	589	570	570	570
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.686	1.839	1.722	1.708	1.712	1.712
Samenkracht en burgerparticipatie	3.545	4.479	4.601	4.557	4.478	4.188
Toegang eerstelijnsvoorziening	886	1.172	2.321	2.321	2.316	2.316
Inkomensregelingen	9.439	9.822	9.017	9.292	9.279	9.453
Begeleide participa.WSW en Beschut werk	9.354	6.063	6.543	6.284	5.922	5.718
Arbeidsparticipatie	523	508	509	525	542	551
Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	971	1.051	1.161	1.131	1.131	1.131
Maatwerkdienstverlening 18+LEEG IN 2023	3.976	0	0	0	0	0

Exploitatie	Realisatie 2022	Raming na wijziging 2023	Primitieve begroting 2024	Primitieve begroting 2025	Primitieve begroting 2026	Primitieve begroting 2027
671a Hulp bij het huishouden (Wmo)	0	3.782	4.191	4.191	4.191	4.191
671b Begeleiding (Wmo)	0	3.646	3.736	3.736	3.736	3.736
671c Dagbesteding (Wmo)	0	146	27	27	27	27
671d Overige maatwerkarrangementen (Wmo)	0	29	5	5	5	5
Maatwerkdienstverlening 18-LEEG IN 2023	6.915	0	0	0	0	0
672a Jeugdhulp begeleiding	0	3.379	2.572	2.572	2.572	2.572
672b Jeugdhulp behandeling	0	1.878	254	254	254	254
672c Jeugdhulp dagbesteding	0	180	116	116	116	116
672d Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	24	0	0	0	0
673a Pleegzorg	0	314	231	231	231	231
673b Gezinsgericht	0	14	0	0	0	0
673c Jeugdhulp met verblijf overig	0	2.070	1.802	1.802	1.802	1.802
674a Jeugdbehandeling GGZ zonder verblijf	0	49	1.842	1.842	1.842	1.842
674b Jeugdhulp crisisLTAGGZ-verblijf	0	211	291	291	291	291
674c Gesloten plaatsing 23	0	6	1.216	1.216	1.216	1.216
Geëscaleerde zorg 18+ LEEG IN 2023	72	0	0	0	0	0
681a Beschermd wonen (Wmo)	0	156	0	0	0	0
681b Maatschappelijke en vrouwenopvang Wmo	0	5	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg 18-LEEG IN 2023	1.357	0	0	0	0	0
682a Jeugdbescherming 23	0	440	433	433	433	433
682b Jeugdreclassering 23	0	49	32	32	32	32
Volksgesondheid	1.075	1.224	1.321	1.337	1.287	1.239
Riolering	1.605	1.550	1.680	1.728	1.757	1.773
Afval	1.612	1.627	1.655	1.655	1.655	1.655
Milieubeheer	1.219	2.941	1.637	1.479	969	969
Begraafplaatsen en crematoria	253	277	292	287	290	299
Ruimte en leefomgeving	916	2.537	1.100	1.087	1.087	1.087
Grondexploitatie (niet-bedrijven terrein)	807	41	17	21	21	21
Wonen en bouwen	1.057	1.490	1.138	1.038	1.037	1.036
Totaal Lasten	73.391	82.264	79.956	80.428	79.552	79.572
Onttrekkingen						
Mutaties reserves	-2.010	-5.785	-709	-803	-494	-680
Storting						
Mutaties reserves	4.285	1.150	812	1.366	615	660
Resultaat van de rek. van baten en Ist.	1.378	0	0	0	0	0
Totaal Storting	5.663	1.150	812	1.366	615	660
Gerealiseerd resultaat	-4	0	0	0	0	0

Overzicht van baten en lasten, ingedeeld naar taakvelden

Hieronder staan de werkelijke cijfers 2022, raming na wijziging 2023 en raming 2024-2027 uitgesplitst per taakveld conform het BBV.

0. Bestuur en ondersteuning

Bedragen x €1.000

0. Bestuur en ondersteuning	Realisatie 2022	Raming na wijziging 2023	Primitieve begroting 2024	Primitieve begroting 2025	Primitieve begroting 2026	Primitieve begroting 2027
Baten						
Bestuur	-716	-52	-47	-47	-47	-47
Burgerzaken	-300	-273	-398	-420	-505	-526
Beheer overige gebouwen en gronden	-628	-295	-285	-285	-285	-285
Overhead	-295	-175	-123	-123	-123	-123
Treasury	-610	-555	-572	-570	-568	-567
OZB woningen	-3.565	-3.585	-3.959	-3.959	-3.959	-3.959
OZB niet-woningen	-1.698	-1.742	-1.712	-1.712	-1.712	-1.712
Belastingen overig	-228	-185	-156	-108	-54	-54
Algemene uitkering en overige uitk.GF	-55.679	-54.891	-59.586	-60.685	-55.731	-54.761
Overige baten en lasten	-13	-2.191	0	0	-3.746	-4.855
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Totaal Baten	-63.730	-63.944	-66.838	-67.909	-66.732	-66.890
Lasten						
Bestuur	1.839	2.935	2.175	2.175	2.195	2.116
Burgerzaken	689	710	872	851	907	956
Beheer overige gebouwen en gronden	439	451	712	531	518	562
Overhead	9.931	10.044	10.639	10.560	10.498	10.575
Treasury	228	272	305	590	774	886
OZB woningen	220	285	270	270	270	270
OZB niet-woningen	125	134	165	165	165	165
Belastingen overig	102	119	105	105	105	105
Algemene uitkering en overige uitk.GF	5	5	5	5	5	5
Overige baten en lasten	845	1.233	612	909	874	924
Vennootschapsbelasting (Vpb)	0	11	11	11	11	11
Totaal Lasten	14.422	16.199	15.872	16.174	16.324	16.577
Onttrekkingen						
Mutaties reserves	-2.010	-5.785	-709	-803	-494	-680
Stortingen						
Mutaties reserves	4.285	1.150	812	1.366	615	660
Resultaat van de rek. van baten en lst.	1.378	0	0	0	0	0
Totaal Stortingen	5.663	1.150	812	1.366	615	660
Totaal 0. Bestuur en ondersteuning	-45.656	-52.380	-50.863	-51.173	-50.287	-50.332

1. Veiligheid

Bedragen x €1.000

1. Veiligheid	Realisatie 2022	Raming na wijziging 2023	Primitieve begroting 2024	Primitieve begroting 2025	Primitieve begroting 2026	Primitieve begroting 2027
Baten						
Crisisbeheersing en brandweer	-21	-1	-2	-2	-2	-2
Openbare orde en veiligheid	-38	-19	-20	-20	-20	-20
Totaal Baten	-59	-20	-21	-21	-21	-21
Lasten						
Crisisbeheersing en brandweer	1.945	2.070	2.211	2.172	2.265	2.370
Openbare orde en veiligheid	624	694	833	833	832	832
Totaal Lasten	2.569	2.764	3.044	3.005	3.097	3.202
Totaal 1. Veiligheid	2.510	2.743	3.022	2.984	3.076	3.180

2. Verkeer, vervoer en waterstaat

Bedragen x €1.000

2. Verkeer, vervoer en waterstaat	Realisatie 2022	Raming na wijziging 2023	Primitieve begroting 2024	Primitieve begroting 2025	Primitieve begroting 2026	Primitieve begroting 2027
Baten						
Verkeer en vervoer	-121	-94	-100	-100	-100	-100
Parkeren	-8	-9	-1	-1	-1	-1
Openbaar vervoer	-60	-140	0	0	0	0
Totaal Baten	-189	-244	-100	-100	-100	-100
Lasten						
Verkeer en vervoer	2.886	3.089	3.523	3.640	3.756	3.788
Parkeren	11	13	39	39	39	39
Openbaar vervoer	87	213	19	19	19	19
Totaal Lasten	2.984	3.316	3.581	3.697	3.813	3.845
Totaal 2. Verkeer, vervoer en waterstaat	2.795	3.072	3.480	3.597	3.713	3.745

3. Economie

Bedragen x €1.000

3. Economie	Realisatie 2022	Raming na wijziging 2023	Primitieve begroting 2024	Primitieve begroting 2025	Primitieve begroting 2026	Primitieve begroting 2027
Baten						
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-180	0	0	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-32	-35	-37	-37	-37	-37
Economische promotie	-225	-229	-246	-262	-262	-262
Totaal Baten	-437	-264	-283	-298	-298	-298
Lasten						
Economische ontwikkeling	18	111	33	33	33	33
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	179	0	0	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	48	59	63	63	64	63
Economische promotie	221	213	223	223	223	223
Totaal Lasten	467	384	320	320	321	320
Totaal 3. Economie	30	120	37	22	22	22

4. Onderwijs

Bedragen x €1.000

4. Onderwijs	Realisatie 2022	Raming na wijziging 2023	Primitieve begroting 2024	Primitieve begroting 2025	Primitieve begroting 2026	Primitieve begroting 2027
Baten						
Onderwijshuisvesting	-21	-24	-35	-35	-35	-35
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-459	-875	-337	-337	-337	-337
Totaal Baten	-481	-899	-372	-372	-372	-372
Lasten						
Openbaar basisonderwijs	12	13	8	8	8	8
Onderwijshuisvesting	1.325	1.261	981	1.126	1.118	1.113
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.408	1.871	1.393	1.393	1.393	1.393
Totaal Lasten	2.745	3.144	2.382	2.527	2.519	2.514
Totaal 4. Onderwijs	2.264	2.245	2.010	2.155	2.147	2.142

5. Sport, cultuur en recreatie

Bedragen x €1.000

5. Sport, cultuur en recreatie	Realisatie 2022	Raming na wijziging 2023	Primitieve begroting 2024	Primitieve begroting 2025	Primitieve begroting 2026	Primitieve begroting 2027
Baten						
Sportbeleid en activering	-60	-26	-22	-22	-17	0
Sportaccommodaties	-453	-279	-228	-228	-228	-228
Cultuurpresentatie-productie-particip.	-6	-304	0	0	0	0
Musea	-12	-12	-11	-10	-9	-8
Cultureel erfgoed	-33	-73	-13	-13	-13	-13
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-88	-107	-74	-74	-74	-74
Totaal Baten	-653	-801	-347	-346	-341	-323
Lasten						
Sportbeleid en activering	153	162	169	154	149	132
Sportaccommodaties	1.508	1.659	1.735	2.014	1.752	1.738
Cultuurpresentatie-productie-particip.	259	559	307	284	289	289
Musea	310	334	361	360	359	358
Cultureel erfgoed	125	174	136	125	130	131
Media	582	570	589	570	570	570
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.686	1.839	1.722	1.708	1.712	1.712
Totaal Lasten	4.623	5.297	5.018	5.215	4.960	4.931
Totaal 5. Sport, cultuur en recreatie	3.970	4.497	4.671	4.869	4.619	4.608

6. Sociaal domein

Bedragen x €1.000

6. Sociaal domein	Realisatie 2022	Raming na wijziging 2023	Primitieve begroting 2024	Primitieve begroting 2025	Primitieve begroting 2026	Primitieve begroting 2027
Baten						
Samenkracht en burgerparticipatie	-796	-175	-1.032	-1.039	-987	-697
Toegang eerstelijnsvoorziening	-62	-60	-39	-42	-46	-23
Inkomensregelingen	-4.340	-4.441	-5.044	-5.213	-5.321	-5.425
Arbeidsparticipatie	-5	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	-38	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening 18+LEEG IN 2023	-246	0	0	0	0	0
671a Hulp bij het huishouden (Wmo)	0	-255	-250	-97	-445	-445
Geëscaleerde zorg 18+ LEEG IN 2023	-92	0	0	0	0	0
Totaal Baten	-5.579	-4.931	-6.364	-6.391	-6.798	-6.589
Lasten						
Samenkracht en burgerparticipatie	3.545	4.479	4.601	4.557	4.478	4.188
Toegang eerstelijnsvoorziening	886	1.172	2.321	2.321	2.316	2.316
Inkomensregelingen	9.439	9.822	9.017	9.292	9.279	9.453
Begeleide participa.WSW en Beschut werk	9.354	6.063	6.543	6.284	5.922	5.718
Arbeidsparticipatie	523	508	509	525	542	551
Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	971	1.051	1.161	1.131	1.131	1.131
Maatwerkdienstverlening 18+LEEG IN 2023	3.976	0	0	0	0	0
671a Hulp bij het huishouden (Wmo)	0	3.782	4.191	4.191	4.191	4.191
671b Begeleiding (Wmo)	0	3.646	3.736	3.736	3.736	3.736
671c Dagbesteding (Wmo)	0	146	27	27	27	27
671d Overige maatwerkarrangementen (Wmo)	0	29	5	5	5	5
Maatwerkdienstverlening 18-LEEG IN 2023	6.915	0	0	0	0	0
672a Jeugdhulp begeleiding	0	3.379	2.572	2.572	2.572	2.572
672b Jeugdhulp behandeling	0	1.878	254	254	254	254
672c Jeugdhulp dagbesteding	0	180	116	116	116	116
672d Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	24	0	0	0	0
673a Pleegzorg	0	314	231	231	231	231
673b Gezinsgericht	0	14	0	0	0	0
673c Jeugdhulp met verblijf overig	0	2.070	1.802	1.802	1.802	1.802
674a Jeugdbehandeling GGZ zonder verblijf	0	49	1.842	1.842	1.842	1.842
674b Jeugdhulp crisisLTAGGZ-verblijf	0	211	291	291	291	291
674c Gesloten plaatsing 23	0	6	1.216	1.216	1.216	1.216
Geëscaleerde zorg 18+ LEEG IN 2023	72	0	0	0	0	0
681a Beschermd wonen (Wmo)	0	156	0	0	0	0

6. Sociaal domein	Realisatie 2022	Raming na wijziging 2023	Primitieve begroting 2024	Primitieve begroting 2025	Primitieve begroting 2026	Primitieve begroting 2027
681b Maatschappelijke en vrouwenopvang Wmo	0	5	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg 18-LEEG IN 2023	1.357	0	0	0	0	0
682a Jeugdbescherming 23	0	440	433	433	433	433
682b Jeugdreclassering 23	0	49	32	32	32	32
Totaal Lasten	37.038	39.473	40.899	40.858	40.416	40.105
Totaal 6. Sociaal domein	31.459	34.542	34.534	34.467	33.617	33.515

7. Volksgezondheid en milieu

Bedragen x €1.000

7. Volksgezondheid en milieu	Realisatie 2022	Raming na wijziging 2023	Primitieve begroting 2024	Primitieve begroting 2025	Primitieve begroting 2026	Primitieve begroting 2027
Baten						
Volksgezondheid	0	-40	-128	-128	-68	0
Riolering	-2.024	-2.036	-2.226	-2.275	-2.304	-2.320
Afval	-1.980	-2.022	-2.051	-2.051	-2.051	-2.051
Milieubeheer	-105	-909	-747	-513	-3	-3
Begraafplaatsen en crematoria	-262	-302	-320	-320	-320	-320
Totaal Baten	-4.371	-5.309	-5.472	-5.287	-4.745	-4.694
Lasten						
Volksgezondheid	1.075	1.224	1.321	1.337	1.287	1.239
Riolering	1.605	1.550	1.680	1.728	1.757	1.773
Afval	1.612	1.627	1.655	1.655	1.655	1.655
Milieubeheer	1.219	2.941	1.637	1.479	969	969
Begraafplaatsen en crematoria	253	277	292	287	290	299
Totaal Lasten	5.764	7.619	6.585	6.486	5.957	5.934
Totaal 7. Volksgezondheid en milieu	1.393	2.310	1.113	1.199	1.212	1.241

8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Bedragen x €1.000

8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	Realisatie 2022	Raming na wijziging 2023	Primitieve begroting 2024	Primitieve begroting 2025	Primitieve begroting 2026	Primitieve begroting 2027
Baten						
Ruimte en leefomgeving	-220	-638	-57	-57	-57	-57
Grondexploitatie (niet-bedrijven terrein)	-749	-117	-29	-33	-33	-33
Wonen en bouwen	-580	-462	-175	-175	-175	-175
Totaal Baten	-1.549	-1.217	-261	-265	-265	-265
Lasten						
Ruimte en leefomgeving	916	2.537	1.100	1.087	1.087	1.087
Grondexploitatie (niet-bedrijven terrein)	807	41	17	21	21	21
Wonen en bouwen	1.057	1.490	1.138	1.038	1.037	1.036
Totaal Lasten	2.779	4.068	2.255	2.146	2.145	2.144
Totaal 8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	1.231	2.850	1.995	1.881	1.880	1.880

Investeringschema

bedragen x € 1.000

	Investerin	Kapitaallaste	Investerin	Kapitaallaste	Investerin	Kapitaallaste	Investerin	Kapitaallaste
	g	n	g	n	g	n	g	n
	2024	2024	2025	2025	2026	2026	2027	2027
Aaltenseweg	475	53		58		57		57
Acaciastraat	216	7		9		9		9
Beggelderdijk			472	15		20		20
Bleekwal							301	10
Bredevoortsestraatweg	1.116	44		55		55		55
Burgemeester Scheperstraat					254	8		11
Burgemeester van Kluyvestraat					578	19		25
Centrumvisie Dinxperlo	5.175	179	2.065	308		327		324
Dennenoord					249	7		10
Derde Broekdijk	160	3		4		4		4
Europastraat Roseveltstraat	1.092	67		78		78		77
Goudenregenplein					323	10		14
Helmkamp Menisstraat							447	14
Het Grotenhuis					438	14		19
Hoge Veld Aalten			1.356	44		58		58
Jacob Catsstraat							174	5
Keminkswede			138	5		7		7
Ludgerstraat			260	8		11		11
Magnoliaplein					188	6		8
Materieel	250	25	250	52	250	80	250	106
Meidoornstraat					326	11		14
Nijverheidsweg					381	13		16
Oosterkerkstraat					401	13		18
Openbare verlichting	47	2	47	4	47	6	47	8
Prunusstraat	206	7		9		9		9
Roelvinkstraat							826	32
Skatebaan (vervanging)	33	1		2		2		2
Spinkatstraat					279	8		12
Staringstraat							334	10
Tubantenstraat			906	29		38		38
Vondelstraat, Staringstraat							156	6
Totale investeringen	8.770	388	5.494	680	3.714	870	2.535	1.009

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten van een gemeente waarvoor geen specifiek bestedingsdoel is bepaald. Dat betekent dat de gemeente deze 'vrij' kan besteden.

bedragen x € 1.000

	Werkelijk 2022	Raming na wijziging 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Algemene lokale heffingen	5.261	5.181	5.499	5.467	5.414	5.414
Algemene uitkering	55.679	54.891	59.586	60.685	55.731	54.671
Dividend	438	412	412	412	412	412
Saldo financieringsfunctie	56	129	144	432	648	731
Totaal	-54.583	-55.113	-59.802	-60.182	-61.408	-56.574

bedragen x € 1.000

Dividenden	Werkelijk 2022	Raming na wijziging 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Alliander	290	269	269	269	269	269
BNG	44	37	37	37	37	37
ROVA	104	106	106	106	106	106
	438	412	412	412	412	412

Overzicht reserves en voorzieningen

Reserves

bedragen x € 1.000

	01.01. 2024	Mutaties 2024	01.01. 2025	Mutaties 2025	01.01. 2026	Mutaties 2026	01.01. 2027	Mutaties 2027	01.01. 2028
Algemene reserve	11.623		7 11.630		788 12.418		-3.746 8.672		-4.855 3.817
Overige reserves:									
Wegenonderhoud	126	15	141	65	206	65	271	65	336
Onderhoud gemeentelijke gebouwen	1.160	-149	1.011	-293	718	16	734	-155	579
Huisvesting onderwijs	4.522	125	4.647	-5	4.642	15	4.657	85	4.742
Bodemsanering	25	0	25	0	25	0	25	0	25
Formatie en organisatie	205	112	317	45	362	25	387	-15	372
Reserve inkoop zorg	1.304	0	1.304	0	1.304	0	1.304	0	1.304
Totaal overige reserves	7.342	103	7.445	-188	7.257	121	7.378	-20	7.358
Totaal reserves	18.965		110 19.075		600 19.675		-3.625 16.050		-4.875 11.175

Toelichting reserves

Algemene reserve

De opgenomen mutaties voor de jaren 2024-2027 betreft hoofdzakelijk de verwachte begrotingssaldo's.

Oorspronkelijk was in de begroting 2023 besloten om de algemene reserve te versterken in 2023 t/m 2025 met oog op het ravijnjaar 2026. In deze begroting blijkt dat er in 2024 en 2025 momenteel onvoldoende financiële ruimte is om de algemene reserve dusdanig te voeden. Om die reden draaien we het versterken van de algemene reserve gedeeltelijk terug. In 2024 wordt de volledig versterking van € 500.000 teruggedraaid. In 2025 wordt deze met € 1.050.000 verlaagd. Daarmee wordt de reserve in 2025 nog versterkt met € 750.000.

Reserve wegenonderhoud

Het saldo van deze reserve is gerelateerd aan de onderhoudsplannen. Jaarlijks wordt € 290.000 aan deze reserve toegevoegd en worden de werkelijke kosten voor het groot onderhoud op basis van het meerjarenonderhoudsplan (MOP) aan de reserve onttrokken.

Reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen

Het saldo van deze reserve is gerelateerd aan de onderhoudsplannen. Jaarlijks wordt € 160.000 aan deze reserve toegevoegd en worden de werkelijke kosten voor het groot onderhoud op basis van het MOP aan de reserve onttrokken.

Reserve huisvesting onderwijs

In 2024 wordt deze reserve met € 150.000 gevoed, vooruitlopend op alle plannen die uit het Integraal Huisvestingsplan (IHP) voortvloeien. Deze jaarlijkse voeding wordt jaarlijks met € 20.000 verhoogd. Vanaf 2025 wordt voor fase 1 van het IHP, de Triangel laag, de voeding van deze reserve met € 150.000 verlaagd om de kapitaalslasten van de nieuwe investering te dekken.

Daarnaast wordt sinds 2023 de tijdelijke huisvesting van CBS De Höve, jaarlijks € 25.000, gedekt uit de

reserve huisvesting onderwijs.

Reserve bodemsanering

Deze reserve is bedoeld om kosten van saneringen op te vangen.

Reserve formatie en organisatie

Deze reserve heeft het karakter van een schommelfonds. De mutaties op de personeelsbudgetten verlopen via deze reserve.

Reserve inkoop zorg

In de jaarrekening 2021 is besloten € 1 miljoen vanuit het positieve saldo te storten in een nieuw te vormen bestemmingsreserve Inkoop zorg. Hieruit hoeven eventuele toekomstige tegenvallers door het nieuwe in-koopmodel zorg niet onmiddellijk ten laste te komen van de algemene reserve, maar kunnen over-en onderschrijdingen door de nieuwe zorginkoop met deze reserve verrekend worden.

Voorzoningen

bedragen x € 1.000

	01.01. Mutaties 2024	01.01. Mutaties 2025	01.01. Mutaties 2026	01.01. Mutaties 2027	01.01. Mutaties 2028
Voorzoningen voor verplichtingen, verliezen en risico's					
APPA (pensioen wethouders)	4.101	-183 3.918	183 3.734	-183 3.551	-183 3.368
Verlofsparen	193	193	193	193	193
Oud personeelsleden	111	-78 33	-33 0		
Totaal	4.405	261 4.144	-216 3.927	-183 3.744	-183 3.561
Voorzoningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is					
Afval	120	-120 0	0 0	0 0	0 0
Riolering	1.201	-183 1.018	-231 787	-260 526	-276 250
Totaal	1.321	-303 1.018	-321 787	-260 526	-276 250
Totaal Voorzoningen	5.726	-564 5.161	-447 4.714	-443 4.271	-459 3.812

Toelichting voorzieningen

Voorziening APPA (pensioen wethouders)

Op grond van actuariële berekeningen wordt de voorziening voor de pensioenverplichtingen van (gewezen) wethouders jaarlijks op peil gebracht. Uitgangspunt hierbij is het standaardtarief rekenrente dat DNB (De Nederlandsche Bank) hanteert. Uiteraard wordt hiervoor bij de wethouders premie ingehouden.

Voorziening oud personeelsleden

Deze voorziening is gevormd om de verplichtingen ten aanzien van de niet-actieven op te vangen.

Voorziening verlofsparen

Met ingang van 1 januari 2022 kunnen medewerkers deelnemen aan verlofsparen. Medewerkers kunnen uren sparen en gespaarde uren inzetten op een manier die aansluit bij hun persoonlijke levens- en carrièreplanning en deze uren verjaren niet. Aangezien hier sprake is van arbeidskostengerelateerde verplichtingen die een niet voorspelbare opbouw en afbouw kennen, moet hiervoor een voorziening worden gevormd.

Voorziening afval

Conform het BBV moet er een voorziening gevormd worden voor de middelen die van derden verkregen zijn en waarvan de bestemming gebonden is. De kosten van afval verlopen budgettair neutraal en het overschot of tekort wordt verrekend met deze voorziening.

Voorziening riolering

Conform het BBV moet er een voorziening gevormd worden voor de middelen die van derden verkregen zijn en waarvan de bestemming gebonden is. De kosten van riolering verlopen budgettair neutraal en het overschot of tekort wordt verrekend met deze voorziening.

Overzicht incidentele baten en lasten, structurele mutaties reserves en structureel begrotingssaldo

Vanuit het BBV is het verplicht om een overzicht te presenteren van de incidentele baten en lasten. Op die manier wordt beoordeeld of en in hoeverre sprake is van een sluitende begroting.

Wij dekken de incidentele lasten zoveel als mogelijk met incidentele baten. Voor het bepalen van de incidentele baten en lasten is de 'notitie structurele en incidentele baten en lasten' als uitgangspunt genomen.

Onderstaand schema geeft inzicht in de incidentele posten uit de begroting 2024-2027.

bedragen x € 1.000

Omschrijving Incidentele lasten	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Programma 1 Ruimte				
Onderhoud gemeentelijke gebouwen	31	309	51	57
Onderhoud wegen	375	325	325	325
Onderwijshuisvesting	25	25	25	25
Uitvoeringsplan: Mobiliteit en infrastructuur, Aaltens Boerenfonds en Vitale Centra	65			
Programma 2 Sociaal Domein				
Onderhoud gemeentelijke gebouwen	21	2	6	48
Stelpost hogere instroom asielzoekers	50			
Programma 3 Bedrijfsvoering				
Onderhoud gemeentelijke gebouwen	257	142	86	210
Diverse personeelskosten	146			15
Reserve Formatie en organisatie	112	46	25	
Totaal Lasten	1.082	849	518	680

Omschrijving Incidentele baten	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Programma 3 Bedrijfsvoering				
Algemene Uitkering: Stelpost plafonds BCF	214			
Personeel en organisatie	112	46	25	
Reserve Onderhoud wegen	375	325	325	325
Reserve Onderhoud gemeentelijke gebouwen	309	453	144	315
Reserve Onderwijshuisvesting	25	25	25	25
Reserve Formatie en organisatie				15
Totaal baten	1.035	848	519	680

Totaal Incidentele Baten en lasten	47	0	0	0
---	-----------	----------	----------	----------

Conform BBV geven we ook inzicht in de structurele mutaties op de reserves

Reserve	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Onderhoud wegen	390	390	390	390
Onderhoud gemeentelijke gebouwen	160	160	160	160
Onderwijshuisvesting	150	20	40	110
Totaal structurele mutaties reserves	700	570	590	660

Daarnaast geven we een overzicht van het structureel begrotingsaldo.

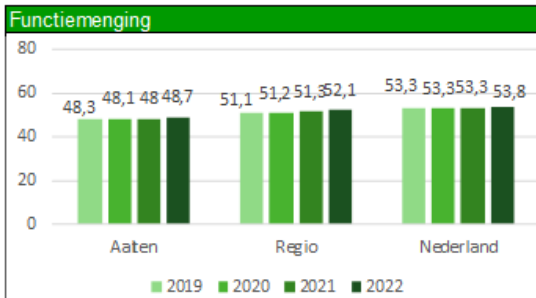
bedragen x € 1.000

	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Lasten	80.768	81.793	80.167	80.232
-/- reserve mutaties	-812	-1.366	-615	-660
Begrotingssaldo	-7	-38		
Lasten exclusief reserves en begroot saldo	79.949	80.389	79.552	79.572
Baten	80.768	81.793	80.167	80.232
-/- reserve mutaties	-709	-803	-494	-680
Begrotingssaldo			-3.746	-4.855

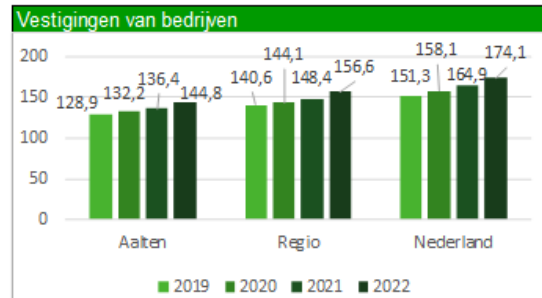
Baten exclusief reserves en begroot saldo	80.059	80.990	75.927	74.697
Saldo van Baten en lasten	110	601	-3.625	-4.875
Toevoeging reserves	812	1.366	615	660
Onttrekking reserves	709	803	494	680
Saldo reserves	-103	-563	-121	20
Geraamd resultaat	7	38	-3.746	-4.855
Incidentele lasten	1.082	848	519	680
Incidentele baten	1.035	848	519	680
Saldo incidenteel Baten en Lasten	47			
Structureel Resultaat	54	38	-3.746	-4.855
	overschot	overschot	tekort	tekort

Overzicht verplichte BBV indicatoren [waarstaatjegemeente.nl](http://www.waarstaatjegemeente.nl)

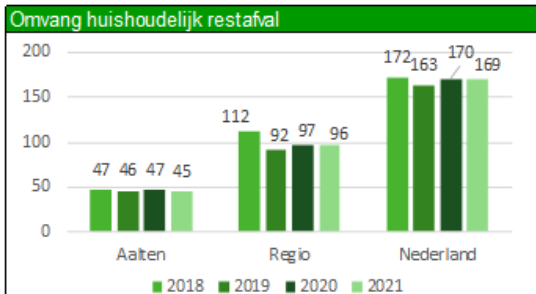
Programma 1 Ruimte

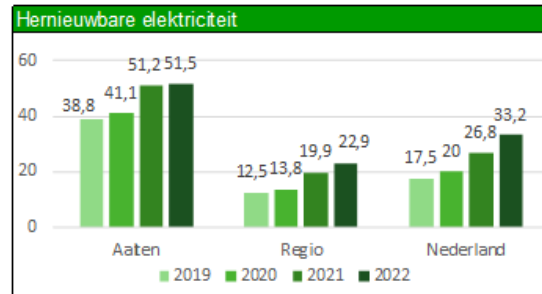
De funciemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen. (Bron: LISA)

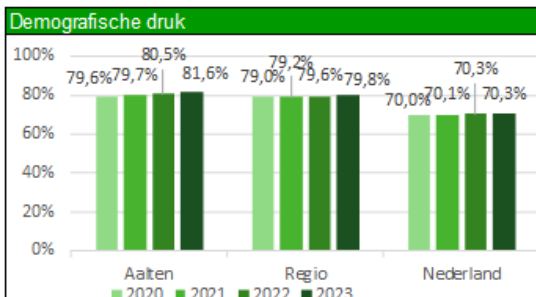
Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar. (Bron: LISA)

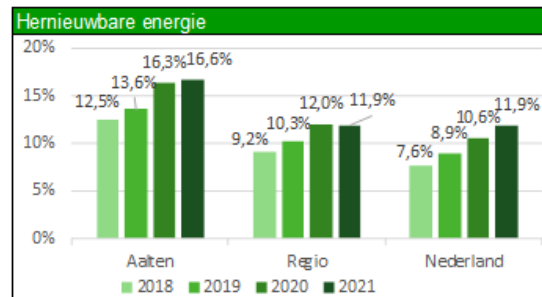
Het niet gescheiden ingezameld huishoudelijk restafval, aantal kilo per inwoner. (Bron: CBS)

Het % hernieuwbare elektriciteit, opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa, ten opzichte van het totaal aan elektriciteit. (Bron: RWS)

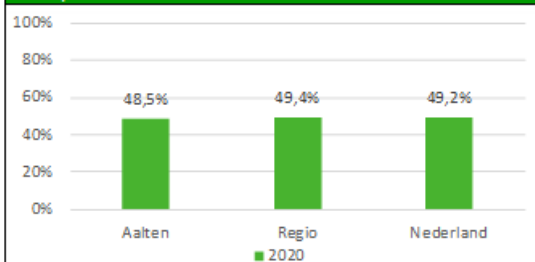
De som van het aantal personen van 0-20 jaar en ≥ 65 jaar in verhouding tot de personen van 20-65 jaar. (Bron: CBS)

Dit is berekend door de hoeveelheid zelf opgewekte hernieuwbare energie te delen door het totale energiegebruik. Dat laatste is dan de optelsom van de energie die men uit het net betreft plus de energie die men zelf opwekt.

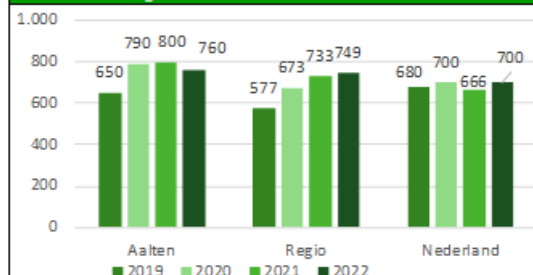
Programma 2 Sociaal Domein

Niet sporters

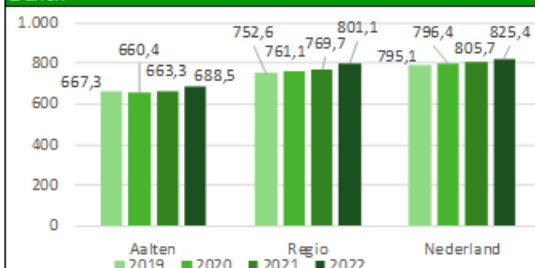
Het percentage inwoners ≥ 19 jaar dat niet wekelijks sportten opzichte van het totaal aantal inwoners ≥ 19 jaar. (Bron: Gezondheidsenquête CBS en RIVM)

Maatwerkarrangementen WMO

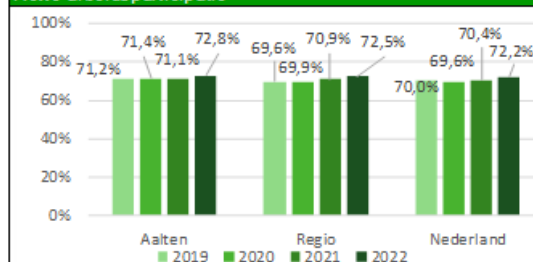
Het aantal personen met een maatwerkarrangement per 1.000 inwoners. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. (Bron: CBS)

Banen

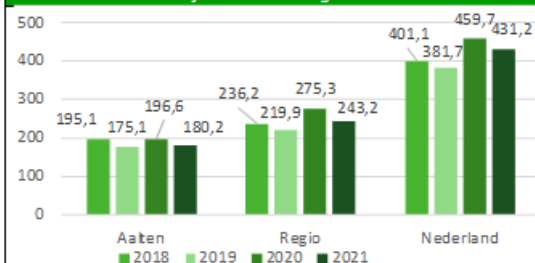
Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar. (Bron: LISA)

Netto arbeidsparticipatie

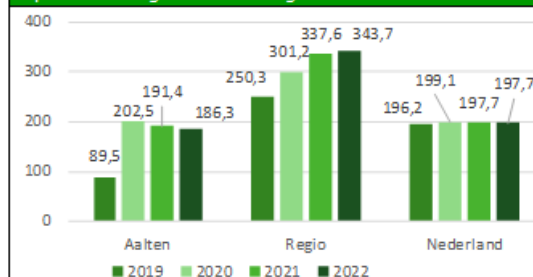
Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking. (Bron: CBS)

Personen met een bijstandsuitkering

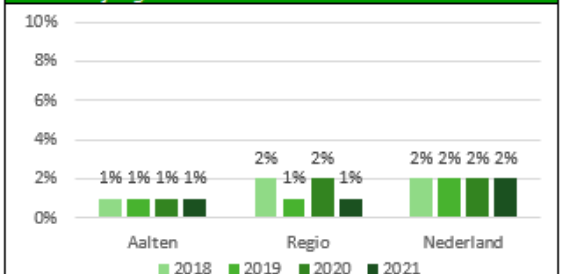
Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 1.000 inwoners. (Bron: CBS)

Lopende re-integratievoorzieningen

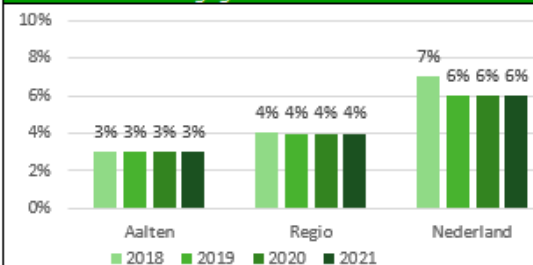
Het aantal re-integratievoorzieningen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar. (Bron: CBS)

Werkloze jongeren

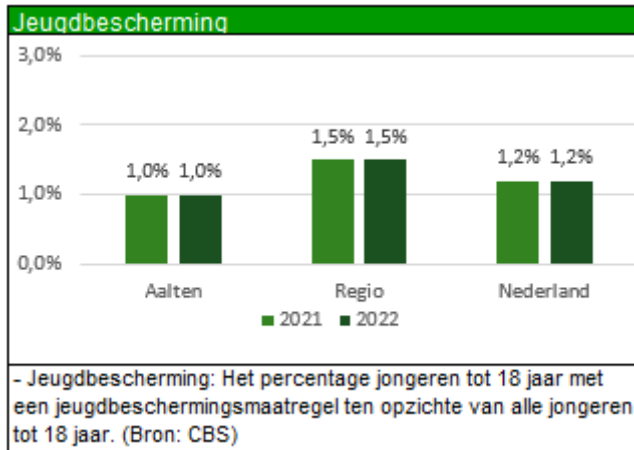
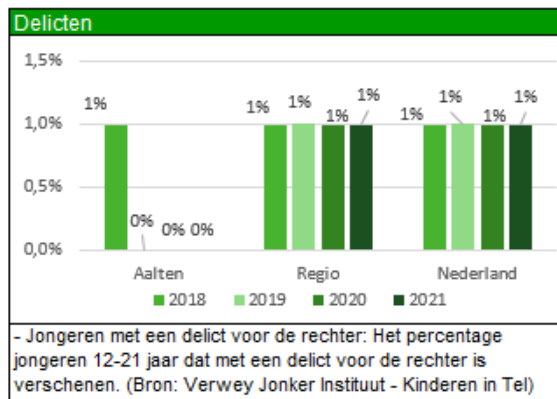
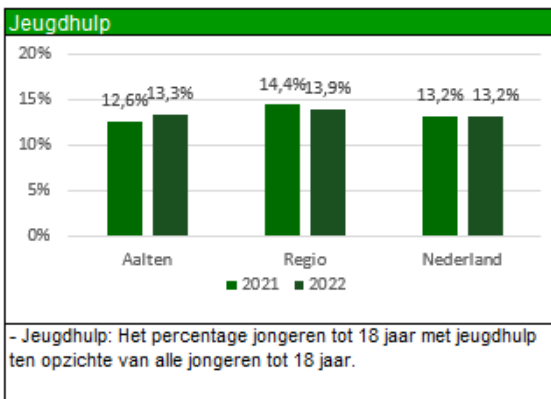
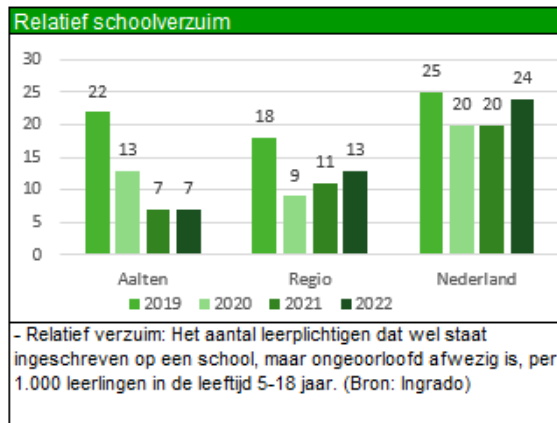
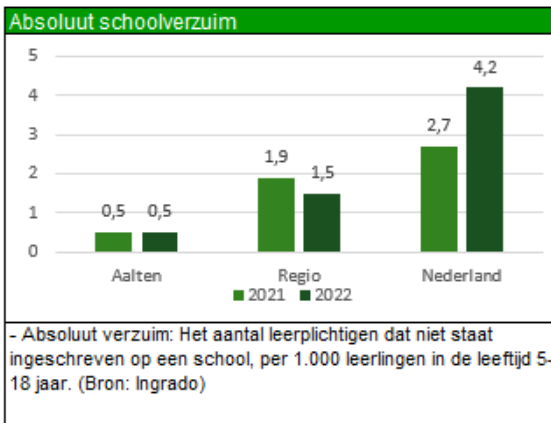
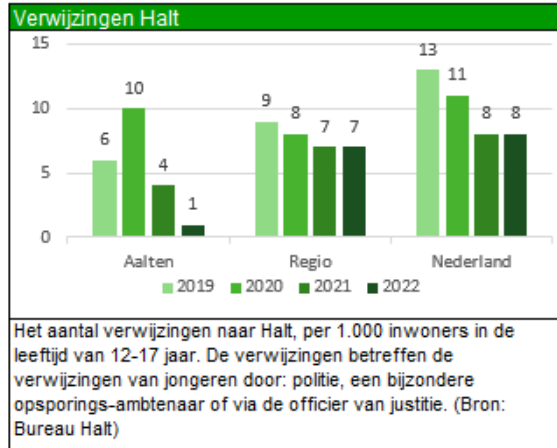
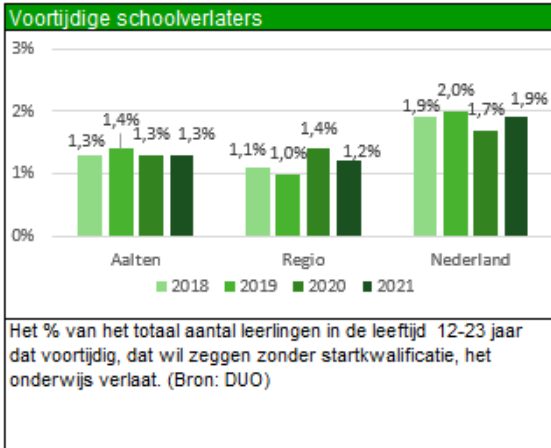

Het percentage werkloze jongeren 16-22 jaar. (Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel)

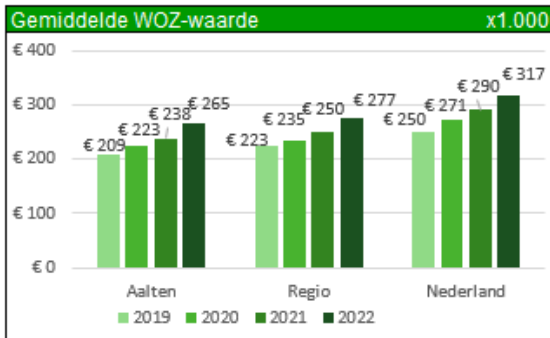
Kinderen in uitkeringsgezinnen

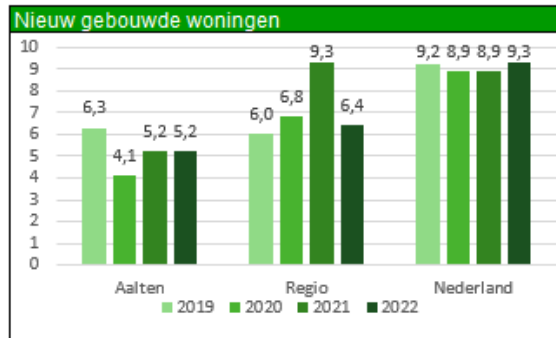
Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen. (Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel)

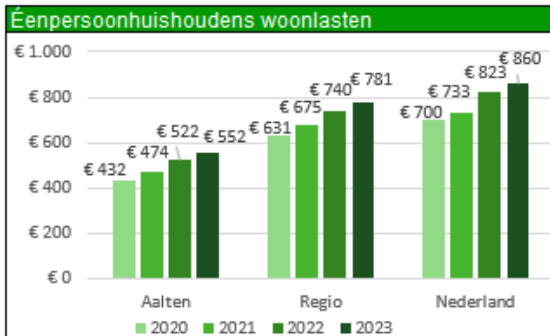
Programma 3 Bedrijfsvoering

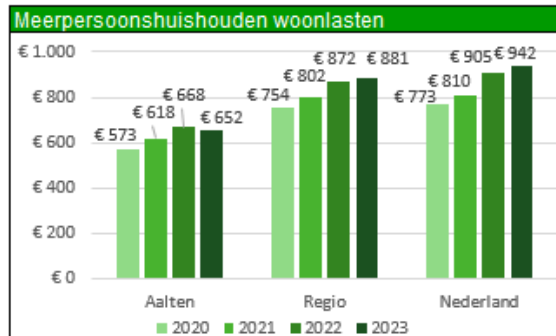
De gemiddelde WOZ-waarde van woningen. (Bron: CBS)
Bedragen x €1.000 euro

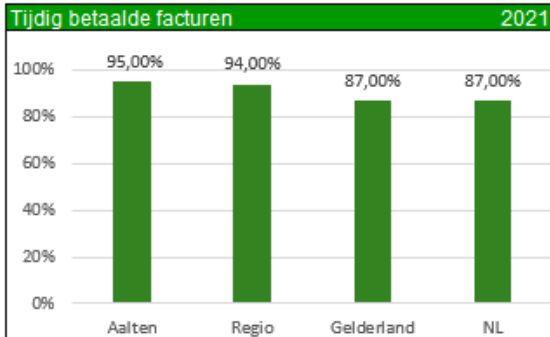
Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen. (Bron: ABF)

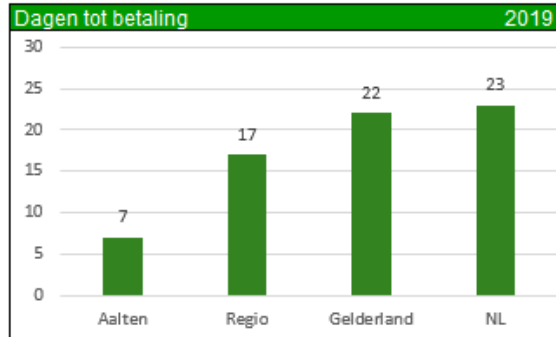
Het gemiddelde totaal in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten. (Bron: COELO)

Het gemiddelde totaal in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten. (Bron: COELO)

Het % facturen dat tijdig is betaald.

Het gemiddeld aantal dagen tot betaling facturen.